KRISTUS

Skaitmenino
Katalikų
Biblioteka
katbib.lt

NIHIL OBSTAT

Pr. St. Jokūbauskis
Censor Synodalis

1940. II. 8

Nr. 361

IMPRIMATUR

Datum Kaunae, die 8 mensis februarii an. 1940.

L. S.

K. Šaulys,
Vicarius Generalis,
Praelatus S. S.

B404.

Kun. J. STANKEVIČIUS, T. Lic.
Kauno „Aušros" Mergaičių Valstybinės Gimnazijos Kapelionas

KRISTUS

Mokytojas ir Išganytojas

200.

ANTROJI LAIDA

KAUNAS . . . . . 1940 M.

TIRAŽAS:
3.000 egz.
IŠLEIDO:
Autorius.
SPAUDĖ:
Akc. „Žaibo“ B-vės spaustuvė Kaune,
Duonelaičio 24.

AUTORIAUS ŽODIS II LAIDAI

Dvejų metų laikotarpyje išsemtas pirmasis šių knygelių leidimas. Daugiausia jas skaitė mieloji mūsų moksleivija. Šia proga primename, kad visos trumpai išdėstytos svarbiosios katalikų tikėjimo ir doros tiesos ir trumpa Bažnyčios istorija yra keturiose knygelėse: **1. Bažnyčia, 2. Kristus, 3. Dievas ir 4. Dora.** Ir šį antrąjį leidimą skiriame Lietuvos moksleivijai. Daug kas šias knygeles mokyklose vartoja kaip tikybos vadovėlį. Kad tiems nereiktų kitų šio kurso knygų, dedame ir Bažnyčios istorijos tiek kiek reikia.

Autorius

Kaunas, 1940 sausio 25 d.

§ 1.

KRISTAUS PAŽINIMO ŠALTINIAI

Nė vienas kitas istorijos faktas neturi tiek daug ir tiek stiprių įrodymo argumentų, kiek jų turi Kristaus istoriškumas. Kristaus asmenybė istorijoje labai ryškiai pasirodė. Niekas pasaulyje nesusilaukė tokios didelės meilės ir tokios didelės neapykantos, tiek daug draugų ir priešų, kiek Kristus. Nė dėl vieno asmens pasaulyje nėra buvę tiek daug kovų, kiek dėl Kristaus.

Apie Kristų, kaip apie istorinį asmenį, kalba ne tik krikščionys, bet ir stabmeldžiai ir žydai. Tiesa, stabmeldžiai pradžioje ne daug kalba apie Kristų, bet tai daro tik dėl to, kad pradžioje Kristum maža tesidomėjo. Bet vis dėlto ir stabmeldžiai negalėjo Kristaus nepastebėti.

1. Stabmeldžių rašytojai

Plinijus Jaunesnysis (gyv. 62—113 m.) 111 — 113 metais buvo Bitinijoje (Mažojoje Azijoje) Romos imperatoriaus vietininkas. Eidamas tokias pareigas, žinojo, kas darosi jo valdomoje teritorijoje. Rašydamas Romos imperatoriui

Trajanui laišką, taip kalba apie Kristų ir krikščionis: „Didelę turiu garbę, pone, viską, kuo tik abejoju, tau pranešti... Nenustoju galvojęs apie krikščionis. Nežinau, ar jų ieškoti, ar juos bausti... Su tais, kurie pas mane buvo atvesti kaip krikščionys, taip elgiausi: juos paklausiau, ar jie krikščionys. Prisipažįstančius antrą ir trečią kartą klausiau grasindamas bausmėmis... Didžiausia jų kaltė, ar klaida buvo ta, kad nustatytomis dienomis prieš aušrą susirinkdavo ir **Kristui kaip Dievui giedodavo giesmes...** Todėl kreipiuosi į tave patarimo. O tartis reikia, ypač dėl didelio jų skaičiaus, nes jų daug visokio amžiaus, visokio luomo ir abiejų lyčių..." Romos imperatorius Trajanas Plinijui taip atsakė: „Krikščionių ieškoti nereikia; jei atvedami ir skundžiami, reikia bausti" (Ench. fontium hist., C. Kirch. 28—31).

Tai ne fantazijos kūryba, bet oficialių asmenų susirašinėjimas. Vadinas, 113 metais Mažojoje Azijoje jau buvo krikščionių ir buvo žinoma, kad krikščionims pradžią davė Kristus. Iš Bažnyčios istorijos žinome, kad 45—46 metais Mažojoje Azijoje šv. Povilas pradėjo kurti krikščionių bendruomenes. Pradžioje tos bendruomenės dar nebuvo gausios, o 113 metais, kaip rašo Plinijus, krikščionių Mažojoje Azijoje jau buvo labai daug. Todėl krikščionys čia turėjo atsirasti žymiai anksčiau. Tokiu būdu Plinijaus raštas visiškai yra suderinamas su tos pa-

čios Mažosios Azijos stabmeldžio (vėliau tapusio krikščioniu) gydytojo Luko raštais (Apaštalų Darbai ir Evangelija), rašytais apie 64 metus, kad Palestinoje gyveno ir mokė Jėzus Kristus ir kad veiklus to Jėzaus Kristaus apaštalas Povilas Mažojoje Azijoje tą Jėzų Kristų skelbė. Kai Mažojoje Azijoje Povilo pasėtasis Evangelijos grūdas labai pagausėjo, 111—113 metais Plinijus to fakto negalėjo nematyti.

Tacitas (gyv. 54—119 m.), didysis romėnų istorikas, aprašinėdamas, kaip Neronas persekiojo krikščionis, mini ir kas yra tų krikščionių religijos davėjas: „Auctor nominis eius Christus Tiberio imperitante per procuratorem Pontium pilatum supplicio effectus erat" (Ibid. 34). Tad ir istorikas Tacitas žinojo, kad krikščionių religijos davėjas yra Kristus.

Suetonius (gyv. 75—150 m.), Hadrijano sekretorius, romėnų istorikas, taip pat rašo apie krikščionis.

2. Žydų rašytojai

Juozapas Flavijus (gyv. 37—105 m.), žydų politikas ir istorikas, buvo parsidavęs romėnams. Žymiausi jo veikalai: Bellum iudaicum ir Antiquitates. Šiame pastarajame veikale rašo ir apie Jėzų Kristų: „Taip pat tuo laiku buvo Jėzus, žmogus išmintingas, jei galima jį žmogum vadinti. Jis buvo nuostabių darbų autorius, mokytojas žmonių, kurie su pamėgimu priėmė

tiesą. Jis prie savęs patraukė daug žydų ir graikų. Pilotas Jį, mūsų vyresniųjų žmonių išduotą, pasmerkė nukryžiuoti. Tie, kurie Jį mylėjo, nuo Jo neatsitraukė. Trečiąją dieną jiems vėl gyvas pasirodė su dieviškomis pranašystėmis ir daugybe kitų nuostabių dalykų. Jo vardu pavadintų žmonių, krikščionių, yra iki šios dienos" (t.p.8).

Kai kam šis Juozapo Flavijaus tekstas nepatinka ir norėtų jo istorinę vertę paneigti. Ta vieta yra visuose seniausiuose ranka rašytuose rankraščiuose ir ją cituoja visi seniausieji rašytojai, kaip Euzebijus, Sozomenas, Jeronimas. Juozapui Flavijui, rašiusiam apie Joną Krikštytoją, apaštalą Jokūbą Jaunesnįjį ir k. būtų buvę nepatogu nepaminėti ir Jėzaus Kristaus.

Talmudas. Talmudas buvo pradėtas rašyti dar prieš Kristaus gimimą, buvo rašomas Kristaus gimimo ir darbuotės laikais ir paskui per ilgus amžius rašomas. Talmudas, be kitų dalykų, rašo apie kūdikių žudynes, apie Kristaus bėgimą į Egiptą, apie 12 metų Jėzų bažnyčioje, Jo mirtį prie kryžiaus, Jo Motiną Mariją ir Kristaus mokinius. Talmude yra konstatuojamas Kristaus asmuo ir Jo stebuklingi darbai.

Tad ir žydų Talmudo rašytojai žinojo, kad mūsų žemėje gyveno Kristus.

3. Pirmųjų amžių krikščionių rašytojai

Kad daugiau įrodymų apie Kristaus buvimą šioje žemėje ir neturėtume, tai ir suminėtųjų vi-

sai užtektų. Iki šiol minėjome tik tų liudijimus, kurie Kristui ir Krikščionybei nepalankūs. Bet dar didesnis įrodymas Kristaus buvimo šioje žemėje yra pati Krikščionybė ir krikščioniškieji šaltiniai. Dabar pasaulyje yra daugiau kaip pusė milijardo krikščionių. Iš kur jie atsirado? Neabejotinai teks atsakyti, kad Krikščionybei pradžią davė Jėzus Kristus.

Krikščionių yra ne tik dabar, bet jų buvo ir prieš 19 šimtmečių. Milijonai kankinių už Kristų aukojo savo gyvybes. Už pramanytus dalykus jie kraujo nebūtų lieję. Tiesą apie Kristų pažinti jiems buvo daug lengviau kaip mums. Jie tą tiesą pažino ir ją mums perdavė.

Dabar pažiūrėsime, kokios nuomonės apie Kristų ir Krikščionybę tie krikščionys, kurie gyveno pirmaisiais Krikščionybės amžiais.

Klemensas iš Romos apie 96 metus, rašydamas apie Bažnyčią, sako, kad Bažnyčia esanti Kristaus. Jėzus Kristus esąs siųstas Dievo, o apaštalai siųsti Kristaus skelbti Evangelijos. Jėzus Kristus esąs atsikėlęs iš numirusių. Vienas yra Dievas ir Jo Sūnus Jėzus Kristus. (Žr. Kirch, Ench. F., 10—14).

Ignacas Antiokietis rašo apie 107 metus, kad Jėzus Kristus esąs kentėjęs už žmonių nuodėmes ir atsikėlęs iš numirusių. Jėzus Kristus — tai naujas žmogus, kilęs iš Dovido giminės. Jis esąs žmogaus sūnus ir Dievo Sūnus. (Žr. t. p. 17—19).

Tertulijonas, miręs po 222 metų, rašydamas apie krikščionis, sako, kad krikščionys dėl to esą persekiojami, kad nepažįstami. Nors ir neseniai krikščionys atsiradę, bet jų visur jau esą pilna. Krikščionys tikį vieną Dievą, Dievo Žodį, Kuris Marijoje įsikūnijęs ir užgimęs buvęs pavadintas Jėzum Kristum. Jėzus Kristus skelbęs naują įstatymą, buvęs prikaltas prie kryžiaus, bet trečią dieną atsikėlęs iš numirusių ir įžengęs į dangų. Iš dangaus atsiuntęs Šv. Dvasią. Kristus dar ateisiąs į šią žemę pasiimti šventųjų (t. p. 164...)

Panašiai apie Jėzų Kristų kalba Origenas (185 — 255), Kartagenos vyskupas Ciprijonas (vyskupu buvo 249 — 258), Aleksandrijos vyskupas Dionizas (miręs apie 265 m.) ir daugelis kitų.

Visa tai turint prieš akis, nė vienam rimtai galvojančiam žmogui nelieka jokio pagrindo galvoti apie Kristaus asmens neistoriškumą. Reikia tik išsižadėti tam tikrų prietarų. Kas paskęsta prietaruose, tam ir aiškiausios istorijos tiesos darosi neaiškios.

Kad Kristus mūsų žemėje gyveno, tvirtina visa 19 amžių istorija. Jeigu bent kai kas iš tos istorijos pripažįstama kaip tikra, tai pirmoje vietoje turi atsistoti Jėzaus Kristaus asmuo, nes nė apie vieną kitą istorijos faktą neturime tiek daug liudininkų, kiek jų turime apie Jėzų Kristų.

§ 2.

EVANGELIJŲ AUTENTIŠKUMAS IR TIESUMAS

1. Autentiškumas

Didžiausias šaltinis Kristui pažinti yra Evangelijos. Evangelijas rašė tie žmonės, kurie patys Kristų matė, su Juo kalbėjo, girdėjo Jį kalbant, su Kristaus mokiniais bendravo. Tie asmens, kurie rašė Evangelijas, geriausiai mums gali paliudyti apie Kristų.

Nė vienos senovės knygos autentiškumas nėra taip stipriai įrodytas, kaip Evangelijos. Jei tikime kitų raštų tikrumu, tai dar labiau reikia tikėti Evangelijų tikrumu. Evangelijų autentiškumą paliudija katalikai, eretikai, žydai ir stabmeldžiai. Apie kokį nors susitarimą jų tarpe negali būti nė kalbos. Ką vieni neteisingai pasakytų, tą kiti tuojau atitaisytų.

Kad būtų galima kuriuo nors dokumentu tikėti, reikia trijų dalykų: 1. Kad dokumento autorius būtų tas, apie kurį kalbama, 2. Kad do-

kumente būtų nusakomi tokie dalykai, apie kuriuos dokumento — rašto autorius žinojo ir 3. Autentiškas raštas — dokumentas yra toks, kuriuo galima tikėti, kad jame parašyta tiesa ir kad toji tiesa neiškraipyta.

Dabar yra keturios Evangelijos: Mato, Morkaus, Luko ir Jono. Ar tos Evangelijos autentiškos, ar ne? Atsakome, kad autentiškos. Didžioji šito dalyko liudininkė yra pati Bažnyčia. Dabartinė mūsų Bažnyčia yra ta pati, kuri girdėjo Kristų tą Evangeliją skelbiant, kuri matė Kristaus darbus ir kuri parašytąją Evangeliją priėmė. Kokią priėmė, tokią ir mums perdavė. Tai patvirtina ir daugybė liudininkų iš pirmųjų amžių.

Tertulijonas (160—222 m.) buvo mokytas vyras, teisių žinovas. Apie 197 metus priėmė krikščionių tikėjimą. Tertulijonas, kovodamas su Marcijonu, tvirtina, kad Evangelijomis reikia tikėti.

Liono vyskupas **Ireniejus** (120—202 m.), jaunas būdamas bendravo su apaštalų mokiniais. Jis yra parašęs penkias knygas prieš eretikus. Tose knygose tvirtina, kad yra keturios Evangelijos ir išskaičiuoja, kas tų Evangelijų autoriai.

Muratorio sąrašas sudarytas 200 m. p. Kr. g. Ir jame minimos keturios Evangelijos.

Panašiai apie Evangelijas kalba šv. Justinas, Klemensas Aleksandrietis, Origenas, Euse-

bijus, šv. Jeronimas ir daugybė kitų. Visi vienu balsu skelbia, kad yra keturios Evangelijos: Mato, Morkaus, Luko ir Jono. Apie Evangelijas Bažnyčioje taip buvo manoma tada, taip buvo manoma per visus amžius, taip manoma ir dabar.

Ne tik krikščionių, bet ir stabmeldžių rašytojai Evangelijas žino, pvz., Celsas (II šm.) cituoja Evangelijų vietas ir jas kritikuoja, Lucianas Samosatietis (120—180 m.), Flavijus Filostratas (220 m.), Porfirijus (270 m.), Hierokles (303 m.) ir ciesorius Julijonas Apostata (361 m.) jau žino Evangelijas. Žydai savo Talmude tik stengiasi paneigti Kristaus dieviškumą, reaguodami į įvairius dalykus, parašytus Evangelijose. Jeigu į Evangelijas reaguoja, tai konstatuoja ir jų buvimą. Kaip būtų galima reaguoti į nesamą raštą?

2. Mato Evangelija

Tai pati senoji Evangelija.

Papijas buvo apaštalo ir evangelisto Jono draugas; jis draugavo ir su kitais apaštalais. Papijas rašo, kad Matas surašęs Viešpaties žodžius hebrajų kalba. Panašiai apie šią Evangeliją kalba Ireniejus, Muratorio sąrašas, Tertulijonas, Klemensas Aleksandrietis, Origenas, Eusebijus, Jeronimas ir daugelis kitų.

Matas, dar vadinamas Leviu, buvo muitininkas. Teisę rinkti muitus turėjo Romos valsty-

bė. Šitą teisę už nustatytą pinigų sumą galėdavo bet kas pirkti ir paskirtose vietose rinkti muitus. Šitoki muitininkai žydų buvo labai nekenčiami. Žydai, jei tas pareigas eidavo, buvo laikomi tėvynės išdavikais ir nusidėjėliais.

Matas savo muitinę turėjo Kafarnaume. Pradžioje buvo Jono Krikštytojo mokinys ir apie Kristų jau buvo ne maža girdėjęs. Kai tik Kristus jį pakvietė prie savęs, Matas paliko muitinę ir vaikščiojo su Kristum. Kristui pagerbti suruošė pokylį, į kurį sukvietė savo draugus muitininkus.

Po Sekminių (Šv. Dvasios atsiuntimo) Matas kurį laiką darbavosi Jeruzalėje ir jos apylinkėse. Mirė kankinio mirtimi.

Matas savo Evangeliją parašė hebrajų (aramajų) kalba krikščionims, kilusiems iš žydų. Pirminis tekstas mūsų nepasiekė. Liko tik graikiškas vertimas.

Savo Evangelijoje Matas įrodinėja, kad Kristus esąs tas Mesijas, Kurį skelbia Senojo Testamento pranašai. Matas savo Evangeliją skyrė žydams, todėl ir parašė hebrajų (aramajų) kalba, tada Palestinoje vartojama. Ir Kristus ta kalba skelbė savo mokslą. Apie 70 metus Mato Evangelija buvo išversta į graikų kalbą. Kada ji buvo parašyta, sunku tiksliai nustatyti. Tiek yra tikra, kad prieš 70 metus. Apskritai sakant, manoma, kad ši Evangelija parašyta 50—58 metų laikotarpyje.

3. Morkaus Evangelija

Morkus buvo apaštalo Petro mokinys. Seniausi liudininkai tvirtina, kad jis parašė antrąją Evangeliją.

Papijas (apie 125 metus) sako, kad antrąją Evangeliją parašęs Morkus, kaip ją girdėjęs skelbiant apaštalą Petrą. Panašiai apie tą Evangeliją rašo Ireniejus (apie 180 metus), Klemensas Aleksandrietis (gyv. 150—215 m.), Origenas, Tertulijonas, Eusebijus, Jeronimas ir kiti.

Morkaus šeima Jeruzalėje turėjo savo namus. Pats Morkus buvo vadinamas dviem vardais: žydiškas jo vardas buvo Jonas, o romėniškas — Morkus. Pagal seną padavimą Morkaus namuose buvusi Paskutinė Vakarienė. Pirmieji krikščionys rinkdavęsi į Morkaus namus melstis. Čia dažnai lankydavęsis ir Petras. Regis, kad Petras Morkų išmokęs Kristaus mokslo ir apkrikštijęs. Paskui jį pasiėmęs kaip palydovą ir vertėją. Ką Petras kalbėdavęs aramajiškai, Morkus išversdavęs į klausytojų kalbą.

Apie 42 metus Morkus su Petru buvo nuvykę į Romą. Čia Petrui Morkus buvęs ypač reikalingas kaip vertėjas. Grįžęs iš Romos, Morkus prisideda prie Povilo ir Barnabo. Bet, gal būt, pabūgęs Povilo drąsių žygių leistis į tolimas kelones, nuo jo pasitraukia ir grįžta į Jeruzalę. Apie 54 metus nuvyko į Egiptą ir ten iki 62 metų buvo vyskupu. Paskui vėl nuvyko į Romą ir

darbavosi dar įvairiose kitose vietose. Mirė Aleksandrijoje kankinio mirtimi.

Morkus Evangeliją, kaip ją girdėjo iš Petro, parašė Romos krikščionims, kilusiems iš stabmeldžių; Evangeliją parašė graikų kalba. Pagal bendrą tradiciją ši Evangelija buvusi parašyta tarp 58—60 metų.

4. Luko Evangelija

Trečiąją Evangeliją parašė Lukas, apaštalo Povilo palydovas. Tos tiesos tikrumą paliudija Ireniejus (180 m.), Muratorio sąrašas (prieš 200 m.), Tertulijonas (207 m.), Origenas (251 m.), Eusebijus (265—340 m.), Jeronimas (342—419 m.) ir daugelis kitų.

Lukas, kilęs iš Sirijos Antijokijos, buvo pagonis gydytojas. Povilas dažnai sirgindavo, tai tokį palydovą jam turėti buvo labai pravartu.

Lukas savo Evangeliją skiria krikščionims iš pagonių.

Trečioji Evangelija parašyta prieš 70 metus. Manoma, kad ji parašyta tarp 61—63 metų Romoje.

* * *

Trys pirmosios Evangelijos yra labai panašios. Ir nieko nuostabaus. Trys evangelistai rašė apie tą patį dalyką, tad labai panašiai ir

parašė. Taip pat galimas daiktas, kad paskiau rašę evangelistai, naudojosi Evangelijomis tų, kurie jas pirmiau parašė.

5. Jono Evangelija

Kad ketvirtoji Evangelija parašyta apaštalo Jono, tai mums liudija Teofilis Antiokietis (apie 188 m.), Ireniejus (180—190 m.), Muratorio sąrašas (200 m.), Klemensas Aleksandrietis (150—215 m.), Origenas (185—254 m.), Tertulijonas (160—222 m.), Eusebijus (265—340 m.), Jeronimas (342—419 m.) ir kt.

Jonas Evangelistas, apaštalas, kilimo galiliejietis, rodos, iš Betsajidos. Evangelistas dar turėjo brolį Jokūbą. Juodu su tėvu Zebediejum vertėsi žvejyba. Ir apaštalų motina, vardu Salomė, vaikščiojo kartu su savo sūnumis. Kristui mirštant, Salomė su Marija ir kitomis moterimis stovėjo prie Kryžiaus.

Jonas buvo jauniausias iš visų apaštalų.

Pradžioje Jonas Evangelistas buvo Jono Krikštytojo mokinys, o paskui, Jono Krikštytojo pasiųstas, prisidėjo prie Kristaus mokinių. Jonas Evangelistas — tai tas „mokinys, kurį mylėjo Jėzus“. Tai vienintelis iš apaštalų, kuris matė Kristų nukryžiuojant ir po kryžium buvo iki savo Mokytojo mirties. Jam Kristus pavedė globoti savo Motiną.

Susikūrus Bažnyčiai, Jonas darbavosi Jeruzalėje ir apylinkėse. Po Marijos mirties (pa-

našu į tiesą, kad Marija mirė Jeruzalėje apie 45 metus) Jonas kurį laiką darbavosi Efeze. Ciesoriaus Domicijono (81—96 m.) viešpatavimo laiku buvo ištremtas į Patmo salą. Viešpataujant Nervai (96—98 m.) grįžo į Efezą ir Trajano (98—117 m.) viešpatavimo pradžioje mirė.

Jono Evangelija daug kuo skiriasi nuo pirmųjų trijų Evangelijų. Ji turi tik šiek tiek bendrų dalykų su anomis Evangelijomis, o šiaip jas papildo. Jonas ir galėjo tai padaryti, nes savo Evangeliją paskutinis rašė. Anos trys Evangelijos rašytos apie 70 metus, o ši jau po 70 metų. Tradicija skelbia, kad Jonas Evangeliją rašęs būdamas visai senas. Apskritai manoma, kad Jono Evangelija parašyta 92—98 metais. Rašyta greičiausia Efeze.

6. Ar dabartinės Evangelijos tikros?

Kokio nors rašto tekstas tol laikomas tikru — autentišku, kol nėra iškraipyta esminių dalykų mintis. O dabartinės Evangelijos esminiai dalykai yra tokie, kokie jie buvo iš pradžios, kai Evangeliją parašė evangelistai. Tai patvirtina seniausieji Evangelijos rankraščiai (4—9 amž.), vertimai ir Bažnyčios Tėvų citatos. Evangelijų vertimų yra iš II amž. Visos Evangelijos galima atrasti ir I—II amž. pirmųjų krikščionių surašytose citatose. Nors ir

visi Evangelijų tekstai būtų žuvę, iš citatų būtų galima viską atstatyti. Be to, Bažnyčia Evangelijas saugojo ir tebesaugoja nuo pat jų atsiradimo. Saugojo ir tebesaugoja nenutrūkstamai nuo apaštalų iki mūsų dienų.

Įvairiuose Evangelijos tekstuose gali pasitaikyti neesminių skirtumų. Bet esmėje Evangelija lieka ta pati.

Kaip skelbia Tradicija, Evangelijos kilusios iš pirmojo amžiaus. Trys pirmosios atsirado 50—70 metų laikotarpyje, o ketvirtoji parašyta 80—100 m. laikotarpyje. Nurodomi ir tų Evangelijų autoriai: Matas, Morkus, Lukas ir Jonas. Racionalistai pirmieji pradėjo šios tiesos tikrumą neigti; pradėjo neigti ne dėl to, kad būtų turėję užtenkamo pagrindo tai daryti, bet dėl to, kad jiems nepatiko Evangelijų turinys. Tačiau šitoks elgesys nėra niekuo pateisinamas.

Evangelijas rašo du apaštalai ir du apaštalų mokiniai. Apaštalai aprašomuosius dalykus girdėjo ir matė; apaštalų mokiniai girdėjo iš betarpiškų liudininkų. Matas ir Jonas buvo Kristaus mokiniai. Juodu su Kristum ilgą laiką drauge gyveno, girdėjo Kristaus mokslą ir matė Jo stebuklus. Morkus ir Lukas, nors ir nebuvo Kristaus mokiniai, bet Evangelijos tiesas girdėjo iš apaštalų Petro ir Povilo. Tad vienais ir kitais galima tikėti. Šitas tikėjmas laikosi visą laiką. Vyskupai Evangelijas sau-

gojo; netikrus raštus smerkė. Kažin, ar geriau šį klausimą žinojo I, II, III, IV, V ir t. t. amžių Bažnyčios Tėvai ir rašytojai, ar mūsų laikų kritikai? Be abejojimo kiekvienas rimtas žmogus pasakys, kad anais pirmaisiais patikėti turime tikrą pagrindą, o mūsų laikų kritikai to pagrindo visai neturi.

Ar evangelistai norėjo tiesą rašyti? Taip. Iš Evangelijų tekstų aiškiai matyti, kad evangelistai aprašinėja tokius dalykus, kuriuos matė ir girdėjo. Už tą tiesą, kurią Evangelijose parašė, ir savo galvas paguldė. Krauju patvirtino savo duotąjį liudijimą. O už prasimanytus dalykus vargiai kas guldo savo galvą, lieja savo kraują.

Ar evangelistai turėjo tiesą rašyti? Taip Kai evangelistai rašė savo knygas, dar buvo gyvi tie, kurie patys buvo Kristų matę ir girdėję Jį kalbant. Evangelistai mums perdavė ne tiek savo, kiek visos pirmykštės Bažnyčios mintis. Per Evangelijas į mus prabyla ne tik evangelistai, bet ir tūkstančiai pirmųjų amžių krikščionių. Dar daugiau. Kristaus darbus matė ir girdėjo ne tik Jo prieteliai, bet ir neprieteliai. Evangelijos priešininkai nesėdėjo nieko neveikdami. Jeigu evangelistai būtų parašę netiesą, tuoj būtų pasigirdę priešingų balsų. Matyt, kad nieko prikišti ir nebuvo galima. Evangelijoms priekaištai buvo pradėti daryti tik tada, kai atsirado žmonių, nenorinčių tikėti stebuklų.

Kas iš anksto yra klaidingai nusistatęs, tas ir užsimerkęs ieško to, ko negalima rasti. Kai iš anksto nusistatoma netikėti antgamtinių dalykų, o Evangelijose tokių antgamtinių dalykų randama, tai ir daromos savotiškos išvados. O iš tiesų į dalykus reiktų žiūrėti kitaip. Jei Evangelijos tikėtinos, reikia tikėti visa, ką jose randame. Negalima išskirti ir antgamtiškumo.

Jeigu abejotume, ar Evangelijos autentiškos, tai apie jokią pasaulio knygą negalėtume sakyti, kad ji autentiška. Kaip apie daugelio kitų pasaulyje esančių knygų autentiškumą neabejojame, taip negalime abejoti ir apie Evangelijų autentiškumą.

§ 3.

JĖZUS KRISTUS

Mokslas apie Jėzų Kristų yra pats svarbiausias tikinčiųjų gyvenimui. Nuo to, kiek ir kaip pažįstamas Kristus, daug priklauso visas žmogaus galvojimas ir gyvenimas.

1. Jėzus Kristus — tautų laukiamasis Mesijas

Jau pirmose Šventojo Rašto knygose randame pažadėjimą To, Kuris nugalės pikta. Pažadėjimas buvo duotas pirmiesiems žmonėms. Šį pažadėjimą, nors ir ne vienaip suprantamą, išlaikė ne tik žydai, bet ir stabmeldžių tautos; stabmeldžių mitai ir padavimai.

Mesijo laukimas yra viso Senojo Testamento prasmė. Nors Senajame Testamente ir apie daug ką rašoma, bet visada yra pabrėžiami du svarbiausi dalykai: 1. Tikėjimas į vieną Dievą ir 2. Tikėjimas į Mesiją.

Taip, kaip tikėjimas į Dievą, ir tikėjimas į Mesiją buvo nuolatos primenamas, gaivinamas.

Pirmą kartą apie Mesiją Dievas primena Ievai. Dievas pažada atsiųsti Moteriškę — Mariją, kuri nepasiduos gundytojui ir bus Mesijo motina (Prad. 3, 15).

Kai žmonių skaičius pasidarė labai didelis, žemėje gausėjo visokios blogybės. Per tas blogybes daug kas užsimiršo ir Mesijo pažadėjimą. Dievas bloguosius žmones sunaikina tvanu ir primena, kad žadėtasis Mesijas gims iš **Semo giminės.** Abraomo laikais žmonija vėl pasidarė labai nedora. Dievas **Abraomą** išvedė į svetimą kraštą, kur lengviau buvo galima išvengti blogų įtakų ir vėl priminė, kad Mesijas gims iš Abraomo giminės (Prad. 12, 1—3). Tuos pažadus Dievas dar pakartojo Izaokui (Prad. 26, 3—5) ir Jokūbui (Prad. 28, 13—15).

Kai ir naujoje vietoje atsirado pavojų užmiršti Mesijo pažadėjimą, Dievas Jokūbo šeimą perkelia į Egiptą ir primena, kad Mesijas gims iš **Judo** giminės. Iš Egipto Dievas išrinktąją tautą siunčia į tyrus ir auklėja — ruošia Mesijo sutikimui. Čia beveik visa senoji karta išmiršta ir nauji žmonės nukeliauja į Žadėtąją Žemę. Paskui Dievas siunčia ištisą eilę pranašų, kurie skelbia Mesijo atėjimo laiką, Jo gyvenimo būdą, mirtį ir t. t.

Kristaus atėjimo laikais ne tik žydai, bet ir stabmeldžiai laukė į pasaulį ateinant Gelbėtojo.

2. Kristaus gyvenimo šventumas

Kristaus asmens šventumas ir mokslo kilnumas — tai du neišskiriami dalykai. Kristus skelbė aukščiausią doro gyvenimo idealą, ir pats tą idealą įgyvendino.

Žemišku požiūriu Kristus, nors ir karališkos giminės, kuklių darbininkų sūnus. Jaunystę praleidžia nuošaliame Palestinos kampelyje. Neturėjo progos mokytis pas šios žemės išmin-čius. Iki trisdešimt metų gyvena kaip darbininkas. Iš kitų žmonių tarpo nieku neišsiskiria. Ir išėjęs į viešąjį gyvenimą Jis rūpinasi kitų žmonių ir savo tautos gyvenimu: su verkiančiais verkia, su linksmais linksminasi; vyksta į vestuves Galiliejos Kanoje; svečiuojasi pas muitininkus ir fariziejus, vieši pas Lozorių ir seseris. Nelaimėse užjaučia (kai vestuvininkams pritrūksta vyno), susigraudinusiems atleidžia (nusidėjėlė). Viešojo gyvenimo laikotarpyje visi žinojo, kad į Kristų visada, visur ir visiems galima kreiptis, kad Jis visiems nori ir gali padėti.

Kristaus gyvenimas buvo pilnas visokių žemiškų trūkumų. Jis neturėjo kur gyventi: „Lapės turi urvų ir dangaus paukščiai lizdų, o žmogaus Sūnus neturi kur galvos priglausti“ (Mato 8, 20). Neturėjo pinigų mokesčiams užsimokėti (Mato 17, 23). Dažnai naktis praleis-

davo po atviru dangum (Mato 8, 20; Luko 6, 12; Mork. 1, 45).

Kristus užjautė tuos žmones, tarp kurių gyveno: „Tuomet Jėzus, pamatęs ją (Lozoriaus seserį Mariją) verkiančią ir atėjusius su ja žydus verkiančius, susijaudino dvasioje ir pats save sujaudino. Jis tarė: kur jį (Lozorių) padėjote? Jie jam atsakė: Viešpatie, eik ir pasižiūrėk. Jėzus apsiašarojo. Todėl žydai kalbėjo: Štai, kaip jis jį mylėjo" (Jono 11 33—34). Arba vėl: „Prisiartinęs ir matydamas miestą, jis verkė jo" (Luko 19, 41).

Kristus lygiai myli visus žmones, nedarydamas tarp jų skirtumų. Griežtai pasisako prieš mamonizmą ir farizeizmą, bet ne prieš atskirus asmenis.

Niekas negali Kristui prikišti bent kokių, nors mažiausių, nusikaltimų dorai; to negali padaryti nei Kristaus neprieteliai. Žydų vyresnieji sekė kiekvieną Kristaus žingsnį ir gaudė kiekvieną žodį. Kristus nuo jų nesislėpė: stebuklus darė ir mokslą skelbė viešai. Tuos, kurie Kristų norėjo pražudyti, Jis galėjo paklausti: „Kas iš jūsų gali įrodyti manyje nuodėmę?" (Jono 8, 46). Fariziejai Jame nuodėmių ieškojo (Mato 26, 59) ir negalėjo surasti. Nebent „nuodėmėmis" laikyti tai, kad Kristus „priima nusidėjėlius ir su jais valgo" (Luko 15, 2); atleidžia nuodėmes ir pagydo ligonius (Mato 9, 1...); išvarinėja velnius (Mato 12, 24...);

subatoje gydo (Luko 6, 7...); savo mokiniams subatoje leidžia skintis varpų ir valgyti (Mato 12, 1...); prieš valgį nesimazgoja rankų (Mato 15, 1...); sakėsi galįs sugriauti bažnyčią ir po trijų dienų ją vėl atstatyti (Mato, 26, 61...).

Nė oficialus asmuo, nuo kurio priklausė Kristaus gyvybė, Jame kaltės nesurado: „Jūs atvedėte man šitą žmogų, kad jis keliąs maištą tautoje, ir štai, aš, klausinėdamas jūsų akivaizdoje, neradau tame žmoguje nė vienos tų kaltybių, dėl kurių jį skundžiate. Taip pat ir Erodas; nes buvau nusiuntęs jus pas jį; ir štai nieko nepadaryta, kas įrodytų jį esant vertą mirties" (Luko 23, 14-15). „Matydamas Pilotas, kad jis nieko nepadaręs ir kad sumišimas eina didyn, ėmęs vandens, nusiplovė rankas tautos akivaizdoje ir tarė: Aš neesu kaltas **šito teisiojo** krauju" (Mato 27, 24). Ir žmogžudys Kristų laiko teisiu (Luko 23, 41) ir Judas gailisi išdavęs nekaltą kraują (Mato 27, 3-4).

3. Kristaus mokslo kilnumas

Nė vienas pasaulio išminčius savo mokslu negali prilygti Kristui. Kristus paskelbė tokį mokslą, kuris tinka visiems laikams ir visiems žmonėms; mokslą, kuris duoda atsakymą į visus svarbiausius gyvenimo klausimus.

Daugeliui žydų, o ypač stabmeldžių, religijos klausimai buvo labai tamsūs, neaiškūs. Kristus

savo skelbiamu mokslu tas tamsybes išblaško, neaiškumus išaiškina. Iki Kristaus laikų religijoje buvo labai daug žiaurumų; Kristus paskelbia meilės religiją; paskelbia religiją, kurioje Dievas yra visų žmonių Tėvas.

Kristus smerkia klaidas, bet nesmerkia atskirų žmonių. Tik Kristaus mokslo šviesoje kiekvienas žmogus įvertinamas kaip tikras žmogus.

Norint Kristaus mokslo kilnumą įvertinti, reikia daug kartų perskaityti Evangelijas ir į jas įsigilinti. Iš paprastų Evangelijos žodžių spindi tokios kilnios idejos, kokių niekur kitur negalima rasti. Pavyzdžiui, paimkme bent mažą Evangelijos ištrauką:

„Jėzus, matydamas minias, užėjo į kalną ir, kai jis atsisėdo, prie jo prisiartino jo mokytiniai. Atvėręs savo burną, jis mokė juos, sakydamas: Palaiminti beturčiai dvasioje, nes jų dangaus karalystė. Palaiminti romieji, nes jie paveldės žemę. Palaiminti, kurie liūdi, nes jie bus paguosti. Palaiminti, kurie alksta ir trokšta teisybės, nes jie bus pasotinti. Palaiminti gailestingieji, nes jie laimės gailestingumo. Palaiminti nesuteptos širdies, nes jie matys Dievą. Palaiminti taikieji, nes juos vadins Dievo vaikais. Palaiminti, kurie persekiojami dėl teisybės, nes jų dangaus karalystė. Palaiminti, kai jums piktžodžiauja ir persekioja jus, ir meluodami sako visa pikta prieš jus dėl manęs.

Džiaugkitės ir linksminkitės, nes jūsų užmokestis gausus danguje. Nes taip persekiojo pranašus, kurie buvo pirm jūsų". (Mato 5, 1-12).

4. Kristus skelbiasi esąs Mesijas

Pirmutinis Kristų Mesiju pradėjo skelbti Jonas Krikštytojas. Savo klausytojams jis sako: „Aš krikštiju vandenimi; bet tarp jūsų stovi tas, kurio jūs nepažįstate. Jis yra tas, kurs po manęs ateis, kurs pirm manęs buvo; jam aš neesu vertas atrišti jo kurpių dirželio... **Aš mačiau ir liudiju, kad jis Dievo Sūnus"** (Jono 1, 26...).

Kristus, norintiems žinoti, kas Jis yra, pataria apsvarstyti Jo darbus: „Darbai, kuriuos aš darau, liudija apie mane, kad mane yra siuntęs Tėvas" (Jono 5, 37).

Pirma reikėjo išsklaidyti klaidingas nuomones apie Mesiją, apie Mesijo kuriamą karalystę ir tik paskui atvirai pasakyti, kas yra tas Mesijas. Todėl Kristus pirma ragina daryti atgailą (Mato 1, 15), kad paskui pasidarytų tinkami priimti išganingą tiesą.

Kristus Dievo vardu reikalauja Jo klausyti: „Kas jūsų klauso, tas manęs klauso; kas jus niekina, mane niekina. O kas mane niekina, niekina tą, kurs yra mane siuntęs" (Luko 10, 16).

Šiais žodžiais Kristus dar aiškiau pasisako, kas esąs: „Kas tiki į mane, ne į mane tiki, bet į tą, kurs yra mane siuntęs. Ir kas mane mato, mato tą, kurs mane siuntė. Aš, šviesa, atėjau į pasaulį, kad kiekvienas, kurs tiki į mane, nepasiliktų tamsybėje. Kas girdi mano žodžius ir jų nesilaiko, aš jo neteisiu, nes aš neatėjau teisti pasaulio, bet pasaulio gelbėti. Kas mane niekina ir nepriima mano žodžių, tas turi savo teisėją. Žodžiai, kuriuos aš kalbėjau, jie teis jį paskučiausią dieną. Nes aš ne pats iš savęs kalbėjau. Tėvas, kurs mane siuntė, jis man davė paliepimą, ką turiu sakyti ir ką skelbti. Ir aš žinau, kad jo paliepimas yra amžinasis gyvenimas. Taigi, ką aš kalbu, taip kalbu, kaip man Tėvas yra pasakęs" (Jono 12, 44-50).

Artinantis žemiškojo gyvenimo pabaigai, Kristus jau visai atvirai pasisako, kas esąs: „Jėzus jiems (apaštalams) tarė: Jūs gi ką sakote mane esant? Atsakydamas Simonas Petras tarė: Tu Kristus, gyvojo Dievo Sūnus. Atsakydamas Jėzus jam tarė: Palaimintas esi, Jono sūnau, Simonai, nes ne kūnas ir kraujas tai tau apreiškė, bet mano Tėvas, kurs yra danguje" (Mato 16, 15-17). Kelioms dienoms praslinkus, Kristus tris mokinius vedasi ant Taboro kalno ir rodyte pasirodo, kas esąs: „Tenai jis atsimainė jų akivaizdoje: jo veidas sužibo kaip saulė, o jo drabužiai pasidarė balti kaip sniegas. Ir štai jiems pasirodė Mozė ir Elijas,

kuriuodu kalbėjosi su juo. Atsiliepdamas Petras tarė Jėzui: Viešpatie, mums čia gera būti; jei nori, padarykime čia tris padangtes, vieną tau, vieną Mozei ir vieną Elijui. Dar jam tebekalbant, štai šviesus debesis apsiautė juos, ir štai balsas iš debesies sakė: Šitas mano mylimasis Sūnus, kurį aš sau labai pamėgau; jo klausykite" (Mato 17, 2-5).

Pabaiga Kristaus pasisakymų apie save buvo padaryta žydų tarybos teisme: „Vyriausias kunigas jam (Jėzui) tarė: Prisiekdau tave gyvuoju Dievu,, kad mums pasakytumei, ar tu Kristus, Dievo Sūnus. Jėzus jam tarė: Tu tai pasakei" (Mato 26, 63—64). Už tai Kristus ir mirti buvo pasmerktas.

5. Kas buvo Jėzus Kristus?

Svarbiausias krikščioniškojo gyvenimo klausimas yra Kristaus dieviškumo klausimas.

Jėzus Kristus sakėsi esąs Dievas. Ar galima tuo Jo sakymu tikėti? Taip. Jėzus Kristus pilnai įrodė savo dieviškumą.

Šv. Jonas Krikštytojas, būdamas kalėjime, *siunčia du savo mokytinius Kristų paklausti, kas Jis esąs. Tai buvo reikalinga ne pačiam Jonui Krikštytojui, o tik jo mokytiniams.* Jėzus Kristus tiesioginiu būdu nepasako, kas esąs, tik liepia Jonui Krikštytojui priminti Kristaus darbus: „Jėzus, atsakydamas, jiems tarė:

Eikite ir papasakokite Jonui, ką esate girdėję ir matę. Aklieji regi, raišieji vaikščioja, raupsuotieji pagydomi, kurtiniai girdi, mirusieji keliasi, beturčiams skelbiama Evangelija“ (Mato 11, 4-5). Čia suminėtieji darbai kalba patys už save.

Kristus ne tik stebuklus darė, bet ir ateitį pasakė — pranašavo. Pranašavimai ir stebuklai yra tie argumentai, kuriais Kristus įrodė, kas Jis yra.

a. Jėzaus Krstaus pranašavimai

Jėzus Kristus, skelbdamas savo mokslą, daug kalbėjo ir apie būsimus dalykus. Kalbėjo apie save, apie savo mokinius, apie savo tautą ir apie visą pasaulį.

Jėzus Kristus kalba apie save: „Po to Jėzus pasiėmė dvylika ir jiems tarė: Štai mes einame į Jeruzalę, ir įvyks visa, kas pranašų parašyta apie žmogaus Sūnų: Jis bus paduotas pagonims, iš jo tyčiosis, bus plaktas ir apspiaudytas; nuplakę jie užmuš jį, bet trečiąją dieną jis prisikels“ (Luko 18,31-33). Žinome, kad visa tai išsipildė.

Pranašavo ir apie savo mokinius: „Jie išmes jus iš sinagogų; ateina net valanda, kad kiekvienas, kurs jus užmuš, tarsis tarnaująs Dievui“ (Jono 16, 2). „Ir pakalbėję giesmę, jie išėjo į Alyvų kalną. Tuomet Jėzus jiems

tarė: Visi jūs šią naktį manimi pasipiktinsite. Nes parašyta: Aš užgausiu piemenį, ir bandos avys bus išskirstytos. O kai būsiu atsikėlęs iš numirusiųjų, aš nueisiu pirm jūsų į Galilieją. Atsiliepdamas Petras jam tarė: Jei ir visi tavimi pasipiktintų, aš niekuomet nepasipiktinsiu. Jėzus jam tarė: Iš tikrųjų, sakau tau, šią naktį pirma, negu gaidys pragys, tu tris kartus manęs išsiginsi" (Mato 26, 30-34). Ir štai kas tuoj įvyksta: „Tuo tarpu Petras sėdėjo kieme; viena tarnaitė priėjo prie jo ir tarė: ir tu buvai su Galiliejiečiu Jėzumi. Bet jis išsigynė visų akivaizdoje, sakydamas: Aš nežinau, ką tu sakai. Išeinant jam pro duris, pamatė jį kita tarnaitė ir tenai buvusiems sakė: Ir šitas buvo su Jėzumi Nazarėnu. Jis vėl išsigynė su priesaika: Aš nepažįstu to žmogaus. Po valandėlės priėjo ten stovėjusieji ir tarė Petrui: Tikrai ir tu iš jų; nes ir tavo tarmė tave išduoda. Tuomet jis ėmė keiktis ir prisiekdinėti, kad jis nepažįstąs to žmogaus. Ir tuojau gaidys pragydo. Petras atsiminė Jėzaus žodį, kurį jis buvo pasakęs: Pirma, negu gaidys pragys, tu tris kartus manęs išsiginsi. Ir išėjęs laukan jis graudžiai verkė" (Mato 26, 69-75).

Kristus kalba apie savo tautą: „Išėjęs iš šventyklos, Jėzus ėjo toliau. Tuomet priėjo jo mokytiniai jam parodyti šventyklos pastatų. Jis atsakydamas jiems tarė: Ar matote visa tai? Iš tiesų, sakau jums, neliks čia akmens

ant akmens, kurs nebūtų išgriautas... Kai jau išvysite pranašo Danielio paskelbtą sunaikinimo nuobodą, stovinčią šventoje vietoje... tuomet, kas yra Judiejoje, tegul bėga į kalnus, ir, kas ant stogo, tenelipa žemėn ko nors pasiimti iš savo namų, ir, kas lauke, tenegrįžta savo jupos pasiimti... Tuomet bus didelė priespauda, kokios nebuvo nuo pasaulio pradžios iki šiolei ir nebus" (Mato 24, 1...). Praėjo 36 metai ir ši pranašystė išsipildė.

361 metais Romos imperatorius Julijonas norėjo šią bažnyčią atstatyti. Bet vos tik atkasė senus pamatus (neliko akmens ant akmens), iš pamatų pradėjo veržtis ugnis ir statyti nebuvo galima.

Pranašavo apie pasaulio pabaigą: „Tuojau, po tų dienų priespaudos, aptems saulė, mėnulis nebeduos savo šviesos, žvaigždės puls nuo dangaus, ir dangaus galybės bus sujudintos. Tuomet pasirodys danguje žmogaus Sūnaus ženklas, ir tuomet visos žemės giminės raudos ir išvys žmogaus Sūnų, ateinantį dangaus debesyse su didele galybe ir didenybe. Jis siųs savo angelus su trimitu ir su skardžiu balsu, ir jie surinks jo išrinktuosius iš keturių vėjų, nuo vieno dangaus pakraščio iki kitam" (Mato 24, 29-31). Pasaulio pabaigos dar nebuvo. Įvyko anos pranašystės, reikia manyti, kad įvyks ir ši.

Šiomis pranašystėmis Jėzus įrodė, kad Jo protui laiko ateitis kelio neužstoja. Žmogiš-

koms pajėgoms tai yra neįmanoma. Ateitį gali matyti tik Tas, Kuriam nėra laiko.

b. Jėzaus Kristaus padarytieji stebuklai

Jėzaus Kristaus stebukluose matome ne kokius nors maldų išklausymus, bet Jo visagalybės pasireiškimą.

Ar Jėzus Kristus darė kokių nors stebuklų prieš pradėdamas savo viešąjį gyvenimą, to nežinome. Greičiausia, kad nedarė. Stebuklus pradėjo daryti tik tada, kai pradėjo skelbti Evangeliją. Savo skelbiamosios Evangelijos tikrumui įrodyti pradeda daryti antgamtinius veiksmus.

Kiek ir kokių stebuklų Kristus padarė, dabar negalima patikrinti. Žinoma tik, kad Kristus stebuklų padarė labai daug. Evangelistai mini tai bendrais posakiais: „Jėzus vaikščiojo po visą Galilieją, mokydamas jų sinagogose, skelbdamas karalystės Evangeliją ir gydydamas visokią ligą ir visokią negalią. Gandas apie jį pasklido visoje Sirijoje; ir jie nešė pas jį visus sergančius, visokių ligų ir kentėjimų suimtus, velnių apsėstus, mėnesienos liga sergančius ir stabo ištiktus; o jis juos gydė“ (Mato 4, 23-24). „Taigi išgirdęs, Jėzus pasitraukė iš ten laiveliu į tuščią vietą, o išgirdusios minios ėjo iš miestų paskui jį pėsčios. Taigi, išėjęs jis pamatė didelę minią: jam buvo jų gaila,

ir jis pagydė jų ligonius“ (Mato 14, 13-14). „Prie jo prisiartino daug minių, turėjusių su savim nebylių, aklų, raišų, luošų ir daug kitų; jie juos pametė prie jo kojų, o jis juos pagydė, taip kad minios stebėjosi, nes matė nebylius kalbančius, raišus vaikščiojančius, aklus reginčius, ir jos garbino Izraėlio Dievą“ (Mato 15, 30-31). „Jis nužengė su jais ir sustojo lygioje vietoje, kur buvo jo mokytinių minia ir didi daugybė tautos iš visos Judiejos, iš Jeruzalės, iš pajūrio, Tiro ir Sidono, kurie buvo atėję jo klausytis ir išsigydyti savo ligų. Taip pat nešvariųjų dvasių vargināmieji buvo pagydomi. Ir visa minia stengėsi prisiliesti jo, nes iš jo ėjo galia ir visus gydė“ (Luko 6, 17-19).

Ir fariziejai negalėjo tų stebuklų paneigti: „Taigi, vyriausieji kunigai ir fariziejai surinko tarybą ir kalbėjo: Ką darysime, kadangi tas žmogus daro daug stebuklų“ (Jono 11, 47).

Evangelistas Jonas, baigdamas savo Evangeliją, rašo: „Jėzus padarė savo mokytinių akivaizdoje dar daug kitų stebuklų, kurie nesurašyti šitoje knygoje. Tai gi parašyta, kad tikėtumėte, jog Jėzus yra Kristus, Dievo Sūnus, ir kad tikėdami turėtumėte jo vardu amžinąjį gyvenimą“ (Jono 20, 30-31). „Yra dar daug ir kitų dalykų, kuriuos Jėzus padarė. Jei kiekvienas iš jų būtų atskirai parašytas, tai manau, kad ir visas pasaulis negalėtų sutalpinti tų knygų, kurios reiktų parašyti“ (Jono 21, 25).

Dabar pažiūrėsime į kai kuriuos Jėzaus Kristaus stebuklus bent kiek plačiau.

c. Stebuklai negyvoje gamtoje

Yra žmonių, norinčių save ir kitus įtikinti, kad visa, kas tik pasaulyje įvyksta, priklauso nuo gamtos jėgų. Bet taip nėra. Kas nori, gali užmerkti akis ir nematyti, bet kas tik praveria akis, kiekvienas labai lengvai gali pamatyti, kad yra ir tokių darbų, kurie praneša gamtos jėgas. O jeigu yra darbų, pranešančių gamtos jėgas, tai tada turi būti kas nors už mūsų gamtos; turi būti kas nors galingesnis už mūsų gamtą.

Audros nutildymas

„Tą pačią dieną, atėjus vakarui, jis (Jėzus) jiems (apaštalams) tarė: Persiirkime į aną krantą. Paleidę minią, jie pasiėmė jį (Jėzų) su savim, taip kad jis buvo laive. Su juo buvo ir kitų laivų. Tuomet pakilo didelis viesulas ir varė bangas į laivą, taip kad laivas sėmėsi. Tuo tarpu jis buvo laivo užpakalyje ir miegojo ant priegalvio. Jie jį pažadino ir jam tarė: Mokytojau, tau nerūpi, kad mes žūname? Jis atsikėlė, sudraudė vėją ir tarė: Nutilk, nurimk! Vėjas liovėsi, ir pasidarė didelė tyla. Tuomet jis jiems tarė: Kodėl jūs tokie bailūs? ar dar

jūs neturite tikėjimo? Juos apėmė didelė baimė, ir jie sakė vienas kitam: Kas gi jis yra, kad ir vėjas ir jūra jo klauso?“ (Morkaus 4, 35-40).

Šiame įvykyje, kaip ir evangelistas pažymi, tenka matyti du dalykus: vėjo ir jūros nutildymą.

Pats viesulas, kaip staiga pakilo, taip staiga galėjo ir liautis. Bet evangelistai (kartu ir ten buvusieji) buvo įsitikinę, kad Kristaus paliepimu sustojo vėjas. Visai kitas yra dalykas su jūros nutildymu. Vanduo, kai sujunda, negreit nustoja bangavęs. Nėra jėgos, galinčios staiga nuraminti įsisiūbavusiam vandens plotui. O Kristui užteko ištarti žodį, ir vanduo nutilo. Tai parodo, kokia jėga lydėjo Kristaus žodžius.

Duonos padauginimas

„Žmonės matė juos nuplaukiant ir daugelis apie tai sužinojo; jie iš visų miestų pėsti susibėgo tenai ir pralenkė juos. Išsėsdamas Jėzus pamatė gausingą minią; jam pagailo jų, nes jie buvo lyg avys, kurios neturi piemens, ir jis pradėjo mokyti juos daugelio dalykų. Kada jau buvo vėlu, jo mokytiniai priėjo ir tarė: Šita vieta tuščia, ir valanda jau praėjo. Paleisk juos, kad jie, nuėję į artimus kiemus ir kaimus, nusipirktų sau valgyti. Atsakydamas jiems jis tarė: Jūs duokite jiems valgyti. Jie jam sakė:

Ar mums eiti nupirkti už du šimtu denarų (apie 300 litų) duonos ir duoti jiems valgyti? Jis juos paklausė: Kiek turite duonos? Eikite ir pasižiūrėkite. Sužinoję, jie tarė: Penkis kepalus ir dvi žuvi. Tuomet jis jiems liepė pasodinti visus eilėmis, kaip prie stalo, žalioje žolėje. Jie atsisėdo eilėmis po šimtą ir po penkiasdešimtis. Jis paėmė penkis duonos kepalus ir dvi žuvi, pažvelgė į dangų, palaimino, laužė duoną ir davė savo mokytiniams, kad jie padėtų ties jais; ir dvi žuvi jis visiems išdalino. Visi valgė ir prisivalgė lig sočai. Jie dar prisirinko dvyliką pilnų pintinių duonos trupinių, kurie buvo likę, ir žuvų. Valgiusiųjų buvo penki tūkstančiai žmonių" (Morkaus 6, 33-44). Evangelistas Matas, aprašęs šį stebuklą, baigia šiais žodžiais: „Valgiusiųjų gi buvo penki tūkstančiai vyrų, be moterų ir vaikų" (Mato 14, 21). Taip pat apie šį įvykį rašo ir evangelistas Jonas, ir Lukas.

Manoma, kad moterų ir vaikų ten buvo daugiau kaip po penkis tūkstančius. Taigi iš viso buvo per penkiolika tūkstančių valgytojų. Stebuklingu būdu pasisotinę, padaro ir praktišką išvadą, nutardami Kristų apšaukti karalium: „Tie žmonės, pamatę, kad Jėzus buvo padaręs stebuklą, sakė: Jis tikrai tas pranašas, kurs turi ateiti į pasaulį. Bet Jėzus, žinodamas, kad jie nori ateiti jo sugauti ir paskelbti jo karaliumi, vėl pasitraukė pats vienas į kalną" (Jono 6, 14-15).

Petras vaikščioja jūra

„Jėzus tuojau privertė mokytinius sėsti į laivelį ir plaukti pirma jo į anapus ežero, iki jis paleis minias. Paleidęs minias, jis vienas užžengė į kalną melstis. Ir, atėjus vakarui, buvo tenai vienas. Tuo tarpu laivelis buvo viduryje jūros bangų mėtomas, nes buvo priešingas vėjas. Ketvirtoje nakties sargyboje jis atėjo pas juos, eidamas viršum jūros. Pamatę jį einantį viršum jūros, jie nusigando ir sakė: Tai šmėkla. Ir iš baimės jie ėmė šaukti. Bet Jėzus tuojau juos prakalbino, sakydamas: Pasitikėkite, tai aš, nebijokite. Atsakydamas Petras tarė: Viešpatie, jei tai tu, liepk man eiti pas save viršum vandens. Jis tarė: Eik. Ir Petras, išdrįsęs iš laivelio, ėjo viršum vandens, kad eitų pas Jėzų. Bet, pamatęs vėjo smarkumą, nusigando ir, pradėjęs skęsti, sušuko, sakydamas: Viešpatie, gelbėk mane! Jėzus, tolydžio ištiesęs ranką, nutvėrė jį ir tarė: Žmogau menko tikėjimo, kam abejoji? Juodviem įsėdus į laivelį, vėjas pasiliovė. Buvusieji gi laivelyje priėjo ir jį pagarbino, sakydami: **Tu tikrai Dievo Sūnus**“ (Mato 14, 22-23).

Išvadas padaro patys apaštalai.

d. Stebuklai gyvoje gamtoje

Kristus buvo ne tik negyvosios, bet ir gyvosios gamtos Viešpats.

Fygos medžio prakeikimas

„Kitą dieną, jiems išeinant iš Betanijos, jis buvo alkanas. Pamatęs iš tolo fygos medį, turintį lapų, jis priėjo, ar kartais neras ko nors jame; bet priėjęs prie jo, jis nerado nieko, tiktai lapų, nes buvo ne fygų metas. Atsidlie'pdamas jis jiems tarė: Jau tegul niekas daugiau per amžius nebevalgo nuo tavęs vaisių. Tai girdėjo jo mokytiniai.

„Po to jie atėjo į Jeruzalę. Įėjęs į šventyklą, jis ėmė varyti laukan parduodančius ir perkančius šventykloje, apvertė pinigų maininkų stalus ir karvelių pardavėjų suolus ir neleido niekam nešti per šventyklą rakandų. Jis mokė, jiems sakydamas: Argi neparašyta: Mano namai bus vadinami maldos namais visoms tautoms? O jūs padarėte iš jų galvažudžių lindynę. Tai išgirdę vyriausieji kunigai ir Rašto žinovai ieškojo, kaip galėtų jį pražudyti; jie, mat, jo bijojo, nes visa minia stebėjosi jo mokslu. Vakarui atėjus, jis išėjo iš miesto.

„Ryto metą praeidami jie pamatė fygos medį padžiūvusį nuo pat šaknų. Petras atsiminęs jam sakė: Mokytojau, štai fygos medis, kurį prakeikei, padžiūvo" (Morkaus 11, 12-21).

Kristui nereikėjo to medžio nė paliesti. Pro šalį eidamas ištarė žodį ir nuo Kristaus ištarto žodžio medis neteko gyvybės.

Kristus nuostabiu būdu pagydė labai daug ligonių; pagydė tokių ligonių, kurių gamtinėmis priemonėmis išgydyti neįmanoma.

Kaparnaumo valdininko sūnaus pagydymas

Kristui ligonių nereikėjo nė pamatyti. Jo valia ir toli esą ligoniai pasveikdavo. Tai parodo ir Kaparnaumo valdininko sūnaus išgydymas. Apaštalas Jonas tą įvykį štai kaip aprašinėja: „Ir jis (Jėzus) vėl atėjo į Galiliejos Kaną, kur vandenį buvo pavertęs vynu. Buvo tenai vienas karaliaus valdininkas, kurio sūnus sirgo Kaparnaume. Tas, išgirdęs, kad Jėzus ateina iš Judiejos į Galilieją, nuėjo pas jį ir prašė jį ateiti ir pagydyti jo sūnų, kurs buvo marinamas. Tuomet Jėzus jam tarė: Jei jūs nematote ženklų ir stebuklų, jūs netikite. Valdininkas jam atsakė: Viešpatie, ateik pirma, nekaip mano sūnus numirs. Jėzus jam tarė: Eik, tavo sūnus gyvas. Žmogus įtikėjo žodžiams, kuriuos jam pasakė Jėzus, ir išėjo. Jį jau pareinantį pasitiko tarnai ir pranešė jam, sakydami, kad jo sūnus gyvas. Jis tat paklausė juos apie valandą, kurią jam pasidarė geriau. Jie atsakė: Vakar septintą valandą liovėsi krėtęs jį drugys. Tuomet tėvas suprato, kad tai buvo ta valanda, kurią Jėzus jam tarė: Tavo sūnus gyvas. Ir įtikėjo jis pats ir visi jo namai“ (Jono 4, 46-53).

Stabo ištikto žmogaus pagydymas

„Po kiek dienų jis (Jėzus) vėl įėjo į Kapernaumą. Kai žmonės patyrė jį esant namuose, susiėjo tiek daug, jog nebetilpo nė lauke pas duris, ir jis jiems sakė žodį. Tuomet atėjo pas jį nešini stabo ištiktu žmogumi, kurs buvo keturių nešamas. Negalėdami dėl minios jo prinešti prie jojo, jie nuplėšė stogą, kur jis buvo, ir padarę skylę, nuleido žemyn guolį, kuriame gulėjo stabo ištiktasis. Jėzus, pamatęs jų tikėjimą, tarė stabo ištiktajam: Sūnau, tavo nuodėmės tau atleistos. Tenai sėdėjo kai kurie iš Rašto žinovų ir manė savo širdyse: Ką tas taip kalba? Jis piktžodžiauja. Kas gali atleisti nuodėmes, jei ne vienas Dievas? Jėzus tuojau savo dvasia pažinęs, kad jie taip patys sau manė, jiems tarė: Kam jūs tai manote savo širdyse? Kas pigiau sakyti stabo ištiktajam: Nuodėmės tau atleistos? ar sakyti: Kelkis, imk savo guolį ir vaikščiok? Bet kad žinotumėte žmogaus Sūnų turint žemėje valdžią atleisti nuodėmes (jis tarė stabo ištiktajam): Sakau tau: Kelkis, imk savo guolį ir eik į savo namus. Jis tuojau atsikėlė ir, pasiėmęs guolį, nuėjo visų akivaizdoje, taip jog visi stebėjosi ir garbino Dievą, sakydami: Niekuomet mes neesame matę nieko panašaus“ (Morkaus 2, 1—12).

Žmogiškai galvojant, išrodo, lengviau pasakyti: „Nuodėmės tau atleistos“, kaip kad pasa-

kyti stabo ištiktam žmogui: „Kelkis, imk savo guolį ir eik į savo namus“. Stabo ištikto vaikščiojimas visiems greitai krito į akis, o nuodėmių atleidimas buvo neregimas veiksmas. Kristus gali ir nuodėmes atleisti ir nepagydomą ligonį išgydyti. Ligonio pagydymu Kristus Rašto žinovams ir kitiems ten buvusiems norėjo parodyti, kad jis gali įvykdyti ir nematomus (nuodėmes atleisti) ir matomus (ligonį pagydyti) veiksmus. Teisinga buvo pastaba Rašto žinovų, kad nuodėmes gali atleisti tik Dievas; bet jie taip pat matė, kad Kristus sugeba ir išorinius veiksmus padaryti tokius, kokius gali padaryti tik vienas Dievas. Nė vienas, kad ir geriausias pasaulio gydytojas, pirmą kartą pamatęs nepagydomą ligonį, žodžio ištarimu to ligonio nepagydys. Kristaus žodį palydėjo antgamtinė jėga.

Tris dešimtis aštuonerius metus sirgusio pagydymas

„Jeruzalėje prie Avių vartų yra tvenkinys, hebraiškai vadinamas Betsajida, turįs penkis prieangius. Juose gulėjo didelė daugybė sergančių, aklų, raišų, džiūstančių, kurie laukė vandens pasijudinimo. Nes Viešpaties angelas kartais nužengdavo į tvenkinį, ir vanduo pasijudindavo. Kas tik, vandeniui pasijudinus, pirmas įeidavo į tvenkinį, pasveikdavo, vis tiek, kokia liga jis sirgo. Buvo tenai vienas žmogus, kurs sirgo sa-

vo liga tris dešimtis aštuonerius metus. Pamatęs jį gulintį ir patyręs, kad jis serga jau daug laiko, Jėzus jį paklausė: Ar nori būti sveikas? Ligonis jam atsakė: Viešpatie, aš neturiu žmogaus, kurs, vandeniui pasijudinus, įkeltų mane į tvenkinį, o kolei aš pats nueinu, kitas įžengia pirm manęs. Jėzus jam tarė: Kelkis, imk savo guolį ir vaikščiok. Tas žmogus tuojau pasveiko, pasiėmė savo guolį ir vaikščiojo.

„Tą dieną buvo subata. Todėl žydai sakė pagydytajam: Šiandien subata, tau nedera neštis savo guolio. Jis jiems atsakė: Tas, kurs mane pagydė, man tarė: Imk savo guolį ir vaikščiok. Jie jį paklausė: Kas yra tas žmogus, kurs tau tarė: Imk savo guolį ir vaikščiok? Bet pagydytasis nežinojo, kas jis, nes Jėzus buvo pasitraukęs nuo susirinkusios toje vietoje minios. Paskui Jėzus sutiko jį šventykloje ir jam tarė: Štai tu pasveikai, jau nebenusidėk, kad tau neatsitiktų kas nors piktesnio. Tas žmogus nuėjo ir pasakė žydams, kad tai buvo Jėzus, kurs jį pagydė. Žydai pradėjo persekioti Jėzų, kad jis tai buvo padaręs subatoje. Jėzus gi jiems atsakė: Mano Tėvas veikia iki šiolei, ir aš veikiu. Todėl žydai dar labiau tykojo jo užmušti, nes jis ne tik nešventė subatos, bet ir **sakė savo Tėvą esant Dievą, taip darydamas save lygų Dievui**“ (Jono 5, 2—18).

Tie žydai, kurie matė visus Kristaus darbus, galėjo nesistebėti, kad Kristus save laiko lygų

Dievui. Padarytieji stebuklai Jo kalbą pilniausiai įrodė. Kristus įrodė, kad Jo veikimas ir Dievo veikimas yra tas pat.

Jėzus pagydo aklą gimusį

„Praeidamas Jėzus pamatė žmogų aklą gimusį. Jo mokytiniai paklausė jį: Rabbi, kas nusidėjo, šitas, ar jo gimdytojai, kad jis gimė aklas? Jėzus atsakė: Nei šis nenusidėjo, nei jo gimdytojai, bet — kad apsireikštų jame Dievo darbai... Tai pasakęs, jis spiovė žemėn, padarė iš seilių purvo, patepė purvu jo akis ir jam tarė: Eik, nusiprausk Siloės tvenkinyje. Jis nuėjo, nusiprausė ir parėjo regįs. Kaimynai, ir kurie buvo matę jį anksčiau, nes jis buvo elgeta, klausė: Ar tai ne tas pats, kurs sėdėdavo ir elgetaudavo? Kiti sakė: Tai jis. Kiti vėl: Visai ne, tik į aną panašus. O jis pats sakėsi: Tai aš. Tuomet jie jį klausė: Kaip tau atsivėrė akys? Jis atsakė: Tas žmogus, kurs vadinasi Jėzus, padarė purvo, patepė mano akis ir man tarė: Eik į Siloės tvenkinį ir nusiprausk. Aš nuėjau, nusiprausiau ir regiu. Jie jį paklausė: Kur jis? Jis atsakė: Nežinau. Jie nuvedė buvusįjį akląjį pas fariziejus. Buvo gi subata, kada Jėzus padarė purvo ir atvėrė jo akis. Taigi, fariziejai vėl jį klausė, kaip jis praregėjęs. Jis jiems atsakė: Jis padėjo man ant mano akių purvo, aš nusiprausiau ir regiu. Tuomet, kai kurie fariziejai sakė: Tas žmogus

ne iš Dievo, nes nelaiko subatos. Kiti kalbėjo: Kaip galėtų žmogus nusidėjėlis daryti tokių stebuklų? Taip kilo tarp jų nesutarimas. Jie vėl klausė akląjį: Ką tu sakai apie tą, kurs atvėrė tau akis? Jis atsakė: Tai pranašas. Tačiau žydai nenorėjo tikėti, kad jis būtų buvęs aklas ir praregėjęs, iki nepasišaukė praregėjusiojo gimdytojų. Jie juos klausė, sakydami: Ar šitas jūsų sūnus, apie kurį jūs sakote, kad jis gimęs aklas? Tai kaip gi jis dabar regi? Jo gimdytojai jiems atsakė ir tarė: Mes žinome, kad šitas mūsų sūnus ir kad jis yra gimęs aklas; kaipgi jis dabar regi, mes nežinome; nežinome taip pat, kas atvėrė jo akis; klauskite jį patį; jis užaugęs, tegul kalba pats už save. Jo gimdytojai taip sakė, nes bijojo žydų; nes žydai jau buvo susitarę tą, kas išpažintų jį esant Kristų, išmesti iš sinagogos. Todėl jo gimdytojai pasakė: Jis jau užaugęs, klauskite jį patį. Dabar jie vėl pašaukė žmogų, kurs buvo buvęs aklas, ir jam tarė: Duok Dievui garbę. Mes žinome, kad tas žmogus nusidėjėlis. Bet jis jiems atsakė: Ar jis nusidėjėlis, aš nežinau; viena žinau, kad aš buvau aklas, o dabar regiu. Tuomet jie vėl jį klausė: Ką jis tau padarė? kaip tau atvėrė akis? Jis atsakė: Sakiau jau jums ir girdėjote; kam vėl norite išgirsti? Ar ir jūs norite būti jo mokytiniais? Bet jie ėmė keikti jį ir sakė: Tu būk jo mokytinis, o mes esame Mozės mokytiniai. Mes žinome, kad Mozei yra kalbėjęs Dievas; o iš kur šitas, mes neži-

nome. Atsiliepdamas žmogus jiems tarė: Tai ir stebėtina, kad jūs nežinote, iš kur jis; o juk jis atvėrė man akis. Tačiau mes žinome, kad Dievas nusidėjėlių neišklauso; bet jei kas yra Dievo garbintojas ir daro jo valią, tą išklauso. Nuo amžių negirdėta, kad kas būtų atvėręs aklo gimusio akis. Jei jis nebūtų iš Dievo, nieko nebūtų galėjęs padaryti. Atsakydami jie jam tarė: Tu visas esi gimęs nuodėmėse ir nori mus mokyti; ir išmetė jį laukan.

Jėzus išgirdo, kad jie buvo išmetę jį laukan, ir sutikęs jį paklausė: Ar tu tiki į Dievo Sūnų? Atsakydamas jis tarė: Kas jis, Viešpatie, kad aš į jį tikėčiau? Jėzus jam tarė: Tu jį matai; kursai kalba su tavim, tai tas. Jis tarė: Tikiu, Viešpatie, ir parpuolęs pagarbino jį" (Jono 9).

Jėzus pagydo dešimts raupsuotųjų

„Atsitiko, kad keliaudamas į Jėruzalę, jis (Jėzus) ėjo tarp Samarijos ir Galiliejos. Jį, įeinantį į vieną kaimą, sutiko dešimtis raupsuotų vyrų; jie sustojo atstu ir, pakėlę balsą, sakė: Jėzau, mokytojau, pasigailėk mūsų. Pamatęs juos, jis tarė: Eikite, pasirodykite kunigams. Ir atsitiko, kad beeidami jie pasveiko" (Luko 17, 11—14).

Medicina ir dabar neturi priemonių kovoti su raupsų liga. Jei kas šia baisiąja liga apserga, būtinai turi mirti skaudžiausia mirtimi. O Kristus,

nevartodamas jokių mediciniškų priemonių, vienu savo žodžiu šia baisiąja liga sergančius pagydo.

Jėzus pagydo 18 metų sergančią sulinkusią moteriškę

„Vieną subatą jis (Jėzus) mokė jų sinagogoje. Štai, čia buvo moteriškė, kuri turėjo ligos dvasią aštuoniolika metų. Ji buvo sulinkusi ir visai negalėjo pažvelgti aukštyn. Pamatęs ją Jėzus pasivadino prie savęs ir jai tarė: Moteriške, tu esi laisva nuo savo ligos. Ir jis padėjo ant jos rankas. Ji tuojau išsitiesė ir garbino Dievą. Tuomet atsiliepdamas sinagogos viršininkas, supykęs, kad Jėzus pagydė subatoje, sakė miniai: Šešios dienos yra dirbamos, jomis tat ateikite ir gydykitės, bet ne subatos dieną. Viešpats jam atsakė, tardamas: Veidmainiai! Argi ne kiekvienas iš jūsų atriša subatoje savo jautį ar asilą nuo prakarto ir veda girdyti? O šitos Abraomo dukters, kurią šėtonas laikė surišęs štai jau aštuoniolika metų, ar nereikėjo paleisti nuo to saito subatos dieną? Tai jam sakant, visi jo priešininkai gėdėjosi, o visi kiti žmonės džiaugėsi visais garbingais dalykas, kurie buvo jo daromi“ (Luko 13, 10—17).

*
* *

Kristus ne tik sergančius pagydė, bet ir mirusius prikėlė

Jėzus prikelia iš numirusių našlės sūnų

„Paskui atsitiko, kad jis ėjo į miestą, kurs vadinasi Najimas; drauge su juo ėjo jo mokytiniai ir gausi minia. Prisiartinant jam prie miesto vartų, štai nešė numirėlį, vienatinį sūnų motinos, o ta buvo našlė; drauge su ja ėjo didelė miesto minia. Pamatęs ją Viešpats, gailestingumo sujaudintas dėl jos, jai tarė: Neverk. Ir jis prisiartino ir prisilietė neštuvų. (Tie gi, kurie nešė, sustojo). Tuomet jis tarė: Jaunikaiti, sakau tau, kelkis. Numirėlis atsisėdo ir ėmė kalbėti. O jis atidavė jį jo motinai. Visus apėmė baimė, ir jie garbino Dievą, sakydami: Didis pranašas kilo mūsų tarpe, ir Dievas aplankė savo tautą. Ta žinia apie jį pasklido visoje Judėjoje ir visoje aplinkinėje šalyje“ (Luko 7, 11—17).

Dabar Najimo vietoje stovi tik keletas trobelių. Vietoje, kur įvyko stebuklas, stovi koplytėlė.

Jėzus iš numirusių prikelia Jajiro dukrelę

„Kai Jėzus vėl persikėlė laivu per jūrą, prie jo susiėjo gausi minia. Jis buvo pajūryje. Tuo-

met atėjo vienas iš sinagogos vyresniųjų, vardu Jajiras; pamatęs jį, puolė jam po kojų ir labai jį maldavo, sakydamas: Mano duktė. marinama; ateik, padėk ant jos ranką, kad pagytų ir būtų gyva. Jis ėjo su juo; jį sekė gausi minia... Dar jam tebekalbant, atėjo sinagogos vyresniojo žmonių ir tarė: Tavo duktė numirė, kam dar bevargini Mokytoją? Bet Jėzus, išgirdęs pasakytus žodžius, tarė sinagogos vyresniajam: Nebijok, tiktai tikėk. Jis neleido eiti paskui save niekam daugiau, kaip tik Petrui, Jokūbui ir Jokūbo broliui Jonui. Atėjęs į sinagogos vyresniojo namus, jis pamatė tenai triukšmą, raudančius ir labai dejuojančius. Todėl įėjęs jis jiems tarė: Kam keliate triukšmą ir verkiate? Mergaitė nemirė, tik miega. Tuomet jie išjuokė jį. Bet jis, išvaręs visus, paėmė su savim mergaitės tėvą ir motiną ir tuos, kurie su juo buvo, ir įėjo, kur mergaitė gulėjo. Paėmęs mergaitę už rankos, jis jai tarė: Talitha kumi; tai išvertus, reiškia: Mergaite, sakau tau, kelkis. Mergaitė tuojau atsikėlė ir vaikščiojo; ji buvo dvylikos metų. Žmones apėmė didžiausias nustebimas. Jis gi jiems griežtai įsakė, kad niekas to nežinotų, ir liepė duoti jai valgyti" (Morkaus 5, 21—42).

Jėzus Lozorių prikelia iš numirusių

Apie 3 kilometrus nuo Jeruzalės yra Betanijos miestelis. (Dabar turi apie 300 gyventojų). Čia gyveno Lozorius su dviem savo seserim:

Marija ir Morta. Jėzus Kristus šią šeimą labai mylėjo ir dažnai joje lankydavosi. Kartą, Kristui kiek toliau nuo Betanijos skelbiant Evangeliją, Lozorius sunkiai apsirgo. Seserys pas Kristų siunčia pasiuntinius su pranešimu: „Viešpatie! Štai tas, kurį tu myli, serga. Išgirdęs Jėzus jiems tarė: Ta liga ne mirčiai, bet Dievo garbei, kad per ją būtų pašlovintas žmogaus Sūnus. Jėzus mylėjo Mortą, jos seserį Mariją ir Lozorių. Išgirdęs jį sergant, jis tuo tarpu pasiliko dvi dieni toje pačioje vietoje; joms praslinkus, jis tarė savo mokytiniams: Eikime vėl į Judiejį. Mokytiniai jam sakė: Mokytojau, žydai ką tik ieškojo tavęs užmušti akmenimis, ir tu vėl tenai eini? Jėzus atsakė: Ar ne dvylika valandų turi diena? Jei kas vaikščioja dieną, nesuklumpa, nes mato šio pasaulio šviesą; bet jei vaikščioja naktį, suklumpa, nes nėra jame šviesos. Taip jis pasakė ir po to jiems tarė: Mūsų prietelis Lozorius miega, bet aš einu jo pažadinti iš miego. Tuomet jo mokytiniai jam tarė: Viešpatie, jei miega, bus sveikas. Jėzus kalbėjo apie jo mirtį, o jie manė apie užmigimą paprastu miegu. Tuomet Jėzus jau aiškiai jiems pasakė: Lozorius mirė, ir dėl jūsų, — kad tikėtumėte, — aš džiaugiuos, jog nebuvau tenai. Bet eikime pas jį. Tuomet Tomas, vadinamas Dvynas, tarė kitiems mokytiniams: Eikime ir mes mirti su juo.

„Atėjęs Jėzus rado jį jau keturias dienas gulintį kape. (Betanija buvo arti Jeruzalės, apie

penkiolika varsnų atstu nuo jos). Daug žydų buvo atėję pas Mortą ir Mariją jųdviejų paguosti dėl jų brolio. Morta, kaip tik išgirdo, kad Jėzus ateina, išėjo jo pasitikti, o Marija pasiliko namie. Morta tarė Jėzui: Viešpatie, kad būtumei čia buvęs, mano brolis nebūtų miręs. Bet ir dabar aš žinau, kad Dievas tau duos, ko tik tu Dievą paprašysi. Jėzus jai tarė: Tavo brolis atsikels. Morta jam atsakė: Žinau, kad jis atsikels prisikėlime, paskutinę dieną. Jėzus jai tarė: Aš atsikėlimas ir gyvybė; kas tiki į mane, nors ir būtų miręs, bus gyvas, ir kiekvienas, kurs gyvas ir į mane tiki, nemirs per amžius. Ar tai tiki? Ji jam atsakė: Taip, Viešpatie, aš tikiu, kad tu Kristus, gyvojo Dievo Sūnus, kurs atėjai į šį pasaulį. Tai pasakius, ji nuėjo ir pašaukė savo seserį Mariją, tylomis sakydama: Mokytojas čia ir tave šaukia. Kaip tik ji išgirdo, greitai atsikėlė ir ėjo pas jį. Nes Jėzus dar nebuvo įėjęs į kiemą; jis dar tebebuvo toje pačioje vietoje, kur jį buvo pasitikus Morta. Žydai, kurie buvo su ja namuose ir ramino ją, pamatę, kad Marija greitai atsikėlė ir išėjo, sekė ją, sakydami: ji eina pas kapą verkti tenai. Kai tik Marija atėjo, kur buvo Jėzus, ir jį pamatė, puolė jam po kojų ir jam tarė: Viešpatie, kad būtumei čia buvęs, mano brolis nebūtų miręs. Tuomet Jėzus, pamatęs ją verkiančią ir atėjusius su ja žydus verkiančius, susigriaudino dvasioje ir pats save sujaudino. Jis tarė: Kur jį padėjote? Jie jam

sakė: Viešpatie, eik ir pasižiūrėk. Jėzus apsiašarojo. Todėl žydai kalbėjo: Štai, kaip jis jį mylėjo. O kai kurie iš jų sakė: Ar tas, kurs atvėrė akis aklam gimusiam, negalėjo padaryti, kad šitas nebūtų miręs? Jėzus, vėl susigriaudinęs pats savyje, priėjo prie kapo. Buvo tai ola, uždaryta akmenimi. Jėzus tarė: Atimkite akmenį. Mirusiojo sesuo Morta jam atsakė: Viešpatie, jau dvokia, nes jau keturias dienas guli. Jėzus jai tarė: argi aš tau nesakau, kad, jei tikėsi, išvysi Dievo garbę. Atritus akmenį, Jėzus pakėlė aukštyn akis ir tarė: Tėve, dėkoju tau, kad mane išklausei. Aš, tiesa, žinojau, kad tu visuomet mane išklausai; bet tai pasakiau dėl čia aplinkui stovinčių žmonių, kad jie tikėtų, jog tu esi mane siuntęs. Tai pasakęs, jis sušuko garsiu balsu: Lozoriau, išeik laukan. Numirėlis tuojau išėjo surištomis raiščiais kojomis ir rankomis, ir jo veidas buvo aprištas skepeta. Jėzus jiems tarė: Atraišiokite jį ir leiskite eiti.

„Daugelis žydų, kurie buvo atėję pas Mariją ir Mortą ir buvo matę, ką Jėzus padarė, įtikėjo į jį. Bet kai kurie iš jų nuėjo pas fariziejus ir jiems pasakė, ką Jėzus buvo padaręs. Taigi, vyriausieji kunigai ir fariziejai surinko tarybą ir kalbėjo: **Ką darysime, kadangi tas žmogus daro daug stebuklų?** Jei paliksime jį taip, visi įtikės į jį; ateis romėnai ir atims mūsų kraštą ir tautą. Vienas iš jų, vardu Kajipas, būdamas tais metais vyriausiuoju kunigu, jiems tarė: Jūs nieko

nežinote ir neapsvarstote, kad jums geriau, jei vienas žmogus mirs už tautą, kaip kad visa tauta pražūtų... Nuo tos dienos jie buvo nusistatę jį užmušti" (Jono 11, 1—53).

Iš visa ko matyt, kad Lozorius mirė tą pačią dieną, kada seserų pasiuntiniai Kristui pranešė apie savo brolio ligą. Einant to laiko žydų įpročiu, numirėlis buvo suvyniotas į drobulę, įdėtas į urvą—olą ir užristas akmeniu. Numirėlis jau buvo pradėjęs dvokti. Tai aišku, kad jis tikrai buvo miręs. Niekada ir niekam gamtinėmis priemonėmis nepasisekė mirusį ir dvokiantį žmogų padaryti gyvą. Lozoriaus iš numirusių prikėlimas aiškiai rodo, kad Kristaus sugebėjimas praneša gamtos jėgas. Tikrai mirusį žmogų vėl padaryti gyvą gali tik tas, kas galėjo pirmąjį žmogų sukurti; kas galėjo pirmajam žmogui suteikti gyvybę.

e. Ar Kristus tikrai darė stebuklų?

Nūdieninio žmogaus akys paseno, ir jis nepajėgia matyti visos realybės; tos realybės daug kas nemato ir Kristaus gyvenime. Istorijoje yra žinomas Kristus, pasireiškęs su žmogiškais ir dieviškais darbais. Kada norime Kristų pažinti, į tokį Jį ir turime žiūrėti, o ne į literatų ar astrologų pavaizduojamą Kristų. Daugelis mūsų laikų istorikų, norėdami pažinti Kristų, ten baigia, kur reiktų pradėti; darbo pradžią jie laiko pa-

baiga. Darbą pradėjus, reikia eiti iki galo. Reikia daryti išvadas ir iš Kristaus mokslo ir iš Jo padarytųjų stebuklų. Kai žmonės mėgina iš Kristaus gyvenimo išbraukti viską, kas tik jiems nepatinka, tai ir gauna kaž ką, o ne istorinį Kristų. Tokio Kristaus, Kokį Jį kai kas norėtų įsivaizduoti, istorijoje visai nėra buvę.

Evangelistai aprašinėja daug Kristaus padarytų stebuklų. Su kai kurias iš jų susipažinome. Bet ar tie aprašomieji įvykiai tikrai buvo stebuklai? Evangelistai ir apaštalų mokiniai juos aprašė taip, kaip matė ir girdėjo. Kristaus daromus stebuklus matė ne tik apaštalai ir Kristaus prieteliai, bet ir Kristaus priešai. Jeigu Kristus Palestinoje būtų radęs vienbalsį pritarimą, sunkiau mums būtų tyrinėti Jo įvykdytus darbus. Kad buvo pritariančių ir nepritariančių, tai vieni kitus griežtai kontroliavo. Pramanytus dalykus skelbti buvo neįmanoma. Jei evangelistai būtų mėginę prasimanytus dalykus aprašinėti, fariziejai būtų protestavę. Dabar gi fariziejai apie apaštalų skelbiamus ir evangelistų aprašomus dalykus tyli. Tyli, nes girdi skelbiant ir mato aprašinėjant tokius dalykus, kuriuos Kristus tikrai padarė.

O gal tai buvo tik paprasti įvykiai gamtos jėgomis paaiškinami? Nors apaštalai ir jokių mokslų nebuvo ėję, bet vis tik Kristaus darbus nuo gamtos jėgų veikimo atskirti sugebėjo. „Nuo amžių negirdėta, kad kas būtų atvėręs

aklo gimusio akis“ (Jono 9, 32). Žodžio ištarimu pagydyti raupsais sergantį žmogų, aklam gimusiam suteikti regėjimą, mirusį prikelti, ir panašūs veiksmai buvo įmanoma ir tais laikais pažinti. Rimtai galvojantiems žmonėms ir tada buvo aišku ir dabar suprantama, kad tokius veiksmus gamtinėmis jėgomis nėra galima padaryti. Juo gamtos ir medicinos mokslai žengia priekin, juo labiau iškyla Evangelijose aprašomųjų įvykių didingumas.

Kristaus skelbiamas mokslas yra labai glaudžiai susijęs su Jo daromais stebuklais. Jei tikime Kristaus skelbiamu mokslu, turime tikėti ir Jo padarytus stebuklus ir priešingai. Vienų nuo kitų atskirti negalima. Kristus skelbia dievišką mokslą ir stebuklais tą mokslą patvirtina: „Bet kad žinotumėte žmogaus Sūnų turint žemėje valdžią atleisti nuodėmes (jis tarė stabo ištiktajam): Sakau tau: Kelkis, imk savo guolį ir eik į savo namus. Jis tuojau atsikėlė ir, pasiėmęs guolį nuėjo visų akivaizdoje, taip jog visi stebėjosi ir garbino Dievą, sakydami: Niekuomet mes nesame matę nieko panašaus“. (Morkaus 2, 10—12).

f. Jėzaus Kristaus kančia ir mirtis

Pilotas, kuriam buvo pavesta Kristų teisti, išklausinėjęs skundėjų liudininkus, rado, kad Kristus nekaltas. Nepaisydamas Kristaus ne-

kaltumo, norėdamas įsiteikti žydams, liepia Jį nuplakti.

Tuos asmenis, kurie būdavo pasmerkiami mirti, plakdavo paviršutiniškai. Pilotas, norėdamas sužadinti žydų užuojautą, duoda įsakymą Kristų nuplakti skaudžiausiu būdu. Iš visų aplinkybių matyti, kad Pilotas Kristaus plakimą vartoja kaip paskutinę Jo gelbėjimo priemonę.

Romėniškasis plakimas būdavo labai skaudus. Pasmerktasis žmogus būdavo išrengiamas visai nuogas, pririšamas prie pastato ir plakamas be saiko. Plakimo įrankiai būdavo odiniai su spygliuotais geležies gabalėliais. Smūgiai prakirsdavo ne tik odą, bet siekdavo iki kaulų.

Kareiviai, Kristų nuplakę, apsiautė raudonu skarmalu, ant galvos uždėjo erškėčių vainiką ir visaip iš Jo tyčiojosi. Erškėčių vainikas, greičiausiai, buvo padarytas iš netoli Jeruzalės augančių erškėčių. Tų erškėčių spygliai yra ilgi ir labai aštrūs.

Po to Pilotas vėl Jėzų išveda prieš žydų minią ir prabyla: „Štai išvedu jį jums laukan, kad pažintumėte, jog aš nerandu jame jokios kaltės. (Išėjus gi Jėzui su erškėčių vainiku ir purpuriniame drabužyje), jis jiems tarė: **Štai žmogus!** Bet pamatę jį vyriausieji kunigai ir tarnai šaukdami sakė: Ant kryžiaus, ant kryžiaus jį! Pilotas jiems tarė: Imkite jį jūs ir prikalkite ant kryžiaus, nes aš nerandu jame kaltės“ (Jono 19, 4—6).

Po šių visų įvykių kareiviai nutveria Jėzų, išvelka iš raudonų drabužių, apvelka Jo drabužiais ir veda kryžiuoti. Kad nuteistasis labiau būtų pažeminamas, kankinimo įrankius pats turėdavo nešti į kankinimo vietą. Kadangi Jėzus buvo nuteistas mirti prie kryžiaus, kryžių turėjo pats nešti į Kalvarijos kalną. Kartu su Kristum buvo vedami kryžiuoti ir du galvažudžiai.

Kareiviai matė, kad Kristus labai silpnas ir pradėjo bijoti, kad kelyje nenumirtų. Pro šalį tuo tarpu iš darbo ėjo Simonas Cirenietis. Kareiviai jį privertė padėti Jėzui nešti kryžių.

Kristų, einantį į Kalvarijos kalną, lydėjo didelė minia žmonių. Atėjusiam į žudymo vietą, Jėzui kareiviai pasiūlė gerti vyno, sumaišyto su myra. Toks gėrimas kryžiuojamiesiems būdavo duodamas todėl, kad apsvaigtų ir ne taip labai jaustų kančias. Kristus to gėrimo truputį paragavo ir negėrė.

Po to kareiviai nuvilko Kristaus drabužius. Drabužių nuvilkimas taip pat buvo labai skaudus. Kadangi Kristaus kūnas buvo visas žaizdotas, drabužiai prie žaizdų buvo pridžiūvę. Nuvelkant — žaizdos buvo atnaujintos.

Galima dar būtų kelti klausimą: ar Kristus prie kryžiaus buvo prikaltas visai nuogas, ar bent kiek pridengtas. Tais laikais, nusikaltėlius kryžiuojant, būdavo visaip. Kartais kryžiuo-

davo visai nuogus, o kartais pridengdavo. Kaip buvo pasielgta su Kristum, tikrai nežinia. Daug kas norėtų manyti, kad Kristus buvo kryžiuojamas bent kiek pridengtas, nes tasai kryžiavimas buvo labai viešo pobūdžio.

Nuvilktą Kristų kareiviai prikala prie kryžiaus. Jo drabužius pasidalija. Dėl nertojo rūbo, kurio nebuvo galima pasidalinti, metė burtus.

Ar Kristų kryžiuojant erškėčių vainikas buvo nuo galvos nuimtas, ar Kristus su tuo vainiku buvo prikryžiuotas, taip pat nėra tikrai žinoma. Bet kadangi yra kalbama tik apie drabužių nuvilkimą, o apie erškėčių vainiką nieko nesakoma, greičiausiai Kristui erškėčių vainikas ant galvos buvo paliktas.

Nukryžiavimas yra labai skaudus mirties būdas. Romėnai, kryžiuodami žmogų, prikaldavo rankas ir kojas. Kad lengviau šis darbas pavyktų, pirmiausia kryžiuojamojo žmogaus rankas ir kojas stipriai virvėmis prie kryžiaus pririšdavo. Ar Kristus buvo prikaltas trimis ar keturiomis vinimis, klausimas iki šiol lieka neišspręstas. Bet labiau tikra, kad kaip rankos, taip ir kojos buvo prikaltos atskiromis vinimis.

„Nuo šeštos valandos pasidarė tamsu visoje žemėje iki devintai valandai. O apie devintą valandą Jėzus šaukė dideliu balsu, sakydamas: Eli, Eli, lamma sabaktani, tai yra: Mano Dieve, mano Dieve, kam mane apleidi! Kai kurie ten

stovėdami ir tai girdėdami sakė: Jis šaukia Eliją. Ir tuojau vienas iš jų pribėgęs paėmė kempinę, primirkė ją acto, užmovė ant nendrės ir davė jam gerti. Kiti sakė: Liaukis, žiūrėsime, ar ateis Elijas jo išvaduoti. O Jėzus, vėl šaukdamas didžiu balsu, atidavė dvasią".

„Ir štai šventyklos uždanga perplyšo pusiau nuo viršaus iki apačiai, ir žemė sudrebėjo, ir uolos skilo, ir kapai atsidarė, ir daug kūnų šventųjų, kurie buvo užmigę, kėlėsi iš numirusiųjų. Ir išėję iš kapų po jo prisikėlimo, jie atėjo į šventąjį miestą ir pasirodė daugeliui. Šimtininkas ir kurie su juo buvo, sergėdami Jėzų, pamatę žemės drebėjimą ir tai, kas darėsi, labai nusigando ir sakė: Tikrai šitas buvo Dievo Sūnus" (Mato 27, 45—54).

Žydų įstatymai reikalavo, kad subatos dienai neliktų Kristaus ir žmogžudžių kūnai prie kryžių. Aukštosios Žydų Tarybos nariai būtų džiaugęsi matydami Kristaus kūną metamą į bendrą duobę su žmogžudžiais ir užkasamą žemėmis. Bet Juozapas iš Arimatiejos, taip pat Tarybos narys, kuris nebuvo pritaręs kitų savo kolegų žygiui, kreipiasi į Romos prokuratorių Pilotą, prašydamas jam atiduoti Kristaus kūną. Pilotas pasišaukia žudymui vadovavusį šimtininką pasiteirauti, ar tikrai Jėzus miręs. Po to, kai Jėzaus šonas buvo ietimi pervertas, neliko jokių abejonių. Pilotas leidžia Jėzaus kūną atiduoti Juozapui.

Juozapas iš Arimatiejos netoli Golgotos turėjo gražų kapą. Tai buvo uoloje iškalta ola iš prieangio, kiek didesnė, su įdubimu lavonui paguldyti. Juozapas Kristaus kūną nuima nuo kryžiaus, suvynioja į drobulę ir neša į savo kapą. Į talką Juozapui ateina ir kitas Tarybos narys, vardu Nikodemas. Nikodemas į laidotuves ateina su dideliu miros ir aloes mišinio kiekiu. Tuo mišiniu buvo suvilgyta drobulė ir kapo vidus. — Kristų palaidoję, ant kapo angos užrita didelį akmenį.

Juozapas ir Nikodemas, taip Kristų palaidoję, ramūs keliauja namo. Kristų mylinčioms moterims atrodo, kad Mokytoją dar reikia balzamuoti. Šiam reikalui išteklių jos turėjo pakankamai. Jų tarpe buvo Galiliejos valdovo Erodo finansų sekretoriaus Kuso žmona, stambaus žvejo Zebediejaus žmona ir gana turtinga Marija Magdelena. Jos dar penktadienio vakare prisiperka balzamavimui reikalingų tepalų ir kvepalų.

Apaštalai daug svajojo apie garbingą atstatymą Žydų karalystės. Prieš pat Kristaus kančią Jokūbo ir Jono motina dar prašė savo vaikams toje karalystėje garbingų vietų (Mato 20, 20). Mintis, kad Kristus galėtų kentėti, apaštalams buvo nepakeliama (Mato 16 22). Kai Kristus Did. Penktadienį žengė ne į Dovydo sostą, bet ant kryžiaus medžio buvo prikaltas, apaštalų ir Jo mokinių svajonės sudužo.

g. Jėzaus Kristaus prisikėlimas

Subatos dieną apaštalai ir maldingos moters Kristaus kapą palieka ramybėje. Apaštalai prie Kristaus kapo neina dar ir dėl to, kad bijosi Aukštosios Tarybos narių. Jie užsidaro Paskutinės Vakarienės salėje ir verkdami gedi savo Mokytojo.

Tarybos nariai, Kristų nužudę, nenurimsta. Iš jų tarpo du, Juozapas ir Nikodemas, viešai pademonstruoja savo ištikimumą Kristui. Tarybai daug baimės įvaro nepaprasti reiškiniai Kristui mirštant: saulės užtemimas, žemės drebėjimas, uolų skilimas, šventyklos uždangalo plyšimas. Po tų įvykių minia mušėsi į krūtines ir atgailavo blogai padariusi. Nors apaštalai buvo išsigandę ir nedrįso nė pasirodyti, bet Tarybos nariams nebuvo žinoma, ką jie veikia ir ką mano veikti.

Subatos rytą Tarybos delegatai vyksta pas Pilotą su prašymu: „Valdove, mes atsiminėme, kad tas suvedžiotojas, dar gyvas tebebūdamas, sakė: Po trijų dienų aš prisikelsiu. Liepk tat sergėti kapą iki trečiajai dienai, kad kartais neateitų jo mokytiniai, jo nepavogtų ir nesakytų liaudžiai: Jis kėlėsi iš numirusiųjų“ (Mato 27, 62—64). Pilotas pritaria prašymui ir suteikia kareivių sargybą, ją pavesdamas Tarybos nuožiūrai. Tarybininkai Jėzaus kapą užantspaudavo ir apstatė sargyba.

Išaušta sekmadienio rytas. Apaštalai vis dar nedrįsta viešai pasirodyti. Bet maldingosios moters pasiima tepalus ir kvepalus ir vyksta prie Viešpaties kapo. Tik visos yra susirūpinusios, kas atris akmenį nuo kapo angos. Apie sargybą jos nieko nežino. Ir atėjusios prie kapo čia sargybos neranda. Mat, sargybiniai saulei tekant paliko Kristaus kapą ir atbėgę pas tarybininkus raportavo baisų dalyką: auštant iš dangaus nusileido angelas, sujudino žemę, nurito nuo kapo angos akmenį ir ant jo atsisėdo. Sargybiniai išsigandę ir vos nenumirę.

Tarybos nariai neranda pagrindo apkaltinti sargybos ir įskųsti Pilotui. Tarybos nariai ir sargybiniai susitaria paleisti gandą, kad kai sargyba užmigusi, atėję Jėzaus mokytiniai ir kūną pavogę. Tarybos nariai sargybiniams duoda pinigų ir pažadą: „Ir jei apie tai išgirstų valdovas, mes jį perkalbėsime ir apsaugosime jus nuo pavojaus“ (Mato 28, 14).

Subatai praėjus, maldingosios moters vyksta prie kapo su kvepalais. Eidamos savo tarpe kalbasi: „Kas mums atris akmenį nuo kapo angos“. Prisiartinusios labai nustebo, nes pamatė akmenį atristą. Marija Magdalena tuoj nubėga pas Petrą ir Joną su pranešimu: „Paėmė Viešpatį iš kapo ir nežinome, kur Jį padėjo“. Tuo tarpu likusios moters įėjo į kapą ir Viešpaties kūno nerado. Dešinėje pusėje pamatė sėdintį jaunikaitį baltais drabužiais ir labai nusigando.

Jaunikaitis moterims tarė: „Nenusigąskite, jūs ieškote Jėzaus Nazarėno, kurs buvo prikaltas ant kryžiaus; Jis prisikėlė, Jo nėra čia; štai vieta, kur Jį buvo padėję".

„Kada jos tuo buvo labai susirūpinusios, atsitiko, kad štai du vyru žibančiais rūbais atsistojo prie jų. Kadangi jos nusigando ir nulenkė žemyn savo veidus, tai juodu joms tarė: Kam ieškote gyvojo tarp mirusiųjų? Jo nėra čia; Jis atsikėlė" (Luko 24, 4—6). Moters apsidžiaugė ir bėgo apie tai pranešti Kristaus mokiniams.

Petras ir Jonas tekini leidosi bėgti pas kapą. Jonas prie kapo atbėgo pirmas, bet į kapą drįso žengti tik tada, kai atbėgo ir Petras. Kape rado tik padėtas drobules, o kūno nebuvo. Jonas jau pradeda galvoti apie Mokytojo prisikėlimą, o Petras dar tebeliūdi ir tik stebisi tuo, kas atsitiko.

Marija grįžta prie kapo ir graudenasi dėl savo Mokytojo, nežinodama, kur Jis galėtų būti. „Marija tuo tarpu stovėjo pas kapą lauke ir verkė. Beverkdama ji pasilenkė ir pažvelgė į kapą. Tenai ji pamatė du angelu apsivilkusiu baltais, vieną prie galvos ir antrą prie kojų, kur buvo padėtas Jėzaus kūnas. Juodu jai tarė: Moteriške, ko verki? Ji jiems atsakė: Nes paėmė mano Viešpatį ir nežinau, kur jį padėjo. Tai pasakius, ji atsigręžė atgal ir pamatė stovintį Jėzų, bet nežinojo, kad tai Jėzus. Jėzus jai tarė:

Moteriške, ko verki? ko jieškai? Manydama, kad tai daržininkas, ji jam atsakė: Viešpatie, jei tu jį išsinešei, pasakyk man, kur jį padėjai; aš jį pasiimsiu. Jėzus jai tarė: Marija! Atsigrįžus ji jam tarė: Raboni (tai yra: Mokytojau.)! Jėzus jai tarė: Neliesk manęs, nes aš dar neužžengiau pas savo Tėvą. Eik verčiau pas mano brolius ir jiems sakyk: Aš žengiu pas savo Tėvą ir jūsų Tėvą, pas mano Dievą ir jūsų Dievą. Marija Magdalena nuėjo ir paskelbė mokytiniams: Aš mačiau Viešpatį, ir jis man tai pasakė" (Jono 20, 11—18).

Moterims bėgant pas Kristaus mokinius, ir joms Kristus apsireiškė: „Ir štai jas sutiko Jėzus ir tarė: Sveikos. O jos priėjo, apkabino jo kojas ir jį pagarbino. Tuomet Jėzus joms tarė: Nebijokite, eikite, paskelbkite mano broliams, kad eitų į Galilieją; ten jie mane matys" (Mato 28, 9—10).

Apaštalai moterų pranešimams apie Kristaus atsikėlimą netikėjo.

Kristus tą pačią dieną dar pasirodė ir dviem mokytiniams: „Štai du iš jų (mokytinių) ėjo tą pačią dieną į miestelį, vadinamą Emausu, į kurį iš Jeruzalės buvo šešios dešimtys varsnų (11¼ kilometro). Juodu kalbėjosi tarp savęs apie visa tai, kas buvo įvykę. Atsitiko, kad jiedviem besišnekant ir tarp savęs besiteiraujant, pats Jėzus prisiartino ir ėjo drauge su jais. Jų akys buvo sukliudytos, kad jo nepažintų. Jis jiems

tarė: Kokios čia kalbos, kurias eidami kalbate tarp savęs ir esate nuliūdę? Atsakydamas vienas, kurs buvo vardu Kleopas, jam sakė: Tu vienas tesi svetimas Jeruzalėje, kurs nepatyrei, kas joje atsitiko šiomis dienomis? Jis juos paklausė: Kas gi? Juodu atsakė: Su Jėzumi Nazarėnu, kurs buvo pranašas, galingas darbais ir žodžiais Dievo ir visos tautos akivaizdoje, kaip vyriausieji kunigai ir mūsų vyresnieji išdavė jį, kad būtų pasmerktas nužudyti, ir prikalė jį ant kryžiaus. O mes tikėjomės, kad jis atpirksiąs Izraėlį. Dabar po viso to šiandien trečia diena, kaip tai įvyko. Tiesa, kai kurios moterys iš mūsiškių, kurios prieš išauštant buvo prie kapo, nustebino mus; neradusios jo kūno, jos parėjo ir sakė, kad jos net mačiusios pasirodžiusius angelus, kurie sakė jį esant gyvą. Kai kurie mūsiškiai buvo irgi nuėję pas kapą ir rado taip, kaip moterys sakė, o jo paties nerado. Tuomet jis jiems tarė: O, neišmanėliai ir nerangios širdies tikėti visam, ką yra kalbėję pranašai! Argi nereikėjo, kad Kristus tai kentėtų ir taip įeitų į savo garbę? Ir pradėjęs nuo Mozės ir visų pranašų, jis aiškino jiems iš viso šventojo Rašto, kas buvo apie jį pasakyta. Taip jie prisiartino prie miestelio, į kurį juodu ėjo, o jis apsimetė toliau einąs. Bet juodu privertė jį, sakydamu: Pasilik su mudum, nes artinasi vakaras, ir diena jau baigiasi. Ir jis ėjo su jais. Atsitiko, kad sėdėdamas su jais prie stalo, jis ėmė duonos,

laimino, laužė ir jiems davė. Dabar jų akys atsivėrė, ir jie pažino jį, bet jis pražuvo iš jų akių. Tuomet juodu kalbėjo vienas kitam: Argi mūsų širdis nebuvo užsidegusi mumyse, kuomet jis kalbėjo kelyje ir aiškino Raštą? Atsikėlę tą pačią valandą, juodu sugrįžo į Jeruzalę ir rado susirinkusius Vienuoliką ir kitus drauge su jais buvusius, kurie sakė: Viešpats iš tikrųjų atsikėlė ir pasirodė Simonui. Tuomet ir juodu papasakojo, kas buvo atsitikę kelyje, ir kaip juodu pažino jį, kada jis laužė duoną" (Luko 24, 13—35).

Po Kristaus nukryžiavimo apaštalai labai bijojo žydų. Kai susirinkdavo į Paskutinės Vakarienės namus, duris paprastai laikydavo užrakintas. Ir taip prisikėlimo dieną, durims esant užrakintoms, apaštalų tarpe atsirado Jėzus. Apaštalai labai išsigando, bet Jėzus juos nuramino ir paprašė valgyti. Taip pat parodė savo žaizdas. Tomo tuokart su apaštalais nebuvo ir jis atsikėlusiojo Jėzaus nematė. Kai apaštalai jam apie Kristaus pasirodymą papasakojo, Tomas netikėjo. Bet, neilgai trukus, Kristus ir vėl pasirodė. Kartu su apaštalais tada buvo ir Tomas. Dabar ir jis įtiki, kad Kristus tikrai atsikėlė.

Vėl kiek laiko praslinkus, kai vienoje vietoje buvo susirinkę vienuolika apaštalų ir apie 500 žmonių, Kristus visiems kartu pasirodė.

Kai keturiasdešimt dienų daugelį kartų pasirodė savo mokiniams, davė visokių pamokymų, pasakė, kad apaštalams dėl Jėzaus reikės daug kentėti, juos nusivedė į Alyvų kalną, paskutinį kartą palaimino ir, apaštalams matant, pakilo į dangų.

IŠVADOS

Kristaus atsikėlimas Krikščionybėje yra pats svarbiausias faktas. Jei šio fakto nebūtų, visa Krikščionybė turėtų sugriūti. Tai suprato ir šv. Povilas, kuris prie Damasko buvo susidūręs su Kristum. Jo nuomone, „jei Kristus neatsikėlė, tai mūsų pasakojimas yra tuščias, tuščias ir jūsų tikėjimas" (1 Kor. 15, 14).

Ir iš tiesų. Nors Kristus būtų paskelbęs ir kilniausią mokslą, nors ir didžiausių stebuklų būtų padaręs, bet jeigu iš numirusiųjų nebūtų atsikėlęs, visa Krikščionybė liktų be pagrindo.

Kristaus atsikėlimas nėra kokia nors legenda, bet yra tikras istorinis faktas. Gal nė vienas senesnis istorinis įvykis neturi tiek daug ir taip tikrų liudininkų, kaip Kristaus atsikėlimas. Tikriausi liudininkai mums konstatuoja, kad Kristus gyveno, mirė ir po mirties vėl gyveno.

Skelbti, kad Kristus neatsikėlė, gali tik tie, kurie nenori atviromis akimis pažvelgti į faktus. Sakantieji, kad Kristus prisikėlė, turi to prisikėlimo liudininkų; priešingai sakantieji neturi jokių liudininkų.

§ 4

ŽMONIJOS TRAGEDIJA

1. Išsiskyrimas su Dievu

Per pirmųjų tėvų nupuolimą buvo suardyta pirmykščio gyvenimo harmonija ir prasidėjo dabartinis sunkus gyvenimas. Žmogus savyje jaučia kažkokį atitolimą nuo Dievo, bet kartu jaučia, kad be Dievo negali gyventi. Kartais žmogus mėgina pats save dievu laikyti, bet greitai ir skaudžiai pajunta, kaip tos išdidumo mintys jį nubloškia į juodas tamsybes.

Stabmeldžių pasaulyje užsiliko padavimų apie auksinius laikus žmonijos gyvenime. Iš paties Dievo Apreiškimo sužinome, kad toki auksiniai laikai žmonijos gyvenime tikrai buvo. Pirmieji žmonės gyveno labai artimuose santykiuose su Dievu ir tas artimumas juos darė laimingus. Be to, pirmieji žmonės turėjo tobulą ir nemirtingą kūną, galingą protą ir valią. Jie, ir jokių mokslų nėję, visa žinojo, kiek tik žmogus gali žinoti. Tada žmonės turėjo žmogiškosios prigimties pilnumą.

Dievas pirmiesiems žmonėms suteikė laisvą valią. Klusnumu pirmieji mūsų tėvai turėjo įrodyti savo atsidavimą Dievui. Klusnumo vardan Dievas įsakė nuo vieno medžio nevalgyti vaisių. Kaip pirmieji tėvai būtų pasielgę, jeigu jų niekas nebūtų gundęs, nežinome. Pirmieji tėvai nusidėjusio angelo buvo gundomi ir to gundymo neišlaikė.

Pirmieji žmonės, pasidavę išdidumui (Žr. Prad., 3, 1—5; Ekli. 10, 15; Rom. 5, 19) neklusnumu nusikalto Dievui. Tuo pirmuoju nusikaltimu prasidėjo žmonių išsiskyrimas su Dievu. Kai Dievas sutvėrė pirmuosius žmones, juose sutvėrė ir mus. Pirmųjų tėvų likimas — mūsų likimas (Rom. 5, 18). Tuo pirmuoju išsiskyrimu su Dievu ir mes buvome nuo Dievo atplėšti.

Kalbant apie tai, nereikia painioti dviejų dalykų: pirmosios nuodėmės ir gimtosios nuodėmės. Pirmoji nuodėmė žmonių gyvenime įvyko tik vieną kartą: tą nuodėmę padarė Ieva ir Adomas. Gimdami mes tą nuodėmę paveldime. Paveldimoji nuodėmė yra vadinama gimtąja nuodėme.

2. Išsiskyrimo su Dievu pasekos

Pirmoji nuodėmė žmonių gyvenime paliko daug skaudžių pasekų. Nupuolusio žmogaus prigimtis pasidarė sulaužyta ir serganti. Po pirmosios nuodėmės darbas žmonėms pasidarė sun-

kus, o darbo vaisiai menki. Darbo pareiga pirmiesiems žmonėms buvo įsakyta jau prieš nuodėmei įvykstant. Bet tada žmogaus kūnas ir protas tiek buvo stiprūs ir tobuli, kad darbas jų nevargino.

Pirmieji žmonės buvo visų kitų žmonių tėvai; pirmųjų tėvų turtas buvo visos žmonijos turtas; ko pirmieji tėvai neteko, visa žmonija neteko. Jei pirmieji tėvai savo turto nebūtų išeikvoję, visiems savo vaikams būtų palikę didelį palikimą; o dabar paliko skausmingus vargus ir mirtį: „per nuodėmę mirtis, ir taip mirtis perėjo ant visų žmonių". Nors, maži būdami, rodos, nieku nesame Dievui nusikaltę, o jau: „Štai aš pradėtas nusikaltimuose, ir nuodėmėse pradėjo mane mano motina" (Ps. 50,7).

Po gimtosios nuodėmės žmogus savo jėgomis jau negali nusipelnyti dangaus — dieviškojo gyvenimo. Tai gali įvykti tik iš naujo tą dievišką gyvenimą žmoguje atstatant pašvenčiamąja malone.

Gimtoji nuodėmė — tai didelė tragedija žmonijos gyvenime. Jos paslapties nepajėgiame tinkamai suprasti. Tiek težinome, kad tos baisios katastrofos padarinius ir mes patys skaudžiai pergyvename.

Gimtosios nuodėmės pasekos kūno pažiūriu

a. Prieš pirmąjį nusikaltimą visos žmogaus galios veikė tvarkingai. Įvykus nuodėmei, neli-

ko gražaus darnumo tarp aukštesnių ir žemesnių žmogaus galių.

b. Atsirado vargai, skausmai, ligos, mirtis. Jei nebūtų buvę nuodėmės, nebūtų buvę ir žmogaus kūno mirties.

Gimtosios nuodėmės pasekos sielos pažiūriu

a. Sielos pažiūriu didžiausias dalykas — netekimas pašvenčiamosios malonės; netekimas teisės į dieviškąjį gyvenimą.

b. Žmogaus valia susilpnėjo, stipriau pradėjo linkti į blogumą, piktumą.

c. Žmogaus protas labai susilpnėjo. Dabar reikia padėti labai daug pastangų, kad protas galėtų bent kiek galingiau veikti.

§ 5

DIEVAŽMOGIS

Nuodėmė iškasė neperžengiamą bedugnę tarp Dievo ir žmonių. Žmonės savomis jėgomis tos bedugnės negalėjo peržengti. Tai įvykdė naujas žmogus (Dievažmogis), Jėzus Kristus.

Jėzus Kristus turi dvi prigimtis: dievišką ir žmogišką. Dieviškoji Jėzaus prigimtis yra amžina. Kada dar nebuvo regimojo ir neregimojo pasaulio, antrasis Dievo asmuo jau buvo. Kai atėjo laikas žmoniją atpirkti, Šv. Dvasios veikimu antrasis Dievo asmuo Marijoje prisijungia žmogišką prigimtį. Kaip tai įvyko, mūsų protas nepajėgia suprasti, dėl to šis įvykis yra vadinamas įsikūnijimo paslaptimi.

Jėzaus Kristaus asmuo yra dieviškas. Per įsikūnijimą Marijoje tas dieviškasis asmuo susijungia su žmogiška prigimtimi. Dvi prigimtis į vienybę sujungia vienas dieviškasis asmuo. Dieviškosios prigimties atžvilgiu Jėzaus Kristaus asmuo yra amžinas, kaip amžinas yra ir Dievas. Pasidarydamas žmogum, savo dieviš-

kosios prigimties nė kiek nepraranda: „Aš ir Tėvas esame vienas“ (Jono 10, 30). O žmogiškoji prigimtis prie dieviškosios prigimties prisijungė tik tada, kai angelas Marijai apreiškė Dievo valią ir Marija sutiko, kad joje Dievo valia įvyktų.

Jėzus Kristus yra tikras Dievas ir tikras žmogus. Ir Evangelijoje yra aprašinėjamas dvejopas Kristaus gyvenimas. Ten matome, kaip Kristus daro daugybę stebuklų (apie tai jau kalbėjome), pranašauja, atsikelia iš numirusių.

Žmogišku požiūriu Kristus turi tokį pat kūną ir tokią pat sielą, kaip ir mes. Jis gimsta, auga, vaikščioja, valgo, miega, verkia, kenčia ir miršta. Sielos požiūriu tarp Jo ir mūsų yra tik vienas didelis skirtumas: mes nusidėjome, o Jo sielos jokia nuodėmė nepalietė.

Kristuje ir dieviški ir žmogiški veiksmai priklauso tam pačiam asmeniui. Šiuo būdu Kristus galėjo Dievui atlyginti žmogiškosios prigimties požiūriu.

Kristų mes turime garbinti kaip Dievą. Kadangi Jame yra dvi prigimtys, tai turime garbinti ir Jo dievišką ir žmogišką prigimtį. Ir vienai ir kitai prigimčiai teikiama garbė tenka tam pačiam asmeniui.

§ 6

KRISTAUS MOTINA

Per moters kaltę į pasaulį atėjo nuodėmė. Ta kaltininkė buvo Ieva. Per moterį pasauliui ir išganymas atėjo. Ta moteris buvo Kristaus — Išganytojo motina Marija.

Vardu Marija (Mirjam), reiškiančiu Dievo mylimąją arba Dievo mylėtoją, žydų tautoje vadinosi daugelis mergaičių. Ir Mozės sesuo turėjo Marijos vardą.

Marijos, Kristaus Motinos, tėvai buvo šv. Joakimas ir šv. Ona. Joakimas buvo kilęs iš karaliaus Dovido giminės, o Ona iš vyriausiojo kunigo Aarono giminės. Joakimas ir Ona buvo neturtingi žmonės. Trejų metų dukrelę atidavė auklėti į bendrabutį, esantį prie Jeruzalės bažnyčios. Kai mergaitei jau suėjo keturiolika metų, buvo pasiųsta namo, kad ištekėtų už vyro, bet Marija vyriausiam kunigui pareiškė, kad ji esanti padariusi amžinos skaistybės įžadą. Aukštieji kunigai žinojo seną, neturtingą ir nevedusį Juozapą. Marija su šituo Juozapu ir buvo

sužieduota. Kaip sužieduotinė, apsigyveno Nazareto miestely pas savo sužieduotinį. Juozapo namuose atlikdavo visą namų ruošos darbą.

Taip Marijai pas Juozapą begyvenant, apsireiškė Angelas Gabrielis, ir Šv. Dvasios veikimu joje buvo pradėtas Jėzus Kristus.

1. Marija — Dievo Motina

Kristaus asmuo savyje turi dvi prigimtis: dievišką ir žmogišką. Žmogiškos prigimties prisijungimas prie dieviškos prigimties įvyko per įsikūnijimą Marijoje.

Marija Kristaus atžvilgiu atliko visas motinos pareigas; ji tai darė ne tik Kristaus žmogiškosios prigimties, bet ir Jo asmens atžvilgiu. Todėl ją visai teisingai vadiname istorinio Kristaus - Dievo Motina.

Marija yra ir mūsų motina. Būdama Kristaus fizinio kūno motina, yra ir Kristaus mistinio kūno motina. Mes esame to Kristaus mistinio kūno nariai.

2. Marija - Mergaitė

Jau pranašų buvo pranašaujama, kad Mesijo motina bus mergaitė: „Štai mergaitė pradės ir pagimdys sūnų, ir jis bus vadinamas vardu Emanuelis (Mesijas)“ (Izaijo 7, 14).

Šv. Juozapas buvo tik Marijos sužieduotinis. Kadangi juodu abudu buvo pasižadėję skaisčiai

gyventi, tai Juozapas, patyręs, kad Marija yra nėščia, norėjo slapta ją apleisti. Ir tik tada, kai ypatingu Dievo įsikišimu buvo įspėtas, pasilieka ir toliau gyventi su Marija.

3. Marija yra be nuodėmės

Visi žmonės reikalingi atpirkimo. Marijai Kristaus įvykdytas atpirkimas buvo pritaikytas iš anksto; ji apsaugojama nuo gimtosios nuodėmės. Marijos gimtoji nuodėmė visai nepalietė.

Kai kas kelia klausimą: ar galimas daiktas, kad Marija galėtų būti laisva nuo gimtosios nuodėmės? Atsakome, kad galimas. Jeigu Dievas galėjo sutverti pirmuosius žmones be nuodėmės, — galėjo vienam žmogui nuodėminguosiuose padaryti išimtį, jam iš anksto pritaikydamas Kristaus įvyksiantį atpirkimą.

Pasilikimas mirtyje yra nuodėmės alga. Kadangi Marija buvo be nuodėmės, — jai nebuvo taikomos ir nuodėmės pasekmės. Marija tuoj po mirties buvo prikelta iš numirusių ir su kūnu paimta į dangų.

4. Marijos gerbimas

Katalikų religijoje yra dvejopas kultas: Dievo garbinimas ir šventųjų gerbimas. Dieviškosios garbės teikimas kūriniams būtų stabmeldybė. Bet dėl Dievo reikia gerbti ir visa tai, kas Dievui artima, kas Jo mylima.

Marija dėl savo dieviškosios motinystės yra gerbiama labiau už visus kūrinius. Niekas iš kūrinių taip artimai negyveno su Dievybe, kaip Marija. Niekas ir dabar iš kūrinių su Dievybe taip artimai negyvena, kaip Marija. Iš to artimumo kyla ir ypatinga pagarba.

Praktiškame katalikų gyvenime Marijos gerbimas užima ypatingą vietą: Marijos pagarbai yra įvesta daugybė švenčių, pristeigta vienuolynų, kongregacijų, sodalicijų ir brolijų, visokių pamaldumo praktikų ir t. t. Poetai, muzikai, tapytojai, skulptoriai ir architektai Marijos pagarbai yra sukūrę daug vertingų kūrinių. Ir mūsų Maironio „Marija, Marija" skamba visose lietuvių katalikų lūpose.

Marija yra laikoma krikščioniškojo tobulumo pavyzdžiu ir idealu.

§ 7

KRISTUS ATPIRKĖJAS

Pirmieji mūsų tėvai atstovavo visai žmonijai. Noru save išaukštinti, jie žmogiškąją prigimtį nuo Dievo atplėšė, atitolino. Per pirmųjų žmonių nuodėmę nutrūko pašvenčiamosios malonės ryšiai tarp Dievo ir žmonių. Dieviškosios ir žmogiškosios prigimties susijungimas įvyko Kristaus asmenyje. Per Kristaus asmenį ir visa žmonija gali susijungti su Dievu.

Kiekvieno žmogaus sieloje glūdi troškimas išsivaduoti iš kalčių, išsivaduoti iš kančių. Visose tautose, visų tautų religijose randame vienokia ar kitokia forma pasireiškiantį norą išsivaduoti iš blogumų. Žemo lygmens religijose tai buvo suprantama fizinėje srityje: išsivaduoti iš ligų, skausmų, neturto, bado, katastrofų ir p. Dievo apreikštoje religijoje tai suprantama kaip išsivadavimas iš moralinių blogumų, gelbstint sielą ir kūną amžinam pomirtiniam laimingam gyvenimui. Stabmeldiškose religijose, kuriose sugedo Dievo sąvoka, gerokai ap-

gedo ir pati atpirkimo idėja. Kaip žemiškai stabmeldžių buvo suprantami dievai, taip žemiškai buvo suprantama ir pati atpirkimo idėja.

Nusidėdami žmonės neteko Dievo malonės ir teisės į dieviškąjį gyvenimą. Tarp Dievo ir žmonių nutrūko malonės kontaktas; atsirado tam tikra nepereinama bedugnė. Kūriniai be kuriamosios galios šios bedugnės visai negalėjo peržengti. Reikėjo asmens, turinčio kuriamąją galią, kuris galėtų per šią bedugnę peržengti, žmonėse atkurti sunaikintą malonę ir žmonių vardu Dievui atitaisyti padarytą įžeidimą. Reikėjo Dievui atlyginti už įžeidimą ir žmonėms grąžinti prarastą malonę. Tai atliko Dievas - Žmogus Jėzus Kristus. Šis darbas yra vadinamas atpirkimo paslaptimi.

1. Nekaltas atlygina už kaltuosius

Jau pranašas Izaijas kalba apie Teisųjį, kuris aukosis už nuodėminguosius žmones (Izaijo 53, 10-12).

Kristus yra naujos žmonijos galva. Pasidarydami to naujojo organizmo nariai, galime išsigelbėti. Kristaus nuopelnai tada pasidaro mūsų nuopelnai.

Kai kas nors yra įžeidžiama, už įžeidimą gali atlyginti pats įžeidėjas, arba jo vardu kitas asmuo. Kai vaikas ką nors įžeidžia, dažnai už vaiką atsiprašo tėvai. Kai žmonės įžeidė Dievą,

reikėjo, kad arba jie patys savo Kūrėją atsiprašytų, arba kad kas nors kitas už juos tai padarytų. Patys žmonės šio veiksmo padaryti nepajėgė, nes nuodėmė buvo užkirtusi kelią į Dievą. Už nusikaltusius žmones atsiprašymą įvykdė nekaltas Dievo Sūnus, Jėzus Kristus.

Kristus mus atperka mirtimi: „Kristus numirė už mūsų nuodėmes“ (1 Kor. 15, 3). „Nes visi nusidėjo ir stokoja Dievo garbės; jie nuteisinami be nuopelnų jo malone, atperkami Jėzaus Kristaus; jį Dievas paskyrė būti permaldavimo auka tikėjimu į jo kraują, kad parodytų savo teisybę atleidimu anksčiau Dievo kantrumo metu padarytųjų nuodėmių“ (Rom. 3, 23-25). „Kraujas Kristaus, kurs per šventąją Dvasią aukojo pats save nesuteptą Dievui, apvalys mūsų sąžinę nuo mirusių darbų, kad mes tarnautumėm gyvajam Dievui. Kristus buvo paaukotas vieną kartą daugelio nuodėmėms atimti“ (Žyd. 9, 14. 28).

2. Atpirkimo visuotinumas

Visi žmonės yra kilę iš pirmųjų tėvų ir paveldėję gimtąją nuodėmę, todėl visi reikalingi atpirkimo. Išimtį čia sudaro tik Jėzus Kristus ir Jo dieviškoji Motina.

Kristus atpirko visus žmones: „Kaip per vieno nuodėmę pasmerkimas atėjo visiems žmonėms, taip ir vieno teisumu gyvenimo nuteisini-

mas ateina visiems žmonės“ (Rom. 5, 18). „Jis yra permaldavimas už mūsų nuodėmes: ne tiktai už mūsų, bet taip pat ir už viso pasaulio“ (1 Jono 2, 2).

Kristus atlygino už visas žmonių nuodėmes: „Jis, atnašavęs savo kūno dienose su didžiu skausmu ir ašaromis prašymus ir maldavimus tam, kurs galėjo išgelbėti jį nuo mirties, buvo išklausytas dėl savo pagarbos. Ir nors buvo Dievo Sūnus, jis išmoko klusnumo iš to, ką kentėjo, ir pakeltas į aukščiausį tobulumo laipsnį, pasidarė visiems, kurie jo klauso, amžinojo išganymo priežastis“ (Žyd. 5, 7-9). „Kaip per žmogų atėjo mirtis, taip per žmogų ir mirusiųjų prisikėlimas. Ir kaip Adome visi miršta, taip ir Kristuje visi bus atgaivinti“ (1 Kor. 15, 21-22).

Bet kiekvienas žmogus savo noru atskirai sau tą Kristaus atlyginimą turi pritaikinti. Jeigu kas Kristaus atpirkimu nepasinaudos, pats bus kaltas ir pats save labai skaudžiai nuskriaus.

Sakramentai yra priemonės, kuriomis žmogus pats save gali atpirkti.

§ 8

KRISTUS TIKINČIŲJŲ VYRIAUSIAS KUNIGAS, PRANAŠAS IR VALDOVAS

Kad žmonės galėtų būti išganyti, reikalingi trys dalykai: 1. Malonė, per kurią žmogus pasidaro dieviškojo gyvenimo dalininkas, 2. Mokslas, kuris žmogų išlaiko tikėjime ir apsaugoja nuo klaidų ir 3. Drausmė, kuri žmogų sulaiko nuo blogo ir paskatina į gerą. Šie visi trys dalykai susikoncentruoja Kristuje: Jo kunigiškoje ir pranašiškoje galioje ir Jo karališkoje valdžioje.

1. Kristus kunigas

Senojo Testamento laikais aukoms aukoti buvo skiriami kunigai. Be kunigų negalėjo būti daromos jokios aukos.

Kunigas yra tarpininkas tarp Dievo ir žmonių: žmonių vardu Dievui aukas aukoja, Dievą

atsiprašo už žmonių nuodėmes ir iš Dievo išprašo žmonėms reikalingų malonių.

Šv. Povilas Kristų laiko kunigu. Jo nuomone, kunigas turi būti paties Dievo pašauktas ir galėti žmones užtarti pas Dievą: „Nes kiekvienas... kunigas, paimtas iš žmonių, yra įstatytas žmonėms, tuose dalykuose, kurie liečia Dievą, kad aukotų dovanas ir aukas už nuodėmes, kaip tas, kurs gali pasigailėti nežinančiųjų ir klystančiųjų, nes ir jis pats yra apsiaustas silpnybėmis; ir todėl jis turi, kaip už žmones, taip ir pats už save aukoti aukas už nuodėmes". (Žyd. 5, 1-4). Todėl Kristus, kad galėtų kunigiškas apeigas atlikti, visame turėjo pasidaryti panašus į žmones (Žyd. 2, 17), išskiriant nuodėmę (Žyd. 4, 14).

Kunigas ir tarpininkas Kristus yra kaip Dievas - Žmogus, todėl Kristaus kunigystės pradžia reikia skaityti Jo įsikūnijimą. Tik po įsikūnijimo Kristus galėjo Dievui atstovauti žmones ir teikti malones Dievo vardu.

Įsikūnijime pradėtoji kunigystė atbaigiama kryžiaus aukoje, kur „jis tai padarė... aukodamas pats save" (Žyd. 7, 27). Šia auka Kristus įvykdo amžiną žmonių atpirkimą (Žyd. 9, 12). Kristaus auka, įvykdyta mirštant ant kryžiaus, yra kunigiškas veiksmas. Danguje ši auka gauna pilną atbaigimą. Dabar Kristus, danguje būdamas kaip kunigas, mus visada gali užtarti pas Dievą (Žyd. 7, 25).

Jėzus Kristus, danguje būdamas, žmones nuolat pas Dievą užtaria ir žmonių aukas Dievui aukoja. Vienybėje su Kristum gyvenantiems žmonėms perteikia Dievo malones (Kolos. 1, 19-20).

Auka yra kiekvieno kunigo specifinis požymis: „Nes kiekvienas... kunigas yra įstatomas atnašauti dovanas ir aukas“ (Žyd. 8, 3). **Kristus aukoja savo kraują** (Žyd. 9, 14).

Kalvarijos aukoje Kristus yra kartu kunigas ir auka: „Jis tai padarė vieną kartą, aukodamas pats save“ (Žyd. 7, 27). „Kristus mus mylėjo ir pats save davė už mus Dievui atnašą ir auką“ (Efez. 5, 2). Tą auką įvykdė per mirtį. Taip darė dėl to, kad čia vykdomas Naujasis Testamentas: „Nes kur yra testamentas, reikia, kad tarpininkautų testamentą darančiojo mirtis. Nes testamentas įgyja galios mirtimi; kitaip jis neturi galios, iki tebėra gyvas, kurs darė testamentą“ (Žyd. 9, 16-17). Kristus mirė, kad mes paveldėtume amžinąją tėvonystę (Žyd. 9, 15).

Kristaus kunigiškosios aukos tikslas — žmonių sąžinės apvalymas nuo nuodėmių: „Kristus buvo paaukotas vieną kartą daugelio nuodėmėms atimti“ (Žyd. 9, 28). „Nes jis viena auka padarė pašventinamuosius tobulus per amžius“ (Žyd. 10, 14). „Savo krauju įėjo vieną kartą už visus į šventyklą, radęs amžiną atpirkimą“ (Žyd. 9, 12).

2. Kristus pranašas

Pranašas yra ne tik tas asmuo, kuris pasako būsimus įvykius, bet ir tas, kuris Dievo siųstas žmonėms pranešti Jo valios. Jei kalbėsime apie Kristų, tai ir Jį teks tokiu pranašu laikyti. Kristus yra pasakęs apie daugelį būsimų įvykių, bet dar daugiau žmonėms yra pareiškęs Dievo valią.

Jau Sename Testamente Dievas kalba Mozei: „Aš jiems pažadinsiu iš jų brolių tarpo pranašą, panašų į tave, ir įdėsiu savo žodžius į jo burną, ir jis kalbės visa, ką jam būsiu įsakęs" (Atk. 18, 18). Šv. Petras tuos žodžius pritaiko Kristui: „Jau Mozė pasakė: Viešpats, jūsų Dievas, pažadins jums pranašą iš jų brolių tarpo, kaip mane. Jo jūs turite klausyti visuose dalykuose, ką tik jis jums kalbės" (Apd. 3, 22).

Žmonių minios, kurios matė Kristų veikiant ir girdėjo Jį kalbant, sakė: **„Tai Jėzus, pranašas iš Nazareto Galiliejoje"** (Mato 21, 11).

Kaip jau žinome, Kristaus asmenyje buvo susijungusios dvi prigimtys: dieviška ir žmogiška. Kristui, kaip Dievui, ateitis žinojimo netrukdė. Kristus, kaip Dievas, visą ateitį žinojo ir ją galėjo pasakyti žmonėms. Kaip jau žinome, Kristus ir pranašavo; buvo pranašas. Kristus savyje turėjo dievišką išmintį, dieviškas žinias. Tų žinių Kristus pranešė ir žmonėms; ir šiuo atžvilgiu Kristus pranašavo.

3. Kristus Karalius - Valdovas

Kristus yra aukščiausias žmonijos Valdovas. Tokia Kristaus, kaip Dievo ir Žmonijos Atpirkėjo, padėtis yra visos žmonijos atžvilgiu. Tie, kurie Kristaus mokslo neišpažįsta, tik nesąmoningai gali pasiduoti Kristaus valdžiai (išpažindami vienokį ar kitokį tikėjimą ir laikydamies įgimtosios doros dėsnių), o tie, kurie išpažįsta Kristaus mokslą, tai daro sąmoningai.

Kristaus valdžią šioje žemėje reikia suprasti ne žemiška prasme. Kristaus karalystė reiškiasi žemėje, bet ne žemiškuose dalykuose (tikėjimo išpažinime ir dorame gyvenime). Žemiški dalykai į Kristaus karalystės sritį įeina tik netiesioginiu būdu.

Kad Kristus galėtų žmones vesti į išganymą, turi juos ne tik mokyti, bet ir valdyti. O valdymui priklauso trys dalykai: **įstatymai, teismas ir vykdomoji valdžia.** Kristaus paskelbtoje Evangelijoje randame paskelbtus **Jo karalystės įstatymus;** Kristaus pasakymu, už tų įstatymų nesilaikymą žmonės **būsią baudžiami:** „Iš tikrųjų, iš tikrųjų, sakau jums, kas klauso mano žodžio ir tiki tam, kurs yra mane siuntęs, tas turi amžinąjį gyvenimą ir neeina į teismą" (Jono 5, 24). „Tėvas nieko neteisia, bet visą teismą pavedė Sūnui" (Jono 5, 22). Drausmės palaikymui ir **valdžios vykdymui** Kristus įkūrė

Bažnyčią, kurios vyriausiuoju Valdovu pasilieka Jis Pats.

Jau angelas Marijai apreiškė: „Štai pradėsi įsčioje ir pagimdysi sūnų ir praminsi jį vardu Jėzus. Jis bus didis ir bus vadinamas Aukščiausiojo Sūnumi. Viešpats Dievas duos jam jo tėvo Dovydo sostą: jis karaliaus Jokūbo namuose per amžius, ir jo karaliavimui nebus galo" (Luko 1, 31-33). Ir pats Kristus, klausiamas, atsako: „Tuomet Pilotas jam tarė: Tai tu esi karalius? Jėzus atsakė: Tu pats sakai, **aš esu karalius**" (Jono 18, 37).

Per ilgus amžius krikščionių pasaulyje liturginių metų centrą sudarė Kalėdų ir Velykų šventės. Šitos šventės tikintiesiems primena dvi dideles tiesas iš religinio gyvenimo: žmonijos vilčių išsipildymą prakartėje ir žmonijos atpirkimą ant kryžiaus medžio. Tai du įvykiai, kurie vairuoja visą krikščioniškąjį gyvenimą. O pačios šventės bažnyčioje prasideda ir šeimoje baigiasi. Per tas šventes viešasis gyvenimas sustoja ir vyksta tik privatus šeimyninis gyvenimas.

Kristaus paskelbtosios religijos išpažinimas turi reikštis ne tik bažnyčioje ir šeimoje, bet jis turi reikštis ir visuotiniame gyvenime. Kristaus mokslas turi apimti visas gyvenimo sritis. Katalikų Bažnyčios liturgikoje iki 1925 metų trūko šventės, kuri pavaizduotų tą viešąjį gyvenimą; trūko šventės, kuri tikintiesiems pri-

mintų jų viešąsias religines pareigas. Dabar tokią šventę jau turime. Tai Kristaus Karaliaus šventė. Ją 1925 metais įvedė popiežius Pijus XI.

Kristaus Karaliaus, aukščiausiojo žmonijos Valdovo, turi būti paisoma visokeriopame gyvenime.

Tie asmens, kurie valdo **tautas ir valstybes,** visada turi atsiminti, kad už juos yra dar aukštesnis Valdovas — Karalius Kristus ir kad žmonių valdyme reikia laikytis Kristaus karalystės įstatymų. Žemiškose karalystėse turi viešpatauti Kristaus dvasia.

Kristaus paskelbtieji įstatymai turi būti užlaikomi ir **šeimų** gyvenime. Visiems šeimos nariams, tėvams ir vaikams, yra privalomi Kristaus Evangelijos nuostatai.

Ir **kiekvienas atskiras žmogus** turi jaustis esąs Kristaus karalystės narys. Ir proto, ir širdies gyvenime žmogus turi jaustis atsakingas už laikymąsi ar nesilaikymą Evangelijos įstatymų.

Visi tie žmonės, kurie save laiko krikščionimis, turi suprasti ir jausti, kad Kristus yra visokeriopo žmogaus gyvenimo centras.

§ 9

KRISTUS ATPIRKTO ŽMOGAUS SIELOJE DIEVO MALONĖ

Pašvenčiamąja Dievo malone Jėzus Kristus apsigyvena žmogaus sieloje.

Dievo malonė skirstoma į pašvenčiamąją ir padedamąją.

1. Pašvenčiamoji malonė

Žmogus Dievo buvo skirtas ne tik gamtiniam, bet ir antgamtiniam — dieviškam gyvenimui. Pirmieji tėvai šitą teisę turėjo perduoti ir visiems savo palikuonims. Tačiau pirmieji tėvai nusikalto, ir visa žmonija neteko teisės į dievišką gyvenimą. Aukščiausias dabartinio žmogaus tikslas — tas teises sau vėl sugrąžinti (2 Petro 1,4). Bet gamtinėmis jėgomis žmogus to padaryti negali. Kristus žmoniją atperka ir per atpirkimą tą teisę jai vėl grąžina. Žmogaus atpirkimas — tai iš naujo jame kūrimas dieviško gyvenimo. **To naujo (dieviško) gyvenimo**

atsiradimas žmogaus sieloje yra vadinamas pašvenčiamąja malone. Tuo būdu žmogus pašvenčiamas Dievui; tuo būdu pats Dievas žmoguje apsigyvena; žmogus pasidaro Dievo bažnyčia. Per pašvenčiamąją malonę žmogus tarsi sudievinamas; žmogui suteikiama dieviškosios prigimties dalelė.

Pašvenčiamoji malonė — tai antgamtinė Dievo malonė, per kurią nusidėjęs žmogus padaromas šventas, padaromas dieviškojo — amžinojo gyvenimo dalininkas. Tai žinodami, galime suprasti šv. Augustino žodžius: „Deus factus est homo, ut homo fieret Deus — Dievas tapo žmogum, kad žmogus pasidarytų Dievu".

Kai į žmogaus sielą ateina pašvenčiamoji malonė, sunaikina sunkią nuodėmę. Ir priešingai. Kai į sielą įeina sunki nuodėmė, pašvenčiamoji malonė iš žmogaus pasitraukia. Malonė ir nuodėmė santykiauja kaip gyvenimas ir mirtis, šviesa ir tamsa. Ateina šviesa ir sunaikina tamsybę.

Kai žmogus savyje turi pašvenčiamąją maloną, tai ne tik jis pats pasidaro amžinojo gyvenimo dalininkas, bet ir jo darbai pasidaro nemirtingi (nenykstą), pasidaro jo amžinam gyvenimui nuopelningi. „Pasilikite manyje ir aš jumyse. Kaip vynmedžio šakelė negali nešti vaisiaus pati savaime, jei nepasilieka vynmedyje, taip ir jūs, jei nepasiliksite manyje. Aš vynmedis, jūs vynmedžio šakelės. Kas pasilieka

manyje ir aš jame, tas neša daug vaisiaus, nes be manęs jūs nieko negalite padaryti. Jei kas nepasiliktų manyje, bus laukan išmestas, kaip šakelė, ir sudžius, ją surinks, įmes į ugnį, ir ji sudegs" (Jono 15, 4—6).

Bažnyčios Tėvai sielą su pašvenčiamąja malone lygina su įkaitinta geležimi. Ugnyje geležis pavirsta į ugnį. nenustodama buvusi geležim. Panašiai per pašvenčiamąją malonę žmogaus siela sudievinama, bet nenustoja buvusi žmogaus siela.

Į dangų eis tik tie žmonės, kurie turi pašvenčiamąją maloną. Be pašvenčiamosios malonės į dangų niekas neįeis.

2. Padedamoji malonė

Tai tam tikra Dievo pagelba, kuri sustiprina dorines žmogaus jėgas ir padeda ištverti išganingame gyvenimo kelyje. Ši malonė veikia žmogaus protą ir valią.

Žmogaus gyvenimui ir ši malonė būtinai reikalinga. Be šios malonės žmogaus jėgos per silpnos savy išlaikyti pašvenčiamąją malonę; žmogaus jėgos yra per silpnos pasipriešinti nuodėmei.

Dievo malonės žmogus gali įsigyti per sakramentus, maldą ir sakramentalijas.

§ 10

KRISTUS EUCHARISTIJOJE

„Ir štai, aš esu su jumis visas dienas, iki pasaulio pabaigai“ (Mato 28, 20).

Jėzus Kristus žmones labai mylėjo ir norėjo su jais visada pasilikti. Prieš devyniolika šimtmečių Jis tarp žmonių gyveno kaip žmogus, o dabar pasilieka vyno ir duonos pavidaluose. Eucharistijoje yra tas pat Kristus, koks Jis dabar yra danguje.

Ar tikrai Kristus yra Eucharistijoje? Šios tiesos tikrumą remiame Kristaus žodžiais. Kristus yra toks asmuo, Kuriuo mes turime tikėti. Po to, kai stebuklingu būdu padaugino duoną, tuo parodydamas savo dievišką galybę, Kristus pažada: „Darbuokitės ne dėl žūnančio valgio, bet dėl pasiliekančio amžinajam gyvenimui, kurio jums duos žmogaus Sūnus“ (Jono 6,27). Žydai tokios duonos prašo, o Jėzus: „Aš gyvenimo duona. Kas valgys tos duonos, bus gyvas per amžius; o duona, kurios aš duosiu, yra mano

kūnas dėl pasaulio gyvybės" (Jono 6, 48-52). Žydai savo tarpe pradėjo ginčytis, kaip Kristus galįs duoti valgyti savo kūną, o Kristus dar kartą pakartoja: „Iš tikrųjų, iš tikrųjų, sakau jums, jei nevalgysite žmogaus Sūnaus kūno ir negersite jo kraujo, neturėsite savyje gyvenimo. Nes mano kūnas tikrai yra valgis, ir mano kraujas tikrai yra gėrimas" (Jono 6, 48. 52). Per paskutinę Vakarienę Kristus tai įvykdė: „Jiems valgant vakarienę, Jėzus ėmė duoną, palaimino ją ir laužė, davė savo mokytiniams ir tarė: Imkite ir valgykite, tai yra mano kūnas. Jis ėmė ir taurę, dėkojo ir jiems davė, sakydamas: Gerkite iš jos visi, nes tai yra mano kraujas naujosios sandoros, kurs bus išlietas už daugelį nuodėmėms atleisti" (Mato 26, 26—27).

Taip Kristaus mintį suprato ir apaštalai. Apaštalas Povilas, mokyčiausias iš visų apaštalų, apie Eucharistiją rašo: „Taigi, kas nors valgo tą duoną ir geria Viešpaties taurę nevertai, tas bus kaltas Viešpaties kūnu ir krauju" (1 Kor. 11, 27). „Argi palaiminimo taurė, kurią laiminame, nėra dalyvavimas Kristaus kraujuje? ir ar duona, kurią laužiame, nėra dalyvavimas Viešpaties kūne?" (1 Kor. 10, 16).

Pirmą kartą duoną ir vyną savo kūnu ir krauju pavertė Kristus paskutinės Vakarienės metu. Taip daryti Kristus įgaliojo apaštalus ir jų įpėdinius. Dabar duonos ir vyno pavertimas Kristaus kūnu ir krauju įvyksta Mišių

metu. Per Mišias duona ir vynas nustoja buvę duona ir vynu, o virsta Kristaus kūnu ir krauju. Šis įvykis yra vadinamas transsubstanciacija arba peresybinimu. Po šio įvykio lieka tik duonos ir vyno pavidalai, o substancija jau ne duonos ir vyno substancija, bet Kristaus kūno ir kraujo substancija.

1. Kaip Kristus Eucharistijoje atsiranda

Jėzus Kristus, įsteigęs Eucharistijos sakramentą, apaštalams įsakė: „Tai darykite mano atminimui" (Luko 22, 19). Apaštalai gavo įgaliojimą su duona ir vynu daryti tai, ką Kristus darė. Apaštalai tą galią perdavė vyskupams ir kunigams. Dabar vyskupai ir kunigai per šv. Mišias duoną ir vyną paverčia Kristaus kūnu ir krauju.

2. Kaip Kristus Eucharistijoje būva

Eucharistijoje yra toks Kristus, koks Jis dabar yra danguje. O danguje dabar Kristus yra kartu su kūnu ir krauju; su žmogiškumu ir dieviškumu.

Tas pat Kristus yra vyno pavidale ir tas pat duonos pavidale. Klaidinga būtų manyti, kad duonos pavidale turėtų būti tik Kristaus kūnas, o vyno pavidale tik kraujas.

Duonos pavidalą dalijant į daleles ar vyno pavidalą pilstant į keletą indų, kiekvienoje dalelėje pasilieka visas ir tas pats Kristus.

Viso pasaulio visose bažnyčiose ir kiekvienoje ostijoje yra vienas ir tas pats Kristus. Vietos ir dalių skirtumai yra tik iš atžvilgio į žmogų. Kristaus atžvilgiu vietos atstumai nieko nereiškia.

Kristus Eucharistijoje pasilieka tol, kol duona ir vynas nenustoja savo pavidalų. Duonai ir vynui nustojus savo pavidalų, Kristus nuostoja toje vietoje buvęs.

3. Eucharistijos garbinimas

Eucharistijoje Kristus yra su savo dieviška ir žmogiška prigimtimi. Dėl to Eucharistijai yra teikiama dieviška pagarba: prieš Eucharistiją — ŠŠ. Sakramentą klaupiamasi, Jis procesijoje iškilmingai nešamas, Jo garbei ruošiami kongresai. Kas garbina Eucharistiją — ŠŠ. Sakramentą, garbina patį Dievą.

Žmonės, norėdami Kristų pagarbinti, užeina į bažnyčią, sukalba „Garbinkime Švenčiausiąjį Sakramentą" ir padėkoja už įvairias gautas malones.

4. Eucharistijos priėmimas

Eucharistija pirmoje eilėje įsteigta sielos maistui. Štai paties Kristaus žodžiai: „Imkite

ir valgykite, tai yra mano kūnas" (Mato 26, 26). „Mano kūnas tikrai yra valgis, ir mano kraujas tikrai yra gėrimas" (Jono 6, 56).

Įsižiūrėję į pirmųjų krikščionių gyvenimą, matome, kad Eucharistija buvo garbinama ją valgant ir tik kiek vėliau jau būdavo paliekama ir po šv. Mišių aukos.

Kristus nėra griežtai nurodęs, ar Komuniją reikia priimti vienu, ar dviem pavidalais. Bet vėliau, dėl patogumo, palikta tik vieno pavidalo. Kad duonos ir vyno pavidaluose yra tas pat Kristus, tad ar bus priimama duonos ar vyno pavidaluose, bus priimamas tas pats Kristus. Kad duonos pavidale Komuniją patogiau žmonėms dalinti, tad dabar ir palikta tik duonos pavidale.

5. Duona iš dangaus — eucharistinė puota

Kristus norėjo, kad žmonės dalyvautų eucharistinėje puotoje. O paties Kristaus ir apaštalų priminimu, toje puotoje dalyvaujant, reikia tinkamai pasirengusiam būti. Patsai pasirengimas liečia žmogaus sielą ir kūną.

Sielos atžvilgiu: reikia turėti gerą intenciją ir būti be sunkių nuodėmių. Kas Komuniją priima turėdamas sunkią nuodėmę — padaro dar naują nuodėmę, šventvagyste vadinamą. Lengvos nuodėmės nėra kliūtis Komunijai priimti. Jeigu kas už lengvas nuodėmes gailisi ir priima

Komuniją, jam Komunija lengvas nuodėmes atleidžia.

Prieš Komuniją priimant, savo dvasioje reikia susitelkti, pasimelsti, gerą intenciją padaryti. Komuniją priėmus, taip pat reikia 10—15 minučių melstis.

Kūno atžvilgiu: nuo 12 val. nakties reikia būti nieko nevalgiusiam ir negėrusiam. Burną išplauti galima, tik reikia vandens nenuryti. Einant Komunijos, taip pat reikia būti padoriai apsirengusiam. Ligoniai, mirties pavojuje, Komuniją gali imti ir pavalgę.

6. Eucharistijos teikiamos malonės

Eucharistija maitina ir stiprina dvasinį gyvenimą, jungia su Kristum; daugina pašvenčiamąją malonę, silpnina blogus palinkimus ir užtikrina amžinąjį gyvenimą.

Krikščioniškasis gyvenimas, tai gyvenimas Kristuje. Eucharistija mūsų sieloms atneša labai didelę naudą, mus jungdama su Jėzum Kristum: „Kas valgo mano kūną ir geria mano kraują, tas pasilieka manyje ir aš jame“ (Jono 6, 57). Eucharistija atleidžia lengvas nuodėmes, jei už jas gailimasi. Eucharistija stiprina antgamtinį gyvenimą; žmones jungia vienus su kitais ir rengia amžinam gyvenimui: „Kas valgo mano kūną ir geria mano kraują, tas turės amžinąjį gyvenimą, ir aš prikelsiu jį paskutinę dieną“ (Jono 6, 55).

7. Eucharistijos reikalingumas

Eucharistija mums ne tik naudinga, bet ir reikalinga: „Iš tikrųjų, iš tikrųjų, sakau jums, jei nevalgysite žmogaus Sūnaus kūno ir negersite jo kraujo, neturėsite savyje gyvenimo“ (Jono 6, 54). Žmogus į dangų įeis tik gyvendamas vienybėje su Kristum, tik savyje išsaugodamas pašvenčiamąją malonę. Nors per Krikštą ir atgailą žmogus pašvenčiamąją malonę ir gauna, bet žmogiškos jėgos per silpnos tą pašvenčiamąją malonę išlaikyti. Eucharistija žmogaus sielai teikia dieviškų jėgų ištverti gerume.

Pirmieji krikščionys, kada tik dalyvaudavo Mišių aukoje, eidavo ir Komunijos. Kai šioje srityje tikintieji labai apsileido, Bažnyčia įsakė, kad bent vieną kartą metuose būtų einama Komunijos. Popiežius Pijus X ragino, kad katalikai, kurie tik gali, eitų Komunijos kasdien.

Lietuvoje katalikiškųjų organizacijų nariai stengiasi Komunijos eiti kas mėnesį. Katalikiškoji moksleivija raginama Komunijos eiti bent keturis kartus metuose: mokslo metų pradžioje, advente, gavėnioje ir mokslo metų pabaigoje.

Komuniją reikia priimti ir sunkiai sergant.

8. Šv. Mišių auka

Kai žmogus tiki į Dievą ir Jį myli, tuos vidinius pergyvenimus nori kuo nors pareikšti. Tai

darydamas, žmogus meldžiasi, Dievui ką nors aukoja. Visose senovės religijose buvo daromos aukos. Jau žiloje senovėje žmonės statydavo aukurus ir degindavo Dievui ar dievams aukas. Pradžioje aukas darydavo kiekvienas žmogus atskirai; paskui tai darydavo šeimos vyresnieji, o dar vėliau aukas darydavo specialiai šiam reikalui paskirti asmens, dvasininkais vadinami. Žydų tautoje pats Dievas aukoms daryti paskyrė Aaroną ir jo sūnus. Paskui žydų tautoje kunigais, aukų aukotojais, galėdavo būti asmens tik iš Aarono giminės.

Senasis Testamentas žmoniją atvedė į Naująjį Testamentą. Naujojo Testamento religijoje Kristus taip pat paliko auką. Krikščioniškosios religijos auka yra Kryžiaus auka. Kryžiaus aukoje buvo įkurtas ir Naujasis Testamentas; toje pat aukoje Naujasis Testamentas ir palaikomas.

Kryžiaus aukoje Dievui buvo aukojamas Kristus. Kristus norėjo, kad kryžiaus auka Bažnyčioje nesiliautų. Ketvirtadienį prieš mirdamas duoną ir vyną pavertė savo kūnu ir krauju, kuris ant kryžiaus turėjo būti paaukotas, ir davė valgyti apaštalams. **Tai buvo auka.** Kristus apaštalams liepė, kad ta auka būtų kartojama: „Tai darykite mano atminimui“ (Luko 22, 19). Apaštalai ir jų įpėdiniai Kristaus paliepimo klausė. Nuo pat Krikščionybės pradžios buvo pradėta vykdyti ši auka ir tebevyk-

doma mūsų dienomis. Ilgainiui ši auka buvo papuošta įvairiomis apeigomis ir maldomis. Tą auką dabar vadiname šv. Mišiomis. Šv. Mišių aukoje Dievui yra aukojamas tas pats Kristus, tik nekruvinu būdu. Kryžiaus auka yra ne tik praeities dalykas, o ir dabarties dalykas.

Mišiose auka ir aukotojas yra Kristus. Mišių tarnaujamąją galią Kristus suteikė Bažnyčiai, o Bažnyčioje ją vykdo kunigai.

9. Šv. Mišios — tobuliausias bendravimas su Dievu

1. Visa, kas sukurta, yra leista **Dievo garbei.** Neprotingosios būtybės Dievą garbina savo buvimu. Žmogus ne tik savo buvimu, bet ir sąmoningais veiksmais turi garbinti savo Kūrėją. Tobuliausias Dievo pagarbinimas yra vykdomas aukomis. Mišių aukoje žmogus pasisavina tą Dievui duodamą garbę, kurią Kristus teikė kryžiaus aukoje, ir ją nuo savęs skiria Dievui.

Mišių aukoje įvyksta svarbiausias pasireiškimas dieviškojo kulto. Čia su Kristum susiduriama kaip su Mokytoju, Atpirkėju ir Valdovu. Aukos pradžioje yra skelbiamas Kristaus mokslas (skaitoma lekcija ir Evangelija). Konsekracijoje įvyksta kryžiaus auka. Komunijoje Kristus ateina į atskirų žmonių širdis kaip meilės Valdovas.

Jokios kitos pamaldos negali pakeisti Mišių aukos pamaldų, nes nėra kilnesnio ir vertinges-

nio Dievo pagarbinimo. Mišių auka yra papuošta gražiausiomis apeigomis, kilniausiomis giesmėmis ir maldomis. O svarbiausia, Mišių aukoje ant mūsų altorių nužengia Kristus, priimdamas maisto pavidalą, pasidarydamas mūsų maistu ir mūsų stiprintoju. Nuo altoriaus, nuo Dievo stalo, esame vedami į dangų.

2. Mišios yra padėkos auka. Dievas yra didžiausias mūsų geradaris. Kiekviena geradarybė reikalauja dėkingumo. Didžiausias dėkingumas yra pareiškiamas tobuliausia auka. Mišiose pasisavinome Kristaus kryžiaus auką ir ją aukojame dangiškajam Tėvui.

3. Mišios yra atsiteisimo auka. Žmogus, jausdamas savo kaltes, trokšta Dievui atsiteisti. Ir Sename Testamente buvo daromos nuolatinės atsiteisimo aukos. Bet Senojo Testamento aukos nepajėgė apvalyti žmonių sąžinių. Tikroji atsiteisimo auka, kuri gali žmonių sąžines apvalyti, yra Kristaus Kryžiaus auka. Mišiose žmogus pasisavina Kristaus kryžiaus auką, ir ta auka Dievui atsiteisia už savo kaltes.

4. Mišiose prašome naujų malonių. Mišių aukoje Kristus aukoja pats save dangiškajam Tėvui ir mus užtaria. Šituo būdu geriausiai galima iš Dievo ko nors išprašyti. Jei kartais pasitaiko, kad Dievas mūsų maldą ne tuoj ir ne tokiu būdu išklauso, tuo nereikia stebėtis. Dievas geriau žino, kada ir kokiu būdu mūsų maldą išklausyti.

* * *

Kas naudojasi šv. Mišių aukos vaisiais? Mišių auka yra naudinga visai Bažnyčiai. Visiems, kurie tik priklauso mistiniam Bažnyčios kūnui, Mišių auka daro išganingos įtakos. Bet ne kiekvienas lygiai pasinaudoja ta auka. Daugiausia Mišiomis pasinaudoja sekantieji asmens: kas Mišias laiko, kurie Mišių aukoje dalyvauja ir už ką Mišios yra laikomos. Mišių auką galima skirti už gyvus ir už mirusius. Mirusiems Mišių auka yra atsiteisimo auka.

Norįs, kad jo intencija Mišios būtų laikomos, prašo kunigą, jo intencija Mišias atlaikyti. Senu įpročiu ta proga kunigui duodama pašalpa. Yra kunigų, kurie beveik jokių kitų pajamų neturi. Jau Šv. Rašte sakoma, kad tas, kas altoriui tarnauja, iš altoriaus ir gyvena. Kunigas tarnauja žmonėms, klausydamas išpažinčių, lankydamas ligonius ir t. t., o tikintieji kunigui duoda išlaikymą. Duodamieji pinigai nėra Mišių užpirkimas, ar nupirkimas, o tik kunigui teikiama pašalpa. Kai kunigas sutinka kieno nors prašomas jo intenciją atlaikyti Mišias, sunkia nuodėme tą pasižadėjimą turi įvykdyti.

§ 11

KRISTUS GAILESTINGASIS SAMARIJIETIS

ATGAILA

Jėzus Kristus, mūsų žemėje gyvendamas, žmonėms atleisdavo nuodėmes. Kai vieną kartą pas Jį atnešė stabo ištiktą ligonį, Kristus jam atleido nuodėmes: „Žmogau, tavo nuodėmės tau atleistos" (Luko 5, 20). Arba vėl moteriškei nusidėjėlei: „Tau atleidžiamos nuodėmės" (Luko 7, 48).

Kristus ir apaštalus įgaliojo žmonėms nuodėmes atleisti: „Imkite šventąją Dvasią. Kam nuodėmes atleisite, tam jos atleistos, ir kam sulaikysite, jos sulaikytos" (Jono 20, 22—23). Arba vėl kitą kartą: „Iš tikrųjų, sakau jums, ką tik jūs surišite žemėje, bus surišta ir danguje, ir ką tik atrišite žemėje, bus atrišta ir danguje" (Mato 18, 18).

Apaštalai šį įgaliojimą ir vykdė. Kristui nuodėmių pasisakyti nereikėjo, nes Jis ir taip žinojo visas žmonių paslaptis. Apaštalai, kad

žinotų, kokias nuodėmes atleidžia, reikalavo jas pasisakyti, o tikintieji pasisakydavo: „Daug tikinčiųjų ateidavo, išpažindavo ir pasisakydavo, ką buvo darę“ (Apd. 19, 18).

Iš apaštalų galią atleisti nuodėmes paveldėjo vyskupai ir kunigai.

Tolimesnioji atgailos sakramento medžiaga yra nuodėmės (tai medžiaga, kurią reikia sunaikinti). Artimesnioji atgailos sakramento medžiaga yra atgailos aktai: gailestis, paisryžimas nebenusidėti. O forma yra žodžiai: „Aš tave išrišu iš tavo nuodėmių vardan Tėvo ir Sūnaus ir Šventosios Dvasios. Amen“.

Atgailos sakramentas atleidžia nuodėmes ir teikia pašvenčiamąją malonę.

1. Atgailos sakramento reikalingumas

Kol žmogus po krikšto sunkiai nenusideda, tol jam atgailos sakramentas nereikalingas; ir jei žmogus niekada sunkiai nenusidėtų, — jam atgailos sakramentas būtų nereikalingas. Bet tokių žmonių labai mažai pasitaiko. Dauguma nusideda. O nusidėjusiems be atgailos išganymo nėra: „Jei nedarysite atgailos, visi pražūsite“ (Luko 13, 5). Kada tik žmogus nusideda, jam pasidaro reikalingas atgailos sakramentas.

Kad žmonės per daug neapleistų atgailos, Bažnyčia įsako visiems katalikams bent vieną kartą metuose eiti išpažinties. Bet dabar visi

yra įsitikinę, kad vieną kartą metuose eiti išpažinties yra per maža. Susipratę katalikai pasistengia metuose bent keturis kartus arba net ir kas mėnesį atlikti išpažintį.

2. Atgailos sakramento dalys

Atgailos sakramentą galime dalyti į penkias dalis: a. Nuodėmių prisiminimą, b. Gailestį už nuodėmes, c. Pasižadėjimą nenusidėti, d. Nuodėmių išpažinimą ir e. Atsiteisimą.

a. Nuodėmių prisiminimas

Rengiantis atlikti išpažintį, pirmiausia reikia prisiminti nuodėmes nuo paskutinės gerai atliktos išpažinties. Kiek, pasimeldus ir susitelkus, atsimenama, tiek ir užtenka. Jeigu kas be blogos valios ir būtų užmirštama, tai išpažinties gerumui nekenkia. Jeigu, rengiantis išpažinties, būtų prisimenama iš seniau nepasakytų dalykų, ir tuos reikia pasakyti per tą išpažintį, kuriai rengiamasi.

b. Gailestis už nuodėmes

Kai žmogus sau ar kitiems padaro kokį nors nuostolį, širdyje jaučia gailestį. Šis gailestis gali būti dvejopas: **gamtinis ir antgamtinis.** Jeigu gailimasi kokių nors žemiškų dalykų, pvz., kad per nuodėmę netekome sveikatos, užsitraukėme gėdą ir p., gailestis bus gamtiškas. Jeigu

gailimasi dėl to, kad gerąjį Dievą įžeidėme ir antgamtinių malonių netekome — bus antgamtinis gailestis. Atgailos sakramentui gamtinio gailesčio neužtenka; reikia antgamtinio gailesčio.

Antgamtinis gailestis yra dvejopas: **netobulas ir tobulas.** Netobulas gailestis bus tada, kai žmogus gailisi ir bjaurisi nuodėmės dėl to, kad neteko Dievo malonės (sau nuostolį padarė), prarado dangų, neteko dorybių ir užsipelnė pragarą. Netobulas gailestis yra egoistiškas. Tobulas gailestis yra tada, kai žmogus gailisi dėl to, kad įžeidė gerąjį Dievą. Tobulas gailestis plaukia iš Dievo meilės.

Atgailos sakramentui užtenka ir tobulo ir netobulo gailesčio. Reikia tik, kad tas gailestis būtų antgamtinis.

Kai nusidėjęs žmogus padaro tobulą gailestį ir pasiryžimą kuogreičiausiai atlikti išpažintį — jam nuodėmės atleidžiamos gailesčio sužadinimo momentu. Po to lieka tik pareiga atlikti išpažintį, nes Dievas neduoda apreiškimo, kad nuodėmes atleido.

Kas sugeba daryti tobulą gailestį, beveik visada gali gyventi turėdamas pašvenčiamą malonę.

c. Pasižadėjimas nenusidėti

Kai žmogus atlieka išpažintį, turi būti pasiryžęs nuodėmių daugiau nebedaryti. Jeigu ma-

nytų, kad po išpažinties darys tas pačias nuodėmes, — jo išpažintis pasidarytų niekam verta ir dar nuodėminga. Taip elgdamasis padaro šventvagystės nuodėmę ir negauna nuodėmių atleidimo. Nuodėmės per išpažintį atleidžiamos tik tada, kai žmogus yra tikrai pasiryžęs jokių nuodėmių daugiau nebedaryti.

Po išpažinties kartais žmogaus nusistatymai pasikeičia, ir jis vėl atkrinta į tas pačias nuodėmes. Bet prieš išpažintį turi būti tvirtas nusistatymas nuodėmių vengti.

d. Nuodėmių išpažinimas

Kristus žinojo visas žmonių paslaptis, ir Jam nereikėjo nuodėmių pasisakyti. Apaštalai ir jų įpėdiniai šito žinojimo neturėjo. O Kristus apaštalus ir jų įpėdinius įgaliojo nuodėmes atleisti ir suturėti. Kad jie galėtų tai padaryti, turėjo žmonių nuodėmes žinoti. Taip buvo praktikuojama jau apaštalų laikais. (Jok. 5, 16).

Per išpažintį reikia išpažinti visas nuodėmes (bent mirštamas), aiškiai ir nurodyti aplinkybes, jei jos žymiai palengvina, arba žymiai apsunkina nuodėmes.

Visas. Kiekviena sunki nuodėmė yra atskiras blogas darbas ir kiekviena reikalinga atleidimo. Kartais sunkios nuodėmės dar reikalingos specialaus atsilyginimo (pav., vagystė, skriauda, šmeižtas), todėl jas visas reikia pasa-

kyti, kad kunigas galėtų padaryti atitinkamas išvadas ir duoti tų nuodėmių išrišimą.

Lengvos nuodėmės galima išpažinti ir bendrais posakiais. Jei dėl kurių nuodėmių abejojama, ar jos sunkios ar lengvos, reikia pasakyti visas.

Aiškiai. Taip, kad kunigas suprastų ir galėtų orientuotis, kokios čia nuodėmės pasakomos. Nuodėmes išpažįstant, jų negalima nei padidinti, nei pamažinti, nei kitaip kaip nors iškraipyti.

Aplinkybės. Reikia pasakyti ir tokias aplinkybes, kurios pakeičia nuodėmės rūšį, pvz., vogimas taip sau daikto ir vogimas iš bažnyčios.

Kunigas turi griežtą pareigą užlaikyti paslaptį apie tuos dalykus, kuriuos girdi per išpažintį. Jeigu žodžiu ar kitu kokiu nors būdu išduotų išpažinties paslaptį, tokiam kunigui visą amžių draudžiama eiti kunigiškas pareigas.

e. Atsiteisimas

Išpažintį atliekant, kunigas paskiria kokį nors atsilyginimą už nuodėmes. Paskirtąjį atsilyginimą reikia sąžiningai atlikti. Kas neatlieka atgailos, paskirtos už sunkias nuodėmes, nors ji būtų ir maža — sunkiai nusideda; kas neatlieka atgailos, paskirtos už lengvas nuodėmes — lengvai nusideda.

§ 12

ATLAIDAI

1. Kas yra atlaidai

Kai žmogus nusideda, Dievui pasidaro kaltas. Gaunant sunkios nuodėmės atleidimą, amžinoji pragaro bausmė pakeičiama laikinąja bausme. Amžiną bausmę už nuodėmes atleidžia Atgailos sakramentas. Laikinąją bausmę turi atlikti pats žmogus čia žemėje arba po mirties skaistykloje. Bet žmogus, pasinaudodamas Kristaus ir šventųjų nuopelnais, savo laikinąją bausmę gali sutrumpinti arba visai nuo jos išsilaisvinti.

Tai yra panašu į laikinuosius žmonių santykius. Už didelius nusikaltimus žmonės yra pasmerkiami mirti. Mirties bausmė ne visada yra įvykdoma. Kartais mirties bausmė pakeičiama ilgamečiu kalėjimu. Panašiai yra ir su nuodėmių atleidimu. Kai žmogus gauna sunkių (mirštamų) nuodėmių atleidimą, išvadavimą nuo amžinos pragaro bausmės, jam dar lieka

laikinosios bausmės. — Žmonių gyvenime kartais atsitinka taip, kad tam kaliniui, kuriam buvo dovanota gyvybė, yra sutrumpinamas ir kalėjimo laikas. Panašiai yra ir sielos gyvenime. Kai žmogus gauna sunkių nuodėmių atleidimą, dar gali gauti ir laikinosios bausmės atleidimą. **Laikinosios bausmės atleidimas yra vadinamas atlaidais.**

Atlaidais nėra atleidžiamos nuodėmės, o tik laikinoji bausmė. Atlaidus gali gauti tik tie, kurie jau yra gavę nuodėmių atleidimą. Amžinosios bausmės, kurią žmogui reiktų atlikti pragare, atlaidai niekada neatleidžia. Šiam tikslui yra atgailos sakramentas.

Atlaidai arba indulgencijos nėra nei buvusių, nei būsimų nuodėmių atleidimas, o tik laikinosios bausmės dovanojimas arba amnestija.

2. Istorinės žinios apie atlaidus

Krikščionybės pradžioje atgailos būdavo labai aštrios. Už didesnes nuodėmes, kaip svetimoteriavimą, žmogžudybę, stabų garbinimą atgailos būdavo labai ilgos ir dažnai tęsdavosi net iki gyvos galvos. Atgailautojas turėdavo gulėti ant pelenų, savo turtą turėdavo išdalyti pavargėliams, pasninkauti, melstis dieną ir naktį, nebūdavo įleidžiamas į visas pamaldas. Vyskupai, atsižvelgdami į kai kurias aplinkybes, nuo atgailos dalies atleisdavo, kai to atleidimo

prašydavo kankiniai arba kas labai pavyzdingai atgailaudavo.

1063 metais popiežius Aleksandras II suteikė visuotinius atlaidus krikščionims, kovojantiems Ispanijoje su maurais. 1095 metais Urbonas II suteikė visuotinius atlaidus darantiems žygį į Šventąją Žemę. Tik 1457 m. popiežiaus Kaliksto III buvo paskelbta, kad atlaidus galima aukoti ir už mirusius.

3. Bažnyčios galia atlaidus teikti

Iš Kristaus atperkamojo darbo ir šventųjų nuopelnų susidaro Bažnyčios lobynas. Tas lobynas pavestas tvarkyti Bažnyčiai.

Bažnyčia Kristaus atpirkimą žmonėms pirmiausia taiko per sakramentus. Laikinųjų bausmių dovanojimą žmonės gali gauti per maldas, pasninkus ir išmaldas. Kai tos pamaldumo praktikos sujungiamos su Kristaus nuopelnais, gauna atlyginamosios vertės. Bažnyčia savo rišamąja galia šias pamaldumo praktikas gali padaryti dar nuopelningesnes, prie jų prijungdma atlaidus. Bet ar Bažnyčia turi galią tai daryti?

Kristus Bažnyčiai suteikė galią žmones išrišti iš tų ryšių, kurie jų neleidžia į dangaus karalystę. („Kam nuodėmes atleisite, tam jos atleistos, ir kam sulaikysite, jos sulaikytos" (Jono 20, 23). „Ką tu suriši žemėje, bus surišta ir danguje" (Mato 16, 19; 18, 18). Ryšys, kuris

neleidžia į dangų, yra nuodėmė ir bausmė už nuodėmę. Bažnyčiai yra suteikta galia sutraukyti visus ryšius, kurie sudaro kliūtį į dangaus karalystę. Per atgailos sakramentą tie ryšiai dar ne visiškai sutraukomi. Tik tada, kai prie atgailos sakramento dar pridedami ir atlaidai, įvyksta pilnas ryšių sutraukymas ir lieka atviras kelias į dangaus karalystę.

4. Atlaidų padala

Atlaidai yra dalijami į visuotinius ir dalinius.

Visuotiniai atlaidai. Per visuotinius atlaidus žmogui atleidžiama visa bausmė, kurią po mirties reiktų atlikti skaistykloje.

Daliniai atlaidai. Per dalinius atlaidus atleidžiama tik dalis tos bausmės, kurią reiktų kentėti skaistykloje. Kai už ką nors suteikiami atlaidai 7 metų ir 7 kvadragenų, 300, 200, 100 ar 50 dienų, tai nereiškia, kad skaistyklos kančios būtų sutrumpinamos tiek laiko, o tik reiškia, kad per tokius atlaidus žmogus gauna tiek nuopelnų, kiek jų gaudavo pirmaisiais krikščionybės amžiais atgailaudamas atitinkamą laiką.

5. Atlaidų teikėjai

Popiežius turi teisę teikti viso pasaulio katalikams visuotinius ir dalinius atlaidus. Kardinolai turi teisę suteikti 200 dienų atlaidų; arkivyskupai — 100 dienų ir vyskupai — 50 dienų.

6. Sąlygos atlaidams gauti

a. Tolimesnis pasirengimas

1. Reikia būti priėmusiam krikštą. Kas nekrikštytas, jokių atlaidų negali gauti, nes nėra Bažnyčios narys. Kas nėra Bažnyčios narys, tas negali naudotis ir dvasiniais jos turtais.

2. Atlaidų negali gauti ekskomunikuotieji, nes per ekskomuniką žmogus išskiriamas iš naudojimosi Bažnyčios dvasiniais turtais. Todėl, kas nori atlaidus gauti, turi būti apkrikštytas ir neužsitraukęs ekskomunikos.

b. Artimesnis pasirengimas

1. **Reikia turėti pašvenčiamąją malonę.** Kas sunkiai nusidėjęs, yra miręs Bažnyčios narys ir negali naudotis gaivinančia Bažnyčios jėga. Jei atlaidai susiję su kokiais nors darbais, tai darbų atlikimas, neturint pašvenčiamosios malonės, nėra kliūtis atlaidams gauti.

2. Reikia turėti intenciją atlaidus gauti.

c. Veiksmai susiję su atlaidų gavimu

Atlaidai galima pelnyti tuo būdu, kaip kompetentingų Bažnyčios vyresniųjų nustatyta. Dažniausiai atlaidai jungiami su šiais veiksmais: išpažintimi, Komunija, bažnyčios ar kop-

lyčios lankymu, maldomis ar kitomis pamaldžiomis praktikomis. Tie veiksmai turi būti atlikti atgailos dvasioje.

1. **Išpažintis.** Kad reikia atlikti išpažintį neturintiems pašvenčiamosios malonės, nėra ko ir bekalbėti. Bet kai kuriuos atlaidus pelnant, ir turint pašvenčiamąją malonę, reikia atlikti išpažintį. Apie tai paprastai būva pažymėta atlaidų suteikimo dekrete.

2. **Komunija.** Komunija turi būti priimama atlaidų gavimo dieną arba oktavos laikotarpyje.

3. **Bažnyčios lankymas.** Kai kurių atlaidų gavimo sąlygose, pvz., jubiliejiniuose atlaiduose reikia lankyti bažnyčią. Bažnyčią lankant yra sukalbami 6 poteriai.

4. **Maldos.** Paprastai prie sąlygų atlaidams gauti pridedamas pasimeldimas Popiežiaus intencija. Minties maldos neužtenka; reikia lūpų maldos.

5. **Išmalda.** Kai kada sąlygose atlaidams gauti reikalinga ir išmalda.

d. Pavyzdžiai maldų, už kurias yra suteikti atlaidai

1. **Vardan Dievo, Tėvo ir Sūnaus ir Šv. Dvasios. Amen.** (50 dienų atlaidų).

2. **Garbė Tėvui ir Sūnui, ir Šventajai Dvasiai. Kaip buvo pradžioje ir dabar, ir visados, ir per amžius. Amen.** (100 dienų atl. tris kartus

dienoj kalbantiems ryte, vidurdienyje ir vakare. — Visuotinis atlaidas vieną kartą mėnesyje kalbantiems tris kartus kasdien).

3. **Jėzau, Marija, Juozapai!** (7 met. ir 7 kvadr. — Visuotinis atl. kartą mėn. kasdien kalbantiems).

4. **Štai aš, o geriausis ir saldžiausis Jėzau, puolu ant kelių prieš tavo veidą su didžiausiu dvasios karštumu ir maldauju Tave, kad teiktumeis į mano širdį įspausti gyvų tikėjimo, vilties ir meilės jausmų, o drauge ir tikrą gailestį už mano nusidėjimus ir tvirčiausią norą pasitaisyti. Nes aš meilės apimtas ir sopulių suspaustas pats prisižiūriu ir dvasioj apmąstau penkias tavo žaizdas atsimindamas, ką pranašas Dovydas į tavo lūpas, o gerasis Jėzau, yra įdėjęs: Pervėrė mano rankas ir kojas, suskaitė visus mano kaulus** (Ps. 21). (Visuotinis atlaidas kalbantiems po Komunijos prieš kryžių).

§ 13

KRISTUS LIGONIŲ STIPRINTOJAS

Paskutinysis Patepimas

Senovėje ligoniai būdavo tepami aliejais. Būdavo manoma, kad tai jų sveikatai padeda. Kristus šiai praktikai suteikė dvasinę prasmę. Liepė ligonius tepti ne tik jų kūno, bet ir dvasios sveikatai. Apaštalai tą Kristaus paliepimą vykdė. Apaštalas Jokūbas tikintiesiems rašo: „Serga kas tarp jūsų, tepavadinie bažnyčios kunigus, ir jie tegul meldžiasi ant jo, patepdami jį aliejumi Viešpaties vardu... **Jei yra nuodėmėse, bus jam atleistos**“ (Jok. 5, 14—15).

Ligonių tepimas vėliau buvo pavadintas Paskutiniuoju Patepimu.

1. Paskutiniojo Patepimo medžiaga ir forma

Paskutiniojo Patepimo medžiaga yra alyvos medžio aliejus. Didįjį Ketvirtadienį vyskupas tą aliejų iškilmingai šventina.

Teikiant Paskutinįjį Patepimą, šventintu aliejumi tepamos ligonio akys, ausys, nosis,

burna, rankos ir kojos. Tepant tariami žodžiai (tai sakramento forma): „Per šį šventąjį patepimą ir savo didžiausiąjį gailestingumą teatleidžia tau Dievas, ką... (regėjimu, girdėjimu...) nusidėjai".

2. Paskutiniojo Patepimo teikiamos malonės

Paskutinysis Patepimas kartais teikia tik padedamąją, o kartais ir pašvenčiamąją malonę. Jei ligonis dar nėra visai silpnas, prieš Paskutinįjį Patepimą turi atlikti išpažintį ir priimti Komuniją. Šiuo atveju Paskutinysis Patepimas teikia tik padedamąją malonę.

Jei ligonis labai silpnas ir negali išpažinties atlikti, tokiam ligoniui, jei jis už nuodėmes gailisi, Paskutinysis Patepimas atleidžia nuodėmes.

Paskutinysis Patepimas dar naikina nuodėmių likučius: užmirštas nuodėmes, lengvas nuodėmes ir bausmes už nuodėmes.

3. Paskutiniojo Patepimo reikalingumas

Nuo paskutiniųjų žmogaus gyvenimo valandų priklauso visa amžinybė. O ligoje šiam didžiajam momentui pasirengti sunku. Todėl Kristus ir įsteigė sakramentą, kuris ligonį sustiprintų ir nuramintų.

Toje pačioje ligoje Paskutinįjį Patepimą galima imti tik vieną kartą.

PRIEDAS

KRISTAUS BAŽNYČIA

§ 1

BAŽNYČIOS KOVOS VAKARUOSE[1])

Karolis Didysis pajėgė išlaikyti tvarką visoje valstybėje. Jam mirus, 814 metais, sostą paveldėjo Liudvikas Pamaldusis. Valstybės tvarka jau pradėjo irti. 843 metais paliekamas tik imperatoriaus titulas, o imperija padalinama į tris valstybes: Prancūziją, Vokietiją ir Italiją.

Kol didžiąją Romos imperiją valdė Karolis Didysis, visoje valstybėje buvo tvarka, ir Bažnyčia laisvai galėjo dirbti savo darbą. Bet kai po Karolio Didžiojo valstybė buvo padalinta, visame krašte pradėjo vykti anarchija. Kaimynai, ypač čekai, vengrai, saracėnai ir normandai, pajutę Romos imperijos silpnumą, pradėjo

---

[1]) Bažnyčios istorijos pradžia yra atspausdinta veikale „BAŽNYČIA", psl. 96—181.

ją užpuldinėti, o kartu ir Bažnyčiai daryti didelių nuostolių.

Bažnyčios atžvilgiu didikai jautėsi esą toki globėjai, koks buvo Karolis Didysis. Vyskupų ir klebonų skyrimas priklausė nuo didikų. Už paskyrimą būdavo reikalaujamos tam tikros pinigų sumos. Kai kurie vyskupai ir klebonai visai pasaulietiškai gyveno. Didelė dvasiškijos dalis buvo vedę.

Popiežių sostas pasidarė pasaulinių asmenų žaislu. Ypač daug įtakos turėjo Tuskulumo grafų šeima. Labiausiai pasižymėjo motina Teodora ir jos dukterys: Teodora ir Morosija. Į popiežių sostą buvo stumiami netinkami asmens.

Visur įsiviešpatavo nedrausmė. Autoriteto negerbimas palietė ir pačias Bažnyčios viršūnes.

Vėlesniais laikais, greta tikrų įvykių, apie šį laikotarpį buvo paleista daug visokių pramanytų gandų. Net buvo tvirtinama, kad vieną kartą popiežium buvusi moteris Joana.

§ 2

INVESTITŪRA IR SIMONIJA

Po Karolio Didžiojo viešpatavimo įsigalėjo nauja visuomeninio gyvenimo santvarka, feodalizmu vadinama. Ši santvarka kilo iš germanų papročių. Kai germanai nukariaudavo kuriuos kraštus, vyriausią valdžią ten turėdavo nugalėtojų vadas, **siuzerenu vadinamas.** Siuzerenas užkariautas žemes valdyti padalindavo pasižymėjusiems kariams, **vasalais** (tarnais) vadinamiems. Turtai, kuriuos valdydavo vasalai, buvo vadinami **feodu.** Ir ši santvarka buvo pavadinta feodalizmu. Vasalai pasižadėdavo, kilus karui, su tam tikru skaičium kareivių stoti į siuzereno kariuomenę ir, prireikus, iš nelaisvės išpirkti siuzereną. Siuzerenas savo vasalus globodavo ir teisdavo. Turtingesnieji vasalai dar turėdavo savo vasalus.

Feodalinė santvarka galutinai įsigalėjo prie Karolio Did. įpėdinio sūnų. Kol karaliavo Karolis D., vasalai jo autoritetui nusilenkdavo. Po Karolio D. valdžią pasisavino kunigaikščiai ir

grafai. Karaliai pasidarė tik tiek stiprūs, kiek klusnūs buvo jų tarnai — vasalai.

Kai siuzerenas feodą suteikdavo pasauliniam žmogui — įteikdavo kardą; vyskupui — vyskupišką lazdą ir žiedą. Toks feodo suteikimas buvo vadinamas **investitūra.**

Karaliai ir kunigaikščiai, skirdami vyskupus, žiūrėdavo, kad jie tiktų valstybės reikalams. Į Bažnyčios reikalus, į tikėjimo ir doros reikalus, daug dėmesio nebūdavo kreipiama.

Dar blogesnis dalykas buvo **simonija,** t. y. bažnytinių vietų pardavinėjimas už pinigus. Kai mirdavo vyskupas, jo vyskupišką lazdą ir žiedą paimdavo siuzerenas. Kai kurį laiką naujas vyskupas visai nebūdavo skiriamas, o iš vyskupystės gaunamas pajamas imdavo siuzerenas. Po kiek laiko vyskupu skirdavo tokį asmenį, kuris daugiau pinigų sumokėdavo. Vyskupais pasidarydavo pasauliečiai asmens, kuriems Bažnyčios reikalai būdavo visai svetimi. Panašiai buvo elgiamasi skiriant klebonus ir vienuolynų vyresniuosius.

Dėl investitūros ir simonijos Bažnyčioje prasidėjo sunki ir ilga kova.

§ 3

BAŽNYČIOS REFORMOS

Tais laikais Bažnyčios gyvenimas buvo nenormalus keletu atžvilgių.

1. **Vienuolynai.** Vienuolių gyvenimas, pradžioje taip gražiai klestėjęs, išsigimė. Vienuolynuose susikrovė daug turtų ir vienuoliai liovėsi rimtai dirbę. Karaliai, žinodami didelius vienuolynų turtus, patys pradėjo skirti vienuolynų vyresniuosius ir už tą paskyrimą gaudavo gražias pinigų sumas. Toki vienuolynų vyresnieji vienuolių dvasia visai nesirūpindavo. Be to, į vienuolynus uždarydavo pasaulyje nepageidaujamus asmenis. Dėl blogo vyresniųjų pavyzdžio ir pašalinių asmenų gyvenimo vienuolynuose vienuolių drausmė pairo, dvasia nusmuko.

2. **Popiežiai.** Be pasaulinės valdžios sutikimo nebuvo galima išrinkti popiežiaus. Į popiežių sostą pasaulinių valdovų noru atsisėsdavo tai vietai visai netinkami asmens.

3. **Vyskupai.** Vyskupijos buvo sujungtos su žemėmis, o žemiškai valdžiai juos skyrė kuni-

gaikščiai. Atrodė, kad vyskupas yra skiriamas ir priklausomas tik nuo kunigaikščio. Karaliai ir kunigaikščiai vyskupais skyrė asmenis, kurie labiau tiko pasauliniams reikalams. Į Bažnyčios reikalus daug dėmesio nebuvo kreipiama. Vyskupų vietos dažnai buvo skiriamos už pinigus.

4. **Kunigai.** Dauguma kunigų buvo vedę ir be pašaukimo kunigiškoms pareigoms eiti.

Šiuos nenormalumus iš Bažnyčios gyvenimo reikėjo pašalinti.

* * *

1. Vienuolinis gyvenimas pradėjo atgyti **Cliuny** vienuolyne (Burgundijoje). Šis vienuolynas išauklėjo daug idealių kunigų ir vyskupų.

Tikrasis Cliuny benediktinų vienuolyno atnaujintojas buvo šv. **Odonas** (879—943). Iki to laiko kiekvienas benediktinų vienuolynas buvo nepriklausomas. Šv. Odonas įkūrė vienuolynų sąjungą, o Cliuny vienuolynas buvo tos sąjungos centras. Cliuniečiai pasidarė priklausomi tik nuo popiežiaus. Vienuolinis gyvenimas čia buvo sudrausmintas. Dviejų šimtmečių laikotarpy Cliuny vienuolynų sąjunga labai daug prisidėjo prie Bažnyčios reformų.

Greta cliuniečių negalima pamiršti ir kitų to laiko vienuolių geros įtakos. Tai, kas Prancūzijai buvo cliuniečiai, Italijai buvo šv. Romualdo 1012 metais suorganizuoti **kamaldulai.** (Kadai-

se dabartinis Pažaislio seserų kazimieriečių vienuolynas buvo kamaldulų vienuolynas).

XI amž., irstant cliuniečių tvarkai, šv. Robertas atsiskyrė ir apsigyveno nuošalioje vietoje, Cistersium vadinamoje. Iš čia gavo pradžią vienuoliai **cistersai,** kurie savo laiku taip pat daug pasidarbavo.

Šv. Brunonas įsteigė **kartūzų** vienuolyną. Kartūzai visą amžių tylėdavo ir nevalgydavo mėsos.

Palestinoje, Karmelio kalne, buvo įkurti vienuoliai **karmelitai.**

2. Popiežių reikėjo išlaisvinti iš pasaulinių valdovų. Popiežius Mikalojus II (1059—1061) nustatė, kad popiežius rinks tik kardinolai. Popiežius Aleksandras II (1061—1073) jau išrinktas tik kardinolų. Tokiu būdu popiežiai buvo šiek tiek atpalaiduoti nuo pasaulinės valdžios. Bet vyskupai ir kunigai dar buvo visiškai priklausomi. Dvasininkus reikėjo atpalaiduoti nuo pasaulinės valdžios ir pakelti jų dorinį bei mokslinį lygį. Šioje srityje Bažnyčios gyvenimą reformavo popiežius Grigalius VII.

3. **Grigalius VII** (Hildebrandas), kaimiečių kilmės, gimė 1021 m. Toskanijoje. Mokslus ėjo Romoje. 1047 metais įstojo į Cluny vienuolyną. Iš vienuolyno buvo pakviestas į Romą ir buvo paskirtas Romos Bažnyčios turtų valdytoju, paskui popiežių patarėju. Buvo popiežių Viktoro II (1054—1057), Stepono IX (1057—1058),

Mikalojaus II (1059—1061) ir Aleksandro II (1061—1073) patarėjas. Jau tuo laiku beveik jis valdė Bažnyčią ir buvo rengiama reformoms dirva.

1073 m. Hildebrandas, sulaukęs 60 metų amžiaus, buvo vienu balsu išrinktas popiežium. Pasivadino Grigalium VII. Tuoj pasiryžo iš Bažnyčios gyvenimo pašalinti visus nenormalumus. 1074 metais į Romą sukvietė aplinkinius vyskupus ir su jais aptarė Bažnyčios padėtį. Tuoj po pasitarimo išleido šiuos įstatymus: 1. Dvasininkai už pinigus įsigiję bažnytines vietas, iš jų tuoj turi pasitraukti, 2. Moterystėje gyveną dvasininkai negali laikyti šv. Mišių ir teikti sakramentų ir 3. Žmonėms uždraudė dalyvauti šv. Mišių aukoje, kurią aukoja vedę dvasininkai ir iš jų priimti kitus sakramentus.

1075 m. vėl sukvietė apylinkių vyskupus į pasitarimą. Šiame pasitarime buvo pasmerkta investitūra. Karaliams ir kunigaikščiams ekskomunikos bausme uždraudė dvasininkus skirti į bažnytines vietas, o dvasininkams tokias vietas iš pasaulininkų priimti.

Investitūra ir celibato nesilaikymas labiausiai buvo įsigalėjęs Vokietijoje. Vokietijos imperatorius iš investitūros turėjo didelių pajamų. Popiežius, nenorėdamas Vokietijos imperatoriaus įžeisti, jam parašė laišką ir prašė atsiųsti atstovą, su kuriuo būtų galima aptarti investitūros klausimą. **Henrikui IV visos tos reformos**

labai nepatiko. Vokietijoje jausdamasis padėties viešpats, 1076 m. į Vormsą sušaukė reformomis nepatenkintus vyskupus ir kunigus ir susirinkime nutarė, kad popiežius Grigalius VII esąs neteisėtai išrinktas popiežium. Henrikas IV tada popežiui parašė laišką, taip į jį kreipdamasis: „Henrikas IV, ne iš prasimanymo, bet iš Dievo malonės karalius, Hildebrandui, jau ne popiežiui, bet netikram vienuoliui". Pasiuntiniai laišką į Romą atnešė tuo laiku, kada popiežius su vyskupais tarėsi. Laiškas susirinkime buvo perskaitytas. Susirinkimas tokiu laišku pasipiktino.

Popiežius sekančią dieną Henriką IV atskyrė nuo Bažnyčios ir jo valdinius atleido nuo klusnumo ciesoriui. Taip pat atskyrė nuo Bažnyčios ir Vormso susirinkime dalyvavusius vyskupus, iš jų reikalaudamas atvykti į Romą atsiprašyti.

Daugumas vyskupų, dalyvavusių Vormse, su popiežium susitaikė. Vokiečių kunigaikščiai suvažiavo į Trirą ir paskelbė rinksią naują ciesorių, jeigu Henrikas IV per metus laiko nesusitaikins su Bažnyčia. Tuo metu į Vokietijos kunigaikščių susirinkimą vyko ir popiežius Grigalius VII. Henrikas IV pajuto, kad užsispyrimas gali blogai baigtis. Pasiskubino kelyje susitikti popiežių. Apsimetė atgailautoju, su žmona ir 3 metų sūnum vyko per Alpių kalnus susitikti popiežiaus. Susitiko Kanosos pilyje.

Tris dienas vaidino atgailautoją. Popiežius patikėjo Henriko IV „atgaila“ ir ekskomuniką nuėmė.

Henrikas IV, grįžęs į Vokietiją, vėl elgėsi kaip ir seniau. Rinko kariuomenę popiežiui atkeršyti. Popiežius tada Henriką IV antrą kartą atskyrė nuo Bažnyčios, o kunigaikščiai ciesorium išsirinko Rudolfą. Vidaus kare Rudolfas žuvo. 1081 metais Henrikas IV su didele kariuomene nuvyko į Romą, užėmė dalį miesto, paskyrė netikrą popiežių, kuris Henriką IV šv. Petro bažnyčioje vainikavo imperatorium. Tikrasis popiežius Grigalius VII tuo tarpu buvo užsidaręs Angelo pilyje. Normanų hercogas Robertas Grigalių VII iš tos pilies išvadavo. Grigalius VII apsigyveno Salerno mieste ir 1085 m. gegužės mėn. 25 d. mirė tardamas: „Mylėjau teisybę, nekenčiau nedorybės, todėl mirštu ištremtas“.

Pradėtoji kova dėl investitūros buvo tęsiama toliau. Laimingai baigti kovą daug padėjo kryžiaus karai. 1122 m. Vormse buvo susitarta, kad vyskupų rinkimas nepriklausys nuo ciesoriaus, bažnytiniams reikalams vyskupus skirs tik popiežius, o jeigu vyskupų vietos bus susijusios su pasaulinėmis pareigomis, tai pasaulinėms pareigoms skirs imperatorius.

Bažnyčios gyvenime prasidėjo atgimimo dvasia. Bet Vokietijos ciesoriai vis tiek troško visose srityse būti absoliutūs valdovai. Savo

rankose norėjo turėti ir pasaulinę ir dvasinę valdžią. Tarp popiežių ir Vokietijos ciesorių ir vėl prasidėjo įtempimas.

Atvira kova prasidėjo prie **Fridriko Barbarosos** (1152—1190). Jis norėjo Bažnyčią visai pavergti valstybės reikalams. Kad taikiu būdu tai padaryti negalėjo, 1176 m. su kariuomene užėmė Romą, kareiviai išlaužė šv. Petro bažnyčios duris ir Fridrikas Barbarosa Bažnyčiai paskelbė netikrą popiežių. Bet to neteisėtai paskelbtojo popiežiaus niekas nepripažino.

Romoje Fridriko Barbarosos kariuomenę labai sunaikino limpamosios ligos. Tikrasis Bažnyčios popiežius Aleksandras III tuo tarpu surinko bažnytinės valstybės kariuomenę, susijungė su Lombardijos miestų kariuomene ir mūšyje prie Legnano nugalėjo Fridriko kariuomenę. Tada tik ciesorius popiežium pripažino tikrąjį popiežių Aleksandrą III.

Dar kartą kova iškilo prie ciesoriaus **Fridriko II.** Fridrikas II religijos dalykuose buvo visiškas indiferentas ir norėjo, kad Bažnyčia būtų nuo jo priklausoma. Kai pradėjo per daug kištis į Bažnyčios reikalus ir 1227 metais nevyko į kryžiaus karą, popiežius Grigalius IX Fridriką II ekskomunikavo. Fridrikas II už tai popiežių išvijo iš Romos. 1250 m. žiauri kova baigėsi staigia Fridriko II mirtimi.

Vokietijos ciesorių kova su popiežiais rengė dirvą reformacijai.

§ 4

KRYŽIAUS KARAI

Kol Palestina buvo Konstantinopolio ciesorių valdžioje, katalikai laisvai galėjo lankyti šventas vietas. Tikintiesiems žmonėms tos vietos, kur Kristus kentėjo ir mirė, buvo brangios ir daug kas jas lankė, ten meldėsi.

637 metais Palestiną užkariavo arabai. Ir jie krikščionims šventų vietų lankyti nedraudė. Visai kitokia padėtis pasidarė, kai 1073 metais Palestiną užkariavo turkai. Už šventų vietų lankymą jie pradėjo imti didelius mokesčius, iš krikščionių visaip tyčiotis. Pagaliau krikščionių šventyklas ėmė deginti, krikščonis žudyti. Šventųjų vietų lankymas pasidarė neįmanomas.

Jau popiežius Grigalius VII planavo kryžiaus žygį į Palestiną, bet investitūros kovos jam sutrukdė įvykdyti jį.

Europos gyventojai kryžiaus žygiui jau buvo paruošti. Piligrimai, kurie lankė šventas vietas, grįžę į Europą papasakojo, kiek ten reikia krikščionims prikentėti. Šioje srityje ypač daug

pasidarbavo vienuolis **Petras iš Amiens.** Jis pats buvo aplankęs tas šventas vietas ir apie krikščionių kančias visur plačiai papasakojo.

1095 m. Pijacenzoj ir Klermonte šaukiami susirinkimai. Į Klermontą atvyko ir popiežius **Urbonas II.** Popiežius ta proga susirinkusiems pasakė: „Jūs savitarpio karuose plėšiate našlių ir našlaičių turtą ir, ginklų žvangėjimu pripildydami bažnyčias, jas paniekinate; atsiminkite, kad nešiojate ginklą ne artimui skriausti, bet, kaip esate žadėję — Bažnyčiai ginti; draskote viens kitą, kaip varnai numirėlį... Gana to! Eikite į rytų šalį Bažnyčios gint!" Popiežiaus kalba visus uždegė bendram žygiui. Minia pradėjo šaukti: „Dievas to nori!"

Svarbiausias motyvas, sujudinęs žmones į tokį sunkų žygį, buvo jų gilus tikėjimas ir karšta meilė šventųjų vietų. Bet buvo ne maža ir tokių, kurie ryžosi kryžiaus žygyje dalyvauti ir kitais sumetimais: kai kurie tame tolimame žygyje tikėjosi išgyventi negirdėtų, neregėtų nuotykių; kiti vylėsi surasią naujų rinkų prekybai ir t. t.

Vienuolis Petras iš Amiens neturėjo kantrybės laukti bendro žygio. **Suorganizavo kaimiečių, moterų ir vaikų minias,** neturinčias gerų ginklų nei kariškos drausmės. Su tokia „kariuomene" iššygiavo. Šios „kariuomenės" dau-

gumas išmirė nė Europos sienų neperžengę. Likusius Azijoje iššudė turkai.

1096 m. pavasarį įvyksta organizuotas žygis į Šventąją Žemę. Kariuomenei vadovauja **Gotfridas iš Bouillon.** Kelias buvo sunkus: ilga kelionė, rytų karščiai, trūkumas vandens, ligos ir turkų pasipriešinimas. Vado ir karių entuziazmas nugalėjo visus sunkumus. Po ilgų kovų **1099 m. liepos mėn. 15 d. buvo paimta Jeruzalė.** Gotfridas iš Bouillon visų vienu balsu buvo išrinktas Jeruzalės karalium. Tačiau jis atsisakė nešioti aukso vainiką toje vietoje, kurioje Kristus buvo erškėčių vainiku vainikuotas. Jis pasivadino: „Šventojo Grabo Saugotojas".

Palestinoje buvo statomos pilys ir bažnyčios, kuriamos naujos vienuolijos: šv. Jono templieriai ir teutonai, kurie vėliau „krikštijo" Lietuvą.

Jeruzalės karalystė, iš visų pusių apsupta arabų ir turkų, išsilaikė tik iki 1187 metų. Daugelis karių, mūšiams pasibaigus, grįžo į Europą, o likusius naikino magometonai. Konstantinopolio valdovai vakariečių nepalaikė. Europoje trūko organizuotumo ir geros valios.

1187 m. turkai užėmė Jeruzalę ir panaikino krikščioniškąją Jeruzalės karalystę. Krikščioniškieji vakarai dar mėgino Šventąją Žemę išvaduoti, bet jiems tai nepasisekė.

Šventąją Žemę vaduojant, žuvo apie du milijonus žmonių. Tiesioginio tikslo kryžiaus

karai nepasiekė. Bet ta proga tautos pažino vienos kitas, vienos iš kitų daug ko išmoko. Kai karo mėgėjai iš Europos išsidangino, Europoje pasidarė ramiau. Buvo sustabdytas islamo antplūdis į Europą. Daugiau buvo pradėta rūpintis misijomis. Misijos — tai pats geriausias būdas užkariauti Šventąją Žemę.

§ 5

VIDURAMŽIŲ KLAIDOS IR KOVA SU JOMIS

IV amž. buvo pasireiškusi manichejų erezija. Vakarų Bažnyčioje anais laikais ta erezija nepaplito. Rytų Bažnyčioje manicheizmas išliko iki kryžiaus karų. Kryžiaus karų laikais tos erezijos mintys buvo perkeltos į Europą ir čia buvo bandoma jas įgyvendinti.

Albigiečiai. Šių įsitikinimų žmonės Europoje mėgino įgyvendinti manicheizmą ir vadinosi katarais (gr. k. švariaisais). Kad jie pradėjo plisti Prancūzijoje Albi mieste, žmonių buvo vadinami albigiečiais.

Albigiečiai pripažino gerą dvasinį Dievą ir blogą Dievą, leidusį į pasaulį medžiagą, kūną. Medžiagą — kūną reikia naikinti, nes tuo būdu būsiąs naikinamas blogasis Dievas. Albigiečiai neigė moterystę (nes tuo būdu platinamas kūnas, tarnaująs blogam dievui), niekino turtus, nevalgė mėsos. Aukščiausiu doros laipsniu laikė kūno numarinimą badu.

XII amž. pabaigoje albigiečiai gana gausiai paplito po visą vidurinę Europą. Ten, kur sudarydavo gyventojų daugumą, žudydavo kunigus, degindavo bažnyčias ir visokiais būdais tyčiodavosi iš katalikų. 1208 m. užmušė ir popiežiaus legatą Kastelną. Popiežius Inocentas III, norėdamas ginti katalikus, albigiečiams paskelbė kryžiaus karą, kuris užtruko 20 metų. Albigiečiai buvo nugalėti.

Valdiečiai. Valdiečių organizatorius buvo pirklys Petras de Vaux (Valdes). Kristus žmonėms patarė per daug neprisirišti prie žemiškų turtų. Petras Valdes nusprendė, kad kiekvienas Kristaus mokslo išpažintojas turįs visiškai išsižadėti žemiškų turtų. Pats taip ir padarė. Turtus išdalinęs, pasidarė keliaujančiu pamokslininku. Prie jo prisidėjo ir daugiau tokių keliaujančiųjų pamokslininkų.

1179 m. Laterano susirinkime buvo svarstomas klausimas: gera ar negera, kad pasauliniai asmens sako pamokslus. Prieita išvada, kad pasauliniai asmens ne visada gerai nusimano religiniuose klausimuose ir jų sakomuose pamoksluose gali pasitaikyti klaidų. Susirinkimas nutarė drausti pasauliniams asmenims sakyti pamokslus. Tačiau valdiečiai to Bažnyčios nutarimo nepaisė. Popiežius už neklusnumą valdiečius atskyrė nuo Bažnyčios. Valdiečiai už tai labai supyko ir su Bažnyčia pradėjo kovoti. Jie visiškai paneigė kunigystės sakramentą, šv. Mi-

šių auką, skaistyklos buvimą, atlaidus, maldas už mirusius ir t. t.

Kai Liuteris paskelbė protestantizmą, daugumas valdiečių pasidarė protestantai.

Albigiečiai ir valdiečiai buvo pavojingi Bažnyčiai ir Valstybei. Abi šios institucijos su albigiečiais ir valdiečiais pradėjo kovoti.

1229 m. Tulūzos sinode buvo nutarta įsteigti inkvizicijos teismus kovai su eretikais. Šie teismai dažniausiai būdavo pavedami vienuoliams domininkonams. Kur tik atsirasdavo albigiečių ar valdiečių, parapijose būdavo įsteigiami inkvizicijos teismai. Teisėjai įtariamuosius asmenis iškvosdavo ir nustatydavo, ar jų įsitikinimai sutinka su Bažnyčios mokslu, ar ne. Tuos asmenis, kurių įsitikinimai su Bažnyčios mokslu nesutikdavo, vienuoliai turėdavo pamokyti ir įspėti. Užsispyrusieji būdavo sunčiami į vyskupo tam reikalui paskirtą komisiją. Jeigu klaidatikis prisipažindavo klystąs ir žadėdavo pasitaisyti, būdavo paleidžiamas. Jeigu kuris jausdavosi neteisingai apkaltintas, galėdavo apeliuoti į popiežių.

Tie asmens, kurių įsitikinimai nesutikdavo su Bažnyčios skelbiamu mokslu ir tų įsitikinimų neišsižadėdavo, būdavo atskiriami nuo Bažnyčios. Taip, kaip kiekviena organizacija turi teisę šalinti netinkamus narius, tokią teisę turi ir Bažnyčia. Jeigu Bažnyčia tokios teisės neturėtų ir netinkamų narių nepašalintų, tai tie

netinkami nariai Bažnyčią galėtų sprogdinti iš vidaus.

Kad eretikai kėlė anarchiją ir visame viešame gyvenime, tai juos pradėjo bausti ir valstybė. Vokietijos ciesorius Fridrikas II Bažnyčiai nebuvo palankus ir prieš eretikus nusistatė ne iš kokio nors religinio fanatizmo. Jis aiškiai matė, kaip tie eretikai buvo pavojingi valstybei. Jis įsakė eretikus deginti, laikyti kalėjimuose ir ištremti.

Kai kas visą eretikų baudimą nori suversti vienai tik Bažnyčiai. O iš tiesų čia reikia skirti Bažnyčios ir Valstybės vaidmenį. Kai išskyrimas padaromas, daug neaiškumų savaime atkrinta.

XV amž. žydai ir mosulmonai Ispanijoje iš krikščionybės pradėjo daryti piniginį „biznį". Visai netikėdami į Kristų apsikrikštydavo, vedybomis sueidavo į giminystę su aukštuoju luomu ir gaudavo aukštų valdininkų vietas. Bažnyčioje kai kurie pasidarė kunigais, klebonais, prelatais ir net vyskupais. Valstybei jie pasidarė labai pavojingi.

1480 m. Ispanijos karalius Ferdinandas ir karalienė Izabelė kovai su persimetėliais žydais ir mosulmonais įsteigė ypatingą **valstybės inkvizicijos teismą** tokiems apsimetėliams išaiškinti ir juos iš visuomeninio gyvenimo pašalinti. Tai buvo grynai Valstybės, o ne Bažnyčios įstaiga. Popiežiai su ta inkvizicija kovojo.

§ 6

PRANCIŠKONAI

Nauji laikai Bažnyčioje vis daugina naujų vienuolynų. Taip X amž. Kluny persiorganizavo benediktinai, įsikūrė cistersai ir k. XIII amž. įsikūrė trinitariai, kurie išpirkinėjo krikščionis iš maurų nelaisvės. XIII amž. Bažnyčioje įsikuria pranciškonų ir domininkonų vienuolynai. Šituodu vienuolynai labai daug padėjo kelti religinę dvasią.

Pranciškonų vienuolyno įkūrėjas yra šv. Pranciškus iš Asyžiaus. Tai žymiausia XIII amžiaus asmenybė. Šv. Pranciškaus asmenybe domisi ne tik katalikai, bet kitatikiai ir net komunistai.

Gyvas būdamas, Pranciškus buvo žinomas karaliams ir popiežiams ir gatvės vaikams. Toks populiarus pasidarė dėl savotiško gyvenimo būdo.

Pranciškus gimė Asyžiuje (Italijoje) 1182 metais. Jo tėvas buvo turtingas pirklys Petras Bernardone. Motina — Pika, prancūzė, iš Pro-

vanso provincijos. Jų sūnus turėjo Jono vardą. Tėvas vėliau jį praminė Prancūzu — Pranciškum. Pranciškus, greta gimtosios italų kalbos, buvo pramokęs truputį prancūziškai ir lotyniškai.

Tėvas savo sūnų norėjo padaryti pirkliu, bet Pranciškaus širdį prekyba ir turtų ieškojimas visai netraukė. Jį labiau žavėjo aukšta garbė, visoki pasilinksminimai ir trubadūrų (meilės dainų) poezija. Didelio malonumo turėjo šelpti vargšus. Labai mylėjo gamtą: gėleles seseles, gyvulėlius brolelius. Saulės garbei sukūrė himną.

1202 metais kilo karas su Perūgija. Kariavo ir Pranciškus, bet buvo paimtas į nelaisvę ir metus laiko išbuvo kalėjime. Po to pradėjo nesveikuoti ir daugiau galvoti apie Dievą. 1205 metais jam labai įstrigo į širdį Evangelijos žodžiai: „Jei kas nori eiti paskui mane, teišsižada pats savęs, tegul kasdien neša savo kryžių ir teseka mane“ (Luko 9, 23). Kartą, besimelsdamas šv. Damijono griūvančioje bažnytėlėje, pajuto noro tą bažnytėlę pataisyti. Pats savo pinigų neturėdamas, ėmė iš tėvo kasos. Tėvui tai labai nepatiko Prasidėjo nuolatiniai ginčai. Tėvas, matydamas geruoju sūnaus nesuvaldysiąs, uždarė jį į kalėjimą. Senieji Pranciškaus draugai, matydami tokius jo elgesius, Pranciškų palaikė sukvailusiu ir visai nuo jo pasitraukė.

Tėvas įsitikino, kad iš Pranciškaus nieko gero negalima tikėtis. 1207 metų pradžioje sūnų nusivedė pas vyskupą ir jo išsižadėjo. Pranciškus dėl to ne tik nenuliūdo, bet džiaugdamasis akis pakėlė į dangų ir kalbėjo: „Dabar drąsiai galiu sakyti: Tėve mano, kurs esi danguje, nes žemiško tėvo jau neturiu".

Asyžiuje buvo apleistas senas benediktinių vienuolynas ir koplytėlė. Pranciškus tą koplytėlę šiek tiek atremontavo ir joje melsdavosi. Koplytėlę pavadino savo partiuncula — dalele (vėliau toje koplytėlėje buvo įsteigti ypatingi parciunkulio atlaidai).

1209 metais Pranciškaus gyvenimu pradėjo domėtis pamaldesni asmens ir siūlyti su juo kartu gyventi. Kandidatai turėjo viską išdalinti pavargėliams ir tik tada ateiti. Kai būrelis padidėjo iki 11, jų tarpe ir vienas kunigas (vardu Silvestras), Pranciškus parašė bendro gyvenimo taisykles ir keliavo pas popiežių prašyti jų patvirtinti. Popiežius Inocentas III patvirtino. Tada visi linksmi grįžo į Asyžių, atsiremontavo apleistą benediktinių vienuolyną ir pradėjo vienuoliškai gyventi. Brolių skaičius labai greitai pradėjo didėti.

Viena turtingų tėvų duktė, vardu Klara, taip pat norėjo pranciškoniškai gyventi. Pranciškaus nurodymu, **Klara 1212 metais** įkūrė vienuolyną moterims. Po 12 metų Pranciškus joms parašė įstatus, o popiežius juos patvirtino.

Pranciškus labai troško Evangeliją skelbti stabmeldžiams ir ten pralieti kraują. 1216 metais nuvyko į Afriką, tikėdamasis sultoną atversti į krikščionių tikėjimą arba gauti kankinio vainiką. Sultonas Pranciškų priėmė, bet į Kristaus mokslą neįtikėjo; Pranciškų laisvą išleido keliauti toliau. Iš ten nuvyko į Palestiną ir prie Kristaus grabo įkūrė pranciškonų vienuolyną. Tas vienuolynas tebėra ir šiandien.

1219 metų statistika rodo, kad šv. Pranciškaus brolių jau buvo apie 5000. Pabaigoje XIII amž. buvo 8000 vienuolynų su apie 200.000 brolių. Dabar pranciškonai yra susiskaldę į tris šakas (mažesnieji broliai, kapucinai ir konventualai) ir turi apie 36.000 narių.

Ir vedusieji žmonės pradėjo kreiptis į Pranciškų, kad juos priimtų į vienuolyną. Pranciškus suprato, kad negera yra ardyt šeimas. 1221 **metais įkūrė tretininkų ordiną,** t. y. tokį vienuolyną, kuriame gali gyventi ir vedę žmonės.

Lietuvoje pirmieji Evangelijos skelbėjai Gedimino laikais buvo pranciškonai.

Pranciškus dažnai melsdavosi: „Viešpatie, duok man du dalykus, pirma, negu mirsiu: kad savo dvasioje ir kūne jausčiau smarkiausius sopulius, o savo širdyje neapsakomą Tavo meilę". Dievas tą Pranciškaus maldą išklausė. 1224 m. rugsėjo mėn. 17 d. Alvernijos kalne besimeldžiant atsivėrė žaizdos jo rankose, kojose ir šone ties širdim.

1226 m. spalių mėn. 4 d. Pranciškus mirė. Kūnas palaidotas Asyžiuje.

Pranciškonų vienuolynas nuo kitų vienuolynų skiriasi ypatingu neturto įžadu. Kituose vienuolynuose atskiri asmens neturi nuosavybės, bet visas vienuolynas turi. Pranciškonų vienuolyne ne tik atskiri asmens neturi nuosavybės, bet ir visas vienuolynas. Pranciškonų vienuolyno turtų valdytojas yra Bažnyčia.

Pranciškus nebuvo išėjęs jokių aukštesnių mokslų. Šventimų atžvilgiu buvo tik dijakonas. Savo broliams taip pat nerekomendavo siekti aukštų mokslų.

§ 7

DOMININKONAI

Domininkas, domininkonų vienuolyno įkūrėjas, gimė Ispanijoje, netoli Burgoso, 1170 metais. Jo tėvai buvo aukštos kilmės. Šv. Domininkas išėjo mokslus ir įsišventino į kunigus. Jaunas būdamas pasižymėjo didele artimo meile. Pradžioje kunigavimo po pietų Prancūziją lydėjo vizituojantį vyskupą ir ta proga susipažino su žmonėmis, užsikrėtusiais valdiečių klaidomis. Pasiryžo juos iš tų klaidų išvaduoti.

Domininkas greitai susirado ne maža draugų ir 1216 metais įkūrė pamokslininkų ordiną — vienuolyną. Vienuolyno nariai turėdavo ilgai mokytis, kad galėtų gerai pažinti Bažnyčios mokslą ir jį ginti. Inkvizicijos laikais domininkonai dažniausiai sudarydavo inkvizicijos teismus.

Domininkas mirė 1221 met. rugpiūčio mėn. 6 d. Bolonijoje.

Knygynas

§ 8

RELIGINIS GYVENIMAS

XIII amž. visose gyvenimo srityse labai pradėjo reikštis religinis elementas.

Mokslas. Didelių laimėjimų pasiekiama filosofijoje ir teologijoje. Taip pat aukštai pastatomi ir kiti mokslai. Vakarai susipažįsta su arabų ir graikų geometrija, algebra ir trigonometrija. Vartojami teleskopai ir mikroskopai.

Prie katedrų ir vienuolynų bažnyčių buvo steigiamos mokyklos. Aukštesniems mokslams buvo kuriami universitetai. Visa tai organizavo Bažnyčia.

Garsiausi to laiko universitetai buvo: teisių mokslams Bolonijoje, teologijos mokslams Paryžiuje ir medicinos mokslams Salerne. Kad tais laikais visoks mokslas buvo einamas lotynų kalba, tai visiems buvo lygiai prieinamas. Tik mokslui labai trukdė didelė knygų stoka (dar nebuvo išrasta spauda).

Aplink universitetus steigėsi bendrabučiai neturtingiems studentams. 1270 m. Paryžiuje įsteigiamas garsus Sorbonos bendrabutis.

Daugiausia studentų turėjo Paryžiaus universitetas. Čia studijuoti vyko studentai iš visos Europos.

Didžiausius to laiko mokslininkus davė pranciškonų ir domininkonų vienuolynai.

Aleksandras Halietis (1245), pranciškonas, pirmasis tais laikais gerai išstudijavęs Aristotelio veikalus. Parašė didelį teologijos veikalą.

Šv. Albertas Didysis (1280), domininkonas, išmintingiausias tos epokos žmogus. Pasižymėjo fizikos, gamtos, filosofijos ir teologijos mokslais. Parašė Aristotelio mokslo paaiškinimus ir didelį teologijos veikalą.

Šv. Tomas Akvinietis (1274), domininkonas, Alberto Didžiojo mokinys. Parašė didžiulį teologijos veikalą.

Duns Scot, pranciškonas, gilus filosofas ir teologas. Jo mokslas daug kur yra priešingas Tomo Akviniečio mokslui.

Šv. Bonaventūra, pranciškonas, pasižymi nepaprastai gyvu raštų stilium.

To laiko mokslas buvo pavadintas **scholastika.** Scholastika — tai teologijos moksle panaudojimas visų proto laimėjimų.

Viduriniais amžiais Bažnyčios nuopelnai mokslui yra tiesiog neįkainojami. Tais laikais viena tik Bažnyčia mokslu ir tesirūpino. Prancūzų revoliucijos laikais buvo skelbiama, kad viduriniai amžiai buvę tamsybės amžiai. Bet tikri istorikai taip nekalba.

Pamaldumas. Pagrindinės pamaldumo formos buvo tokios pat, kokios ir dabar yra. Šv. Mišių auka ir sakramentai taip vykdomi, kaip ir dabar. Pamaldumo centre tada, kaip ir dabar, buvo statoma Kristaus meilė ir Kristaus sekimas. Kristuje labiausiai buvo iškeliama jo dieviškumas. Iškilmingai pradedamos švęsti kai kurios naujos liturginės šventės: Dievo Kūno šventė, bažnyčioje per Kalėdas ruošiami Betliejai. Iškyla Marijos kultas. Bažnyčios pavadinamos Marijos vardais.

Dora. Pagoniškosios tautos buvo žiaurios, keršte ir burtuose paskendusios. Germanų tautos tikėjo tik jėgą ir karą. Bažnyčiai tas tautas reikėjo kultūrinti.

Pagonys ginčus spręsdavo dvikovomis. Bažnyčia dvikovas prilygino savižudybei. Tada dvikovininkai griebėsi ginčus spręsti o r d a l i j o m i s. Dievas stebuklu turįs parodyti teisybę. Apkaltintasis turėdavo vaikščioti po žarijas, į rankas imti įkaitintą geležį, neskęsti vandenyje. Popiežius Steponas V uždraudė ordalijas ir teisybės liepė ieškoti liudininkų parodymais. Bet sunku buvo pakeisti papročius.

Didelė buvo nelaimė nuolatiniai savitarpio karai. Bažnyčia įvedė Dievo taiką: buvo draudžiama kariauti nuo trečiadienio iki pirmadieno ryto, advente, gavėnioje ir šventėse. Tai labai daug prisidėjo prie savitarpio kovų išnaiki-

nimo. Nesusipratimai pradedama vis labiau ir labiau spręsti teismuose.

Doros gyvenime reiškėsi ir daug kontrastų: iš vienos pusės buvo daug aukštos doros pavyzdžių, o iš kitos — visokių žiaurumų ir neteisingumų. Ne visi sugebėdavo lygiai save sukrikščioninti.

Labdarybė. Vargšais ir ligoniais rūpinosi tik vienuolynai ir parapijos. Vargšai vienuolynuose gaudavo pavalgyti. Maldininkams ir pakeleiviams vyskupai ir vienuolynai pristeigė viešbučių. Dar ir dabar prie bažnyčių yra likusios špitolės.

Korporacijos. Darbo korporacijos pradėta organizuoti XIII amž. Korporacija — sąjunga vieną darbą dirbančių asmenų. Darbui buvo rengiamasi 5—6 metus. Kol buvo mokomasi darbo, meisteris duodavo visą išlaikymą. Po 5—6 metų pasirengimo jau būdavo tikras darbininkas. Buvo vengiama konkurencijos. Rūpinamasi geru darbo atlikimu. Korporacijos turėjo savo religines brolijas ir šventuosius patronus. Vieni kitus moraliai ir materialiai šelpė, rūpinosi ligoje, laidojo.

Bažnyčių statymas. Medinės bažnyčios pakeičiamos mūrinėmis. Sukuriamas naujas gotikos stilius. Gotika — laibos kolonos, į dangų kylą bokštai. Tai scholastiškosios minties išraiška. Vitražų daroma prieblanda gotiškojo

stiliaus bažnyčiose priminė reikalingumą daugiau susitelkti ir tame susitelkime kilti į dangų.

Tai laikotarpis, kada daugiausia pristatyta garsių bažnyčių. Bažnyčių statymas rodo ne tik didelį to laiko žmonių religingumą, bet ir ekonominį pajėgumą.

§ 9

KRIKŠČIONYBĖ PABALTIJO KRAŠTUOSE

Tuo laiku, kai vakarų Europoje augo krikščioniška kultūra, mokslas, steigėsi mokyklos, kūrėsi universitetai, Pabaltijo kraštus dar gaubė pagonybė ir nebuvo jokio mokslo. Tuo čia nebuvo kam rūpintis. Patys lietuviai turėjo tik organizuotis ir gintis nuo užpuolikų. Ir aukščiausioji Bažnyčios vadovybė tuo metu buvo užimta kitais rūpesčiais: vyko aštrus trynimasis tarp Bažnyčios ir Valstybės (Henrikas IV), buvo organizuojami kryžiaus karai.

1. Prūsai

Pirmasis Prūsų apaštalas buvo **šv. Vaitiekus** (Adalbertas), Pragos vyskupas, 996 m. iš Pragos atvyko į Prūsus ir kurį laiką su pasisekimu skelbė Evangeliją. Bet prūsai prieš jį sukilo. Traukdamasis užklydo į šventą girią ir 998 m. nukankinamas. 1009 m. popiežius Jonas XVIII į Prūsus atsiuntė **šv. Brunoną,** arkivyskupą, bet

ir jį ir jo draugus prūsai iššudė. Tik XIII amž. **Kristijonui** Olyviečiui geriau sekėsi ir 1215 m. buvo įkurta vyskupija. Pirmuoju vyskupu buvo paskirtas Kristijonas. Bet prūsai ryžosi krikščionis išnaikinti. Kristijonas susitarė su Mozūrų kunigaikščiu Konradu ir prūsams paskelbė kryžiaus karą. Prūsai tą karą laimėjo ir pradėjo grasinti mozūrams. Konradas, bijodamas prūsų, 1226 m. iš Palestinos parsikvietė kryžiuočių ordiną. Kryžiuočiai per 53 metus prūsus nugalėjo ir įkūrė savo valstybę. Dabar iš prūsų liko beveik tik vardas.

2. Latviai

Latvijoje 1188 m. pirmasis Evangeliją pradėjo skelbti **Meinhardas.** Kol jis darbavosi, daug latvių apsikrikštijo, bet po jo mirties ir vėl grįžo į stabmeldybę.

Vėliau Latvijoje Evangeliją skelbė vyskupas **Bertoldas.** Bet latviai prieš jį sukilo. Tada Bertoldas į talką pasikvietė riterius. Latviai manydami, kad, krikštą priėmus, riteriai iškeliaus, veidmainingai krikštijosi. Riteriams pasitraukus, latviai vėl grįžo į stabmeldybę.

1201 metais vyskupas **Albertas** įkūrė Rygos miestą ir vyskupiją. Į talką pasikvietė riterių ir įkūrė kalavijuočių ordiną. Kalavijuočiai užkariavo latvius ir estus.

3. Lietuviai

Lietuvių religija buvo labai palanki krikščioniškai religijai. Jei tik būtų buvę pakankamai tinkamų apaštalų, lietuviai greitai būtų pasidarę krikščionys. Visa nelaimė, kad tie, kurie lietuviams turėjo nešti Evangelijos laisvę, nešė vergijos pančius.

Lietuva ilgus amžius buvo tarsi užmiršta krikščionių misijonierių. O kai jie pasirodė, pasirodė ne su tiesa ir meile, bet su ugnimi ir kalaviju.

Krikščionių tikėjimas į Lietuvą artinosi iš dviejų centrų: Romos ir Konstantinopolio. Iš Romos artinosi katalikų tikėjimas, o iš Konstantinopolio — pravoslavų.

a. Mindaugas

Lietuvos kunigaikštis Mindaugas pasiryžta Lietuvos žemes suvienyti. Nepatenkintieji lietuviai vyko pas kaimynus ir juos kurstė prieš Mindaugą, o tuo pačiu ir prieš Lietuvą. Kaimynai prieš Lietuvą, kaip prieš stabmeldišką kraštą, organizavo karą. Mindaugas, norėdamas jiems išmušti karo pagrindą, ryžosi krikštytis. Kreipėsi į popiežių Inocentą IV ir kalavijuočių magistrą Andrių von Štirland, kad atsiųstų kunigų mokyti tikėjimo, o paskui priimsiąs krikštą.

1251 metų pradžioje Mindaugas su savo šeima ir dvaru apsikrikštijo. Apie tai Mindaugas

pranešė popiežiui Inocentui IV ir prašė Lietuvą priimti į popiežiaus globą ir paskirti Lietuvai vyskupą. Mindaugas rūpinosi, kad Lietuvos vyskupas priklausytų ne nuo teutonų ordino ir ne nuo kitų kokių nors tarpininkų, bet tiesiog nuo popiežiaus. Taip pat prašė karaliaus vainiko.

Popiežius Lietuvą paėmė į savo ypatingą globą ir pirmuoju Lietuvos vyskupu paskyrė **Kristijoną.** Lietuvos vyskupas buvo priklausomas tik nuo popiežiaus. Kristijonui į talką krikščioninti Lietuvos atėjo vienuoliai pranciškonai ir domininkonai. 1253 m. Lietuvai buvo paskirtas ir antras vyskupas — Vitas.

1253 m. Mindaugas buvo Kulmijos vyskupo Henriko vainikuotas Lietuvos karaliumi.

Lietuvos visuomenė krikštui dar buvo neparengta. Vyskupų darbas — sunkus. Žemaičiai buvo labai nepatenkinti, kad Mindaugas draugavo su teutonais, pridariusiais Lietuvai tiek žalos. 1260 m. žemaičiai nugalėjo sujungtas kryžiuočių ir kalavijuočių jėgas prie Durbės. 1263 m. žemaičiai nužudė ir Mindaugą.

Mindaugo pradėtas darbas nebuvo tęsiamas, ir ordinui vėl susidarė palankios sąlygos toliau užpuldinėti Lietuvą.

„Mindaugo bandymas įvesti katalikų tikėjimą Lietuvoje nuėjo niekais. Šis nepasisekimas buvo lietuvių tautai politiniu atžvilgiu labai nenaudingas. Lietuvių, latvių, ir prūsų tautos, jei savo laiku būtų priėmusios krikščionių tikėjimą,

būtų galėjusios sukurti vieną arba kelias valstybes, kurios būtų nuo Vislos ligi Dauguvos nusitęsusios su savo gražiais uostais Baltijos pakraščiu. Anais laikais buvo tai dar įmanomas dalykas. Teutonų ordinas tada nei Prūsuose, nei Livonijoje nebuvo įsigalėjęs, ir vokiškas elementas tuose kraštuose buvo dar silpnas. Jei lietuviai tada būtų priėmę krikščionybę, teutonų ordinas, kaip krikščionių gynėjas, būtų buvęs nereikalingas. Jis nebūtų gavęs paramos iš Vakarų ir ilgainiui būtų susiliejęs su vietinėmis tautomis. Viskas virto kitaip, kai Lietuva stojo į griežtą opoziciją krikščionių tautoms. Tada teutonų ordinas turėjo pateisinantį pagrindą valdyti lietuviams ir prūsams. Prūsiškė ir livoniškė teutonų ordino šakos, besistengdamos susijungti, stūmė lietuvius nuo Baltijos ir slopino latvių ir prūsų vienybės su lietuviais mintį" (A. Alekna, Kat. Bažn. Lietuvoje. 15 psl.)

b. Vytenis

Vytenio laikais Lietuvoje esantiems vienuoliams darbuotis niekas netrukdė. Tuo metu Lietuva daugiau susidraugauja su Ryga ir Rygos arkivyskupas bando krikščionybę įvesti Lietuvoje. Lietuviai krikščionybei buvę labai palankūs. Bet ir šį kartą kryžiuočiai sutrukdė. Ordinui rūpėjo ne Lietuvos krikštas, bet jos pavergimas. Jeigu Lietuva nepriklausomai nuo kry-

žiuočių būtų turėjusi galimumo įvesti krikščionybę, be abejo, tai būtų padariusi. Krikščionybė buvo neįvedama tik dėl santykių su ordinu. Kiek ordinui rūpėjo Lietuvos sukrikščioninimas, rodo ir tas faktas, kad stabmeldis Vytenis buvo pastatęs bažnyčią vienuoliams pranciškonams, o kryžiuočiai tą bažnyčią sugriovė. O vis tik vakarų Europoje į kryžiuočius buvo žiūrima kaip į vienintelius misijonierius lietuvių tautai. Vienas tik ordinas jautėsi turįs teisę Lietuvą krikštyti ir niekam kitam tos teisės neužleido.

c. Gediminas

Ir Gediminas krikščionybei buvo palankus. Tai aiškėja iš jo laiškų popiežiui. Pirmame laiške Gediminas rašo girdėjęs, kad krikščionys turį klausyti popiežiaus. Mindaugas buvęs priėmęs krikščionybę, bet dėl ordino neteisybių nuo jos atsimetęs. Dėl ordino ir Gediminas dar esąs tėvų klaidose. Lietuviai su krikščionimis nekariauja, bet tik ginąsi nuo užpuolikų, kaip tai darą ir visi krikščionys. Kaip įrodymą primena, kad Lietuvoje esą pranciškonų ir domininkonų, laisvai sakančių pamokslus ir krikštijančių. Gediminas, kaip ir krikščionys, esąs pasirengęs popiežiaus klausyti ir priimti krikščionių tikėjimą, tik nenorįs niekuo priklausyti kryžiuočiams kankintojams. Antrame laiške Gediminas rašo tikįs vieną Dievą ir žinąs, kad popiežius yra skirtas ti-

kintiesiems valdyti. Esąs pasirengęs priimti krikštą.

Gediminas rašė laiškus taip pat domininkonams ir pranciškonams. **Domininkonams** rašo, kad išsiuntęs laiškus popiežiui prašydamas krikšto. Laukiąs popiežiaus pasiuntinių. Į Lietuvą kviečiąs katalikų dvasininkų. **Pranciškonams** praneša, kad jiems pastatęs dvi bažnyčias: Vilniuje ir Naugarduke. Į Lietuvą kviečia atsiųsti pranciškonų.

Iš laiškų matome, kad Gediminas norėjo krikštytis ir krikščionims Lietuvoje davė visišką laisvę.

Gediminui popiežiaus pasiuntinių teko laukti ištisus metus. Tuo laiku ordinas nesnaudė. Visur skelbė, kad ordino elgesiai su lietuviais esą geri ir kad Gediminas ordiną tik šmeižiąs. Tokiu elgesiu kryžiuočiai Gediminą erzino ir jo akyse krikščionybę kompromitavo.

Ordinui nepasisekė neigiamai paveikti popiežių Lietuvos atžvilgiu. Jonas XXII kaltina ordiną ir įsako nekliudyti į Lietuvą vykstančių domininkonų, pranciškonų ir kitų dvasininkų. 1324 m. rašytame laiške popiežius Gediminui pažada pasirūpinti, kad ordinas Gedimino neskriaustų. Bet ordinas visur įrodinėjo, kad nesą galima Gediminu pasitikėti.

Popiežius Jonas XXII siunčia pasiuntinius į Lietuvą. Pasiuntiniai atvyko į Rygą, o iš Rygos į Vilnių nusiuntė savo pasiuntinius su popiežiaus

laišku Gediminui. Gediminas pasiuntiniams pareiškė, kad kiekviena tauta savo būdu garbina tą patį Dievą; taip darą ir lietuviai. Krikščionyse, ypač kryžiuočiuose, nematąs nieko geresnio. Gediminas pasiuntiniams dar pareiškė, kad jis popiežiui tik pagarbą išreiškęs, o krikštytis visai neketinęs. Kaltino vienuolius, kad je iškreipę Gedimino mintis.

Pasiuntiniai Vilniuje dar patyrė, kad kryžiuočiai kursto žemaičius nesutikti priimti krikšto.

Iš visko atrodo, kad Gedimino noras krikštytis buvo nuoširdus, bet kryžiuočių intrigos ir kurstymai nuo to žygio jį sulaikė. Tuo būdu Lietuva ir vėl buvo palikta ordino sauvaliavimams.

d. Algirdas ir Kęstutis

Lietuvos valstybė labai sustiprėjo. Algirdas ir Kęstutis nebuvo priešingi krikščionybės įvedimui Lietuvoje ir sutiko svarstyti apsikrikštijimo pasiūlymus, tik ne iš ordino. Kryžiuočiai nuolatos degino lietuvių sodybas ir žudė nekaltus gyventojus. Iš šitokių „misijonierių" lietuviai krikšto nenorėjo. O kryžiuočiai vis tiek manė, kad jie vieni teesą pašaukti Lietuvą krikštyti, pirmiausia ją pavergdami.

Katalikai Lietuvoje tuo laiku turėjo pilniausią laisvę. Laisvai darbavosi pranciškonai ir domininkonai. Vieni tik kryžiuočiai trukdė Lietuvą krikštytis.

Ir kunigaikščiai krikščonybei nebuvo priešingi. Jie tik reikalavo, kad kryžiuočių ordinas, kaip nereikalingas Lietuvos pašonėje, išsikeltų į totorių kraštus. Algirdo viena ir kita žmonos buvo krikščionės. Algirdo sūnūs krikštyti pravoslavų cerkvėje. Tik Vilniuje gimusius vaikus Algirdas auklėja pagoniškai. Imant visą Algirdo šeimą, ji daugiau krikščioniška, kaip pagoniška. Kęstutis labiau gerbė senąjį lietuvių tikėjimą, bet ir jo šeimoje buvo daug krikščionių.

Algirdo ir Kęstučio laikais prasideda didesnė pravoslavijos įtaka. Vilniuje buvo pastatyta cerkvė. Didikų šeimos pravoslavėjo ir rusėjo.

Lietuvos krikštu pradeda rūpintis Lenkija, Vengrija, imperatorius, tik ne ordinas, kuris tam reikalui šalia Lietuvos apsigyveno.

e. Jogaila ir Vytautas

Dar atidėlioti Lietuvos krikštą jau buvo neįmanoma. Jogailai reikėjo rinktis: priimti krikštą iš ordino, ar iš kitur. Buvo pasirenkamas tas kelias, iš kur daugiau saugumo. Šalinantis nuo ordino, liko du keliai: su rusais ir su lenkais. Jeigu būtų krikščionybė imama iš rusų, tada Lietuva būtų surusėjusi.

Jogailos vedybos klausimo sprendimą nukėlė į Lenkiją. 1385 metais Jogaila ryžtasi vesti Jadvygą, pasidaryti Lenkijos karalium ir apkrikštyti lietuvių tautą. Jogaila teutonų ordino ma-

gistrą pakvietė būti jo krikšto tėvu ir dalyvauti vainikavimosi iškilmėse. Magistras į iškilmes neatvyko.

1386 m. vasaro mėn. 14 d. Jogaila su savo broliais ir daug didikų apsikrikštijo; gavo Vladislovo vardą. Vasario mėn. 18 d. įvyko sutuoktuvės su Jadvyga. Kovo mėn. 4 d. Jogaila buvo vainikuotas Lenkijos karaliumi.

1387 m. pradžioje Jogaila į Vilnių atvyko su lenkų dvasininkais. Buvo užgesinama šventoji ugnis, kertami šventieji miškai, žudomi garbinami žalčiai. Pradžioje buvo krikštijami bajorai, o liaudis paliekama kaip buvusi. Tikėjimo klausimus aiškino vienuoliai pranciškonai, nes Jogailos atsivežti lenkų dvasininkai lietuviškai nemokėjo. Apie reikalingumą krikštytis aiškino ir Jogaila. Pats Jogaila į lietuvių kalbą išvertė Tėve mūsų ir Tikiu į Dievą Tėvą. Kiek vėliau Jogaila, lankydamas Lietuvą, klausinėdavęs tikėjimo tiesų ir gerai mokančius apdovanodavęs. Po krikšto žmonėms būdavę dalinami balti vilnoniai drabužiai.

Ordinui Lietuvos krikštas buvo nepageidaujamas ir nemalonus. Savo raštuose to fakto arba visai nemini, arba temini piktais žodžiais.

Jogaila rūpinosi bažnyčių statymu ir jų medžiaginiu aprūpinimu. Tuo laiku bažnyčios pastatytos Vilniuje, Maišogaloje, Medininkuose, Nemenčine, Krėvoje, Obolčiuose, Ainoje ir Ukmergėje. Tais pačiais metais buvo pradėta orga-

nizuoti ir Vilniaus vyskupija. 1388 m. popiežius Vilniaus vyskupijos įkūrimą patvirtino. Pirmuoju Vilniaus vyskupu buvo paskirtas Andrius Jastrembiec, pranciškonas.

Katalikų tikėjimas pripažįstamas valstybės tikėjimu. Vilniaus vyskupui suteikiama teisė statydinti bažnyčias, kur tik jis panorės.

Žemaičiai oficialiai pradedami krikštyti tik 1413 metais. Bet kai kas mano, kad tokio sritinio skirstymo nereikėtų daryti. 1387 m. Lietuva oficialiai priėmė krikštą, tai ir žemaičių krikšto data reikėtų laikyti 1387 m. Pranciškonai, kaip prieš 1387 m., taip ir iki 1413 metų žemaičiuose jau darbavosi. Bet oficialiai žemaičiai buvo apkrikštyti tik po Žalgirio mūšio, nes iki to laiko „Lietuvos krikštytojai" žemaičių apkrikštyti neleido.

1413 m. Jogaila ir Vytautas atvyko į Žemaitiją ir oficialiai žemaičius apkrikštijo. Vytautas rūpinosi vyskupijos įsteigimu. Vyskupijos sostine buvo parinkta Varniai. Varniuose Vytautas pastatydino katedrą. Pirmuoju Varnių vyskupu buvo paskirtas Motiejus Trakiškis.

Lietuvos Bažnyčios organizavimas buvo sunkus. Didžiausias trūkumas gal buvo tas, kad nebuvo įstaigų, ruošiančių lietuvių dvasininkų. Jogaila buvo pasirūpinęs, kad Krokuvos universitete lietuviai galėtų eiti teologijos mokslus ir paskui galėtų Lietuvoje apaštalauti. Bet ten ruošiamų lietuvių dvasininkų Lietuvai nepaka-

ko. Lenkų dvasininkai, atvykę į Lietuvą, nepasistengdavo išmokti lietuviškai ir tuo būdu Lietuvai būdavo nenaudingi.

f. Krikščioniškoji Lietuva

Beveik vienu ir tuo pačiu laiku į Lietuvą ėjo krikščionybė ir lenkiška kultūra. Kai kas net mėgino tvirtinti, kad krikščionybė Lietuvai atnešusi lenkiškumą. Bet toks tvirtinimas neturi pakankamo pagrindo.

Lenkiškumą į Lietuvą nešė ne krikščionybė, bet Jogaila ir Vytautas. 1385 metais Krėvoje Jogaila pasižadėjo Lietuvą ir Lenkiją sujungti. Po sujungimo aktu pasirašė ir Vytautas. Tiesa, Vytautas rašėsi tik norėdamas, Jogailai išvykus į Lenkiją, labiau įsitvirtinti Lietuvoje. Bet lenkai tuo pačiu laiku svajojo apie visišką Lietuvos inkorporavimą į Lenkijos valstybę.

Jogaila, nenorėdamas Vytauto įsigalėjimo Lietuvoje, į Lietuvą pradėjo siųsti Lenkų kariuomenę. Į kai kurias aukštų valdininkų vietas Lietuvoje buvo skiriami lenkai. Ir Vytautas nepajėgė atsipalaiduoti nuo lenkų kultūrinės įtakos. Ir jo laikais kvalifikuoti valdininkai traukiami iš Lenkijos. Greta valdininkų čia plūdo visoki amatininkai ir kitoki kolonistai. Vytauto kancelarijos valdininkų daugumą sudarė lenkai. Ilgainiui visa tai pavirto dideliais lenkinimo šaltiniais.

Lietuvos bajorai ėmė tvarkytis Lenkijos bajorų pavyzdžiu ir ilgainiui visai sulenkėjo.

Nei Jogaila, nei Vytautas nepasirūpino Lietuvoje įkurti aukštesnių mokyklų. Nebuvo kur ir kam lietuvišką kultūrą kurti ir skleisti.

1588 m. lenkams buvo suteikta teisė Lietuvoje įsigyti dvarų. Daug lenkų ta teise pasinaudojo ir pradėjo varyti plačią lenkinimo akciją. Lietuvos bajorija ilgainiui visai sulenkėjo. Lietuvos bajorai save pradėjo laikyti lenkų tautos žmonėmis. Oficiali kalba visoje Lietuvoje pasidaro lenkų kalba. Tik Bažnyčioje oficiali kalba buvo lotynų kalba.

Jeigu Lietuva anksčiau būtų apsikrikštijusi, visai kitokia dalykų raida būtų susidariusi. Su stabmeldiška Lietuva niekas nesiskaitė. Jogailos ir Vytauto laikais Lietuvai neišvengiamai reikėjo priimti krikščionybę. Iš ordino pusės grėsė suvokietėjimas, o iš Rusijos — surusėjimas. Mažiausia pavojų buvo sulenkėti. Taip pat reikėjo atramos prieš ordiną ir prieš Rusiją. Tad ir buvo pasirinktas kelias su Lenkija. Su lenkais susirišti tomis aplinkybėmis atrodė mažiausia pavojinga.

Lenkiškos įtakos Lietuvai padarė ir krikščionybės įvedimas. Bet lenkišką įtaką darė ne krikščionybė, o lenkiški krikščionybės apaštalai. Krikščionybė yra universali gėrybė, ir ji nenaikina jokių tautybių; krikščionybė tik gali pasireikšti tautinėse formose. Krikščionybės skelbė-

jai, būdami vienos ar kitos tautos atstovai, krikščionybę gali išreikšti atitinkamomis formoms.

Ir vyskupai rūpinosi, kad Lietuvoje dirbą kunigai mokėtų lietuviškai. Bet Lenkijos karaliai, nepaisydami Lietuvos ir Lietuvos vyskupų valios, į Lietuvą skyrė kunigus lenkus. Karalių paskirti kunigai jautėsi galį nepaisyti lietuvių reikalų ir lietuvių kalbos. Bet lenkų kunigų buvimas Lietuvoje daugiau pakenkė krikščionybei, kaip lietuvybei. Nemokėdami lietuviškai, tik užėmė vietas ir negalėjo daryti religinės įtakos. Religiniu atžvilgiu jie galėjo daryti įtakos tik sulenkėjusiai bajorijai ir valdininkijai, kuri sulenkėjo visai ne dėl krikščionybės.

Lietuvos kunigija lenkėjo kartu su visa Lietuvos inteligentija. Daug padarė ir ta aplinkybė, kad Lietuvoje nebuvo mokyklų, ruošiančių dvasininkus. Išėję lenkų mokyklas ne vienas sulenkėdavo. Nors dvasininkija savo tarpe ir lenkiškai kalbėdavo (lenkiškos mokyklos įtaka), bet su žmonėmis buvo kalbama liaudies kalba. Pamokslai buvo sakomi liaudies kalba, poteriai ir giesmės — liaudies kalba. Lenkiški pamokslai buvo pradedami sakyti tose vietose, kur dėl kitų priežasčių būdavo susidaręs pakankamas skaičius lenkiškai kalbančių.

Iš krikščionybės Lietuva tik laimėjo, o nieko nepralaimėjo. Jeigu anksčiau krikščionybę būtų priėmusi, būtų išvengusi visų svetimų įtakų.

Priimdama krikščionybę, Lietuva priėmė kilnesnę religiją. Nors senovės lietuvių religija ir kilni buvo, bet ji nepajėgė žmonių vesti į tą tikslą, į kurį turi vesti žmogų religija. Kylant švietimui, ta religija nebūtų galėjusi patenkinti šviesių protų. O kas tada? Priimdama krikščionybę, Lietuva savo įgimtam religingumui gavo tikrus protinius pagrindus. Pasakose paskendusios fantastinės būtybės pakeičiamos istoriniu Kristaus asmenimi.

Krikščionybės įvedimas kultūrinį Lietuvos gyvenimą visais atžvilgiais pastūmėjo pirmyn. Tuo laiku, kai vakarų Europa turėjo daugybę visokių mokyklų ir 46 universitetus, Lietuva dar buvo beraštė. Tik krikščionybę įvedus Lietuvoje, Bažnyčios iniciatyva pradedamos kurti mokyklos. Prie Vilniaus katedros jau pirmojo vyskupo laikais įkuriama mokykla. Kiek vėliau įsakoma kurti parapijines mokyklas. Klebonai buvo įpareigoti statyti mokyklas ir prie jų bendrabučius.

§ 10

POPIEŽIAI AVINJONE

Bažnyčios vadovybė per daug buvo atsidavusi Prancūzijos įtakai. Išsilaisvinimo kelias buvo sunkus. Išsilaisvinimo akciją pradėjo popiežius **Bonifacas VIII** (1294—1303). Prancūzijos karalius **Pilypas IV** (1285—1314) ryžosi Bažnyčią dar labiau pavergti Prancūzijos reikalams.

1294 m. Prancūzija pradėjo karą su Anglija. Bonifacas VIII ragino susilaikyti nuo savitarpio karų ir kovoti su visų bendru priešu — magometonais. Bet popiežiaus balsas pasiliko balsas šaukiąs tyruose. Pilypas IV (Gražusis) bažnytines žemes ir vienuolynus apdėjo nepakeliamais mokesčiais karo reikalams. Vyskupai skundėsi popiežiui. Popiežius, norėdamas sustabdyti karą ir ginti vyskupų ir vienuolynų reikalus, parašė karaliui raštą, draudžiantį bažnyčių ir vienuolynų žemes apdėti mokesčiais karo reikalams. Karalius į tą raštą nekreipė dėmesio. Tada popiežius pas karalių siuntė pasiuntinius, bet kara-

lius popiežiaus pasiuntinius uždarė į kalėjimą. Popiežius dar kartą karaliui rašo įspėjantį raštą ir reikalauja pasiuntinius paleisti. Karalius tikrąjį popiežiaus raštą nuslepia ir sustato falsifikatą. Falsifikuotame rašte buvo rašoma, kad popiežius iš karaliaus reikalaująs klusnumo ne tik tikėjimo, bet ir pasauliniuose reikaluose. Popiežius, sužinojęs klastą, į Romą kvietė Prancūzijos karalių Pilypą IV ir Prancūzijos vyskupus pasitarti. Pilypas IV į Romą nevyko ir Prancūzijos vyskupams uždraudė ten vykti. Bet vis tik į Romą nuvyko 4 Prancūzijos arkivyskupai, 35 vyskupai ir 6 abatai (vienuolynų vyresnieji). Susirinkime buvo išsiaiškinta, kad dvasiniuose (išganymo) dalykuose ir karaliai turi klausyti popiežiaus, kaip Petro įpėdinio ir Kristaus vietininko žemėje. Tuo reikalu popiežius paskelbė raštą. Prancūzijoje karalius ir tą popiežiaus raštą paskelbė tik sufalsifikuotą ir popiežių įvairiais būdais šmeižė, niekino. Už tokius elgesius popiežius rengėsi Pilypą IV ekskomunikuoti. Pilypas IV į Romą pasiuntė savo pasiuntinius, tie surinko būrį kareivių ir popiežių suėmė Ananijos miestelyje, esančiame 40 kilometrų nuo Romos. Ananijos gyventojai popiežių išlaisvino, ir jis grįžo į Romą. Bonifacas VIII, 86 metų senelis, paveiktas tų išgyvenimų, tuoj mirė.

Bonifaco VIII įpėdinis Benediktas XI stengėsi įkaitusius santykius atvėsinti, bet po 8 popiežiavimo mėnesių mirė.

1305 m. popiežium išrenkamas Bordo arkivyskupas, prancūzas, kuris pasivadino **Klemensu V** (1305—1314). Buvo labai nuolaidus ir atsidavęs Prancūzijos karaliaus Pilypo IV valiai. Visai nesiryžo vykti į Romą. Vainikavimosi iškilmes atliko Lijone ir kurį laiką gyveno Bordo, Poitiers ir 1309 m. apsigyveno **Avinjone** (Prancūzijoje). Toks buvo Prancūzijos karaliaus Pilypo IV noras. Ir sekantieji šeši popiežiai (**1309—1377**) gyveno Avinjone; Klemensas V (1305—1314), Jonas XXII (1316—1334), Benediktas XII (1334—1342), Klemensas VI (1342—1352), Inocentas VI (1352—1362), Urbonas V (1362 — 1370) ir Grigalius XI (1370—1378). Jie visi buvo prancūzai ir kardinolais skyrė beveik tik prancūzus. Popiežiams iš Romos išvykus, Roma pasidarė apleista, bažnyčios griuvo. Avinjono laikai popiežių autoritetui labai pakenkė. Daug kam išrodė, kad popiežius skirtas tik Prancūzijai. Kitos tautos popiežium pradėjo nepasitikėti.

Katalikiškoje visuomenėje nuolatos buvo keliami balsai, kad popiežius turėtų grįžti į Romą ir lygiai rūpintis visais tikinčiaisiais. Tą mintį ypač populiarino šv. Katarina iš Sienos ir poetas Petrarka.

1377 m. popiežius Grigalius XI grįžo į Romą, bet vos grįžęs mirė. Kardinolai popiežium išrinko italą **Urboną VI.** Naujasis popiežius apsigyveno Romoje ir pradėjo tvarkyti kardinolų gyvenimą. Išlepusiems prancūzų kardinolams toks

popiežiaus elgesys nepatiko. Penkiolika prancūzų kardinolų susirinko Neapolyje ir išsirinko netikrą popiežių prancūzą Klemensą VII, kuris apsigyveno Avinjone. 1409 m. Italijos mieste Pizoje kardinolai sušaukė neteisėtą (popiežiaus nepatvirtintą) susirinkimą ir išrinko dar vieną popiežių, Aleksandrą V. Padėtis pasidarė dar blogesnė.

Neteisėto popiežiaus Aleksandro V įpėdinis Jonas XXIII Konstancijoje (1414—1418) sušaukė visuotinį Bažnyčios susirinkimą. **Tikrojo popiežiaus Urbono VI įpėdinis Grigalius XII Konstancijos susirinkimą paskelbė teisėtu ir pats atsisakė nuo popiežiaus pareigų.** Kardinolai 1417 m. lapkričio mėn. 11 d. popiežium išrinko kardinolą Otoną Koloną, kuris pasivadino Martynu V. Tuo būdu iš Bažnyčios gyvenimo buvo pašalintos didelės negerovės.

§ 11

VIKLEFO IR HUSO KLAIDOS

Prasideda kelias į protestantizmą.

Jonas Viklefas (1324 — 1384). Oksfordo (Anglijoje) universiteto profesorius. Jo manymu, Bažnyčiai priklausą tik tie asmens, kurie esą paskirti išganymui. Kad niekas nežino, kas išganymui paskirtas, tai niekas ir nežinąs, kas priklausąs Bažnyčiai. Sakramentai esą naudingi tik paskirtiesiems išganymui. Kas išganymui nepaskirtas, vis tiek, ar sakramentus priiminės, ar nepriiminės, tam nesą jokios naudos iš sakramentų. Visos tikėjimo tiesos esančios surašytos Šventame Rašte. Ko nesą Šv. Rašte, to negalį būti ir tikėjime. Kad nežinia, kas priklausą Bažnyčiai, tai nežinia ko klausyti. Todėl Viklefas paneigė popiežiaus instituciją. Taip pat paneigė šv. Mišių auką, išpažintį ir atlaidus.

Viklefo pažiūros Anglijoje neprigijo.

Oksfordo universitetas su Pragos (Čekijoje) universitetu palaikė artimus ryšius. Pragoje Viklefo pažiūromis susižavėjo Husas.

Jonas Husas (1369—1415), neturtingų tėvų sūnus. Dideliais vargais baigė mokslą ir buvo paskirtas Pragos universiteto profesorium. Susipažinęs su Viklefo religinėmis pažiūromis, jas kiek perdirbo ir ėmė skelbti Pragoje.

Į Čekiją tuo laiku veržėsi vokiečių įtaka. Čekijos jaunime prasidėjo tautinis sąjūdis. Buvo stengiamasi nusikratyti vokiečių įtaka. Husas savo pažiūras sujungė su tuo naujuoju sąjūdžiu ir pasidarė to sąjūdžio vadu.

Čekijoje gyveną vokiečiai Husą pradėjo skųsti Pragos arkivyskupui ir popiežiui. Čekų tautinė partija, jaunimas ir karalius Vaclovas Husą užsistojo. Vokiečiai profesoriai ir studentai protesto vardan iš Pragos išsikraustė. Kai iš universiteto ir vokiečių pusės prieštaravimai liovėsi, Husas laisviau galėjo skleisti savo pažiūras. Liaudis, Huso pakurstyta, degino ir griovė bažnyčias, vienuolynus ir žudė kunigus. Už tokius elgesius Pragos arkivyskupas Husui uždraudė sakyti pamokslus, o popiežius Jonas XXIII atskyrė nuo Bažnyčios. Husas į tai atsakė, kad jis regimos Bažnyčios nepripažįstąs ir jo niekas negalįs atskirti nuo neregimos Bažnyčios. Savo teisėms apginti apeliavo į visuotinį Bažnyčios susirinkimą Konstancijoje.

Husas tikėjosi, kad Konstancijos susirinkimas jo mokslą pripažins. Į Konstanciją nuvyko ir pats Husas. Susirinkimas Huso mokslą palaikė klaidingu ir reikalavo atšaukti. Husas at-

šaukti nesutiko. Susirinkimas Husą atidavė pasaulinei valdžiai. Pasaulinė valdžia Husą eretiką, pavojingą viešai tvarkai, kaip reikalavo to laiko įstatymai, 1415 m. sudegino.

Po Huso sudeginimo tautinė čekų partija dar griežtesnėmis priemonėmis pradėjo kovoti su Bažnyčia. Husas pasidarė garbinamas kankinys. Mirus karaliui Vaclovui, čekai išsikovojo visišką laisvę. Savo karaliumi kvietė Lenkijos karalių Jogailą. Jogailai atsisakius, kvietė Vytautą. Vytautas sutiko ir su kariuomene į Čekiją pasiuntė savo giminaitį Zigmantą Kaributą, bet iš tos misijos nieko neišėjo.

Tautiniu atžvilgiu čekai susijungė, bet husitų žiaurumas visiems labai įkyrėjo. Tautos dauguma troško vienybės su Bažnyčia. Visuotiniame Bazelio susirinkime (1431—1433) čekai susitaikė su Bažnyčia.

§ 12.

PERSILAUŽIMAS Į NAUJUOSIUS AMŽIUS

XV amž. pasikeičia daugelis gyvenimo sąlygų. Pasikeitusios gyvenimo sąlygos savaip paveikia ir žmonių įsitikinimus.

Viduriniais amžiais buvo susikūręs galingas riterių luomas su savo tradicijomis. Paraką pritaikius karo technikai ir pakitėjus kariavimo metodams, riteriai pasidarė nebereikalingi. Neturėdami rimto užsiėmimo, virto plėšikais ir nuolatiniais ramybės ardytojais.

Apie 1450 metus buvo išrasta spauda. Prieš spaudos išradimą knygos buvo retas ir brangus dalykas. Spaudą išradus, knyga pasidarė visiems prieinama. Per knygas buvo pagreitintas gyvenimo tempas; greičiau buvo platinamos ne tik geros, bet ir blogos idejos.

1453 metais turkai užėmė Konstantinopolį. Daugelis ten gyvenusių graikų mokslininkų išsiskirstė po visą Europą, su savim atsinešdami klasinių veikalų. Stabmeldžių autoriai dainavo apie tai, kas žmogui malonu, kas jam patinka.

Vakarų pasaulis pradėjo tuos veikalus studijuoti ir kurti naują srovę. Prasidėjo humanistinis sąjūdis.

Pradedama nebebranginti religiniai įsitikinimai. Studijuojant klasikų autorius, pradedama gėrėtis ne tik klasikų gražiomis formomis, bet ir pagoniškomis idejomis, pagoniškais papročiais.

1492 m. buvo surastas kelias į Ameriką ne tik nuvykti, bet ir grįžti. Pagyvėjo laivininkystė ir prekyba. Socialiniame gyvenime įsigali kapitalizmas. Turtingesniųjų žmonių akys nukrypo į tolimuosius kraštus. Ūkininkai buvo tiek reikalingi, kiek iš jų buvo galima mokesčių išspausti.

Žmonių protai pradeda linkti į materializmą, o papročiai į stabmeldybę. Religija pradedama nebranginti. Iš gyvenimo Dievo autoritetas šalinamas ir viskas grindžiama tik žmogaus autoritetu. Toks nusistatymas žmogų parengia revoliucijai. Bažnytiniame gyvenime revoliuciją pradėjo kelti protestantizmas. Valstybiniame gyvenime tada prasidėjusios revoliucijos nesibaigia ir iki mūsų dienų.

§ 13

HUMANIZMAS

Viduramžiais religinis gyvenimas buvo šaltinis visokeriopai kūrybai, visokeriopam mąstymui. Prasidedant naujiems laikams, jau žmogus pradeda tenkintis žeme. Religiniai mokslai, religiniai galvojimai žmogui darosi svetimesni. Naujasis žmogus savo dvasią nori patenkinti tik gražia klasine kalba ir pagoniškomis idejomis. Žmonės užsidega studijuoti senovės romanus, kalbą, kultūrą, meną.

Nukrypimas tik į žemiškus dalykus, žmogų ir žmogiškumą buvo pavadintas humanizmu. Bažnyčia visada gerbė klasinę kultūrą ir klasinius autorius. Humanizmui daug pasitarnavo popiežius Nikalojus V (1447—1455). Jis įkūrė garsiąją **Vatikano biblioteką.** Į Romą kvietė pasaulinio garso mokslininkus. Roma darėsi humanistinio sąjūdžio centru.

Kol religingumas gyvenime buvo stiprus, klasiniuose kūriniuose buvo ieškoma tik gražių formų. Religiniam gyvenimui silpnėjant, žmo-

nės ėmė nebeatskirti formos nuo turinio. Idealizuodami gražias stabmeldžių sukurtas formas, pradėjo idealizuoti ir jų mintis. Kylant stabmeldiškųjų autorių pagarbai, liautasi branginti krikščioniškoji dora.

Daugelis humanistų pradėjo juoktis iš šventųjų, o patys stabmeldiškai gyventi. Bažnyčia tokių humanistų globoti ir jiems pritarti negalėjo. Kai Bažnyčia sustabmeldėjusius humanistus už jų netikusį elgesį pradėjo smerkti, humanistai išėjo į atvirą kovą su Bažnyčia.

Mene ir dailėje humanistiškoji srovė buvo vadinama renesansu. Susidarė ir atskiras renesanso stilius.

§ 14

REFORMACIJOS PRIEŽASTYS

Įvairūs istoriniai įvykiai neiškrinta tarsi lietus iš giedro dangaus. Kai susidaro tinkamos gyvenimo sąlygos, užtenka mažiausios kibirkštėlės, ir įvyksta dideli dalykai.

Kai kas viduramžiams prikiša, kad viduramžiais mokslas išgyvenęs krizę. Reformacija padėjusi iš mokslinės krizės išeiti ir mokslą atvedusi į šviesesnę padėtį. Toks manymas yra visai be pagrindo. Mokslo atžvilgiu viduramžiai stovėjo tinkamoje aukštumoje. Mokslo srityje reformos nebuvo reikalingos ir reformacija mokslo aukščiau nepakėlė.

Gyvenimas tais laikais iš tiesų buvo pakrikęs. Žmonės buvo išlepę ir smagumuose paskendę. Stabmeldybė tokiems lepūnams geriau tiko už krikščionybę. Gyvenimas buvo reikalingas neatidėliojamų reformų. Panašios reformos buvo reikalingos ir X amž. Tos reformos išėjo iš Cluny vienuolyno ir buvo tikrai naudingos. Jeigu XVI amžiaus reformatoriai būtų

panašiai elgęsi, kaip elgėsi X amžiaus reformatoriai, jų pastangos tikrai būtų buvusios naudingos. Bet, deja, XVI amž. reformatoriai sugebėjo tik maištauti, o ne reformuoti.

XV—XVI amž. socialinis gyvenimas labai šlubavo. Pagal Kristaus mokslą visi žmonės turėtų būti broliai ir sesers, bet praktikoje taip nebuvo. Pasauliečių ir dvasininkų gyvenimas pradėjo netekti kontakto. Aukštesnieji dvasininkai gyveno dideliame pertekliuj, o žemesnieji dideliame skurde. Be to, žemesnieji dvasininkai, kurie rūpinosi žmonių religingumu, buvo be pakankamo mokslo. Vienuolynuose įsivieš-patavo lepumas, nedrausmė. Į vyskupų sostus dažnai patekdavo asmens labai žemos doros ir visai svetimi Evangelijos dvasiai. Humanistai visokiais būdais Bažnyčią šmeižė, pajuokė.

Riterių ir ūkininkų gyvenimas buvo labai sunkus. Reikėjo tik sumanaus agitatoriaus, o jie buvo pasirengę viskam.

§ 15

LIUTERIS IR JO MOKSLAS

1506 m. buvo pradėta statyti šv. Petro bazilika Romoje. Kad ši bažnyčia turėjo būti viso pasaulio katalikų centrinė bažnyčia, popiežius Leonas X ragino viso pasaulio katalikus prisidėti prie tos didingos bažnyčios pastatymo Šitokiame popiežiaus elgesyje niekas negalėjo įžiūrėti nieko bloga.

Kas gerai pažįsta Katalikų Bažnyčios mokslą, žino, kad popiežius turi teisę skirti atlaidus tiems žmonėms, kurie yra gavę nuodėmių atleidimą atgailos sakramente.

Atskirai paėmus, ir prašymas aukų bažnyčiai statyti ir atlaidų skelbimas — yra teisėti ir leistini dalykai.

1514 m. popiežius Leonas X paskelbė atlaidus tiems asmenims, kurie atliks išpažintį, priims Komuniją, pasninkaus, lankys bažnyčią ir pagal išgales aukos šv. Petro bažnyčiai statyti Romoje.

Atlaidų garsinimas dažnai būdavo pavedamas vienuoliams domininkonams. Magdeburgo

apylinkėse atlaidų skelbėju ir aukų rinkėju buvo paskirtas vienuolis domininkonas Tecelis. Atlaidus beskelbdamas, kartais padarydavo netaktų. Kai su savo pamokslais pasirodė ne toli Vitenbergo, prieš jį į kovą išėjo vienuolis augustinijonas Liuteris. Iš pradžių į tą ginčą ir buvo žiūrima tik kaip į vienuolių ginčą.

*
* *

Martynas Liuteris gimė 1483 m. Eislėbene (Vokietijoje) iš neturtingų tėvų. Jaunystėje pakėlė daug vargo. Tėvo ir mokytojo buvo dažnai mušamas. Toks auklėjimo metodas Liuterio būde paliko žiaurių pėdsakų.

Mokslus ėjo Magdeburge ir Eisenache. Viena gailestinga ponia jam padėjo mokslus išeiti. Erfurte įstojo į universitetą ir susipažino su humanistais. Du netikėti įvykiai Liuterio gyvenimą pastūmėjo visai nauja kryptimi. Vienas jo draugas išėjo į dviková ir mirė. Netoli Liuterio trenkė perkūnas ir jį baisiai išgąsdino. Po šių įvykių (1505) Liuteris nematė prasmės gyventi pasaulyje ir Erfurte stojo į augustinijonų vienuolyną, nors neturėjo jokio pašaukimo į vienuolinį gyvenimą. Išėjo teologijos mokslus ir 1507 m. priėmė kunigystės šventimus. Prievarta norėjo pasidaryti geru vienuoliu, dėl to save labai vargino. Tobulumą ir šventumą norėjo pasiekti tik savomis jėgomis. Maldai, dva-

sinėms pratyboms, šv. Mišių aukai daug reikšmės neteikė.

Liuterio pastangos save padaryti tobulą ir šventą ėjo niekais. Nusiminė ir pradėjo skelbti, kad gimtoji nuodėmė visiškai sugadinusi žmogaus prigimtį, ir nuodėmių žmogus jokiu būdu negalįs išvengti. Šiame punkte žmogus neturįs laisvos valios. Jei tai būtų tiesa, žmogus niekada negalėtų nusidėti, nes nuodėmė yra laisvos valios naudojimas piktam. Tokių veiksmų, kurie neišvengiamai žmoguje įvyksta, negalima laikyti nuodėmėmis. Nuodėmė yra tik tai, kada žmogus gali pasielgti gerai, o tyčiomis daro blogai.

Liuterio manymu, žmogaus geidulingume pasireiškianti gimtoji nuodėmė. Žmogaus nuteisinimas įvykstąs Kristaus nuopelnų pasisavinimu, o Kristaus nuopelnų pasisavinimas įvykstąs tikėjimu. Žmogus, savyje būdamas sugedęs, tikėjimu apsivelkąs Kristaus nuopelnais ir prieš Dievą pasirodąs teisus. Pagal Liuterį, nuodėmės nenaikinamos, o tik apdengiamos. Ir po atpirkimo žmogus pasiliekąs sugedęs nusidėjėlis.

Savo įsitikinimus Liuteris pradėjo skelbti Vitenbergo universitete studentams ir bažnyčioje per pamokslus liaudžiai.

1517 m. Visų Šventųjų vigilijoje Liuteris prie Vitenbergo bažnyčios durų prikalė raštą su 95 tezėmis - tvirtinimais, kritikuojančiais

Bažnyčią už atlaidų skelbimą. Humanistams, kurie jau ir taip buvo prieš Bažnyčią nusistatę, toks raštas labai patiko. Popiežius Leonas X pradžioje į tą naują sąjūdį nekreipė dėmesio. Manė, kad tai tik vienuolių augustinijonų ir domininkonų ginčas. Augustinijonų vienuolyno vyresniajam liepė savo vienuolį Liuterį suvaldyti. Liuteris savo tezes nusiuntė popiežiui su nuolankiu lydimuoju raštu. Jei Liuterio mokslas nesutiksiąs su Bažnyčios mokslu — sutinkąs tas tezes atšaukti. Kai popiežius Liuterio tezes — tvirtinimus pasmerkė, Liuteris atsisakė atšaukti. 1519 m. pradėjo neigti popiežiaus autoriʻetą ir pripažino tik du sakramentus: Krikštą ir Eucharistiją.

To laiko įpročiu, Liuteris savo naująjį mokslą turėjo viešai apginti. 1519 m. vieši disputai įvyko Leipcige Liuteris disputavo su Eku ir visiškai pralaimėjo. Kad Liuteris ir po to nesiliovė savo klaidas skelbęs, 1520 m popiežius Leonas X Liuterio klaidas pasmerkė ir Liuterį atskyrė nuo Bažnyčios. Liuteris už tai ant popiežiaus labai įširdo ir iš jo visokiais būdas tyčiojosi. Popiežiaus bulą viešai sudegino.

1520 m ciesorius Karolis V baigė karą su Prancūzija ir ryžosi Liuterį suvaldyti. Vormse sušaukė seimą, į kurį pakvietė ir Liuterį. Liuteris, kunigaikščių padrąsintas, savo skelbiamų nuomonių išsižadėti atsisakė. Su Liuteriu buvo nutarta elgtis kaip su eretiku. Kad Liuteris ne-

patektų į ciesoriaus rankas, Saksonijos kunigaikščio kareiviai Liuterį paėmė į savo globą ir nugabendino į Vartburgo pilį.

Vartburge Liuteris išvertė Šv. Raštą į vokiečių kalbą. Tas vietas, kurios nesutiko su jo įsitikinimais, praleido arba iškreipė. Iš viso tokių iškraipymų ir išleidimų padarė 3000 su viršum.

Iki 1524 metų Liuteris dar dėvėjo vienuoliškus drabužius. 1524 metais vienuoliškus drabužius pasidėjo ir vedė cistersę vienuolę Katariną Borą.

Norėdamas nuraminti sąžinę, daug puotaudavo. O nerimauti buvo dėl ko. Liuteris savo padarytomis reformomis nebuvo patenkintas. Jo sąžinę slėgė Vokietijoje ir Anglijoje vykstą terorai ir visuotinis doros susmukimas.

Į senatvę Liuteris sirgo akmens liga. Dėl skausmų negalėdamas rašyti, linkėjo, kad popiežius ir kardinolai taip sirgtų, kaip jis sergąs. Prieš pat mirtį skundėsi, kad velnias jam neduodąs ramybės nei dieną, nei naktį.

1546 m. vasario mėn. 18 d. Liuteris mirė staigia mirtimi.

Svarbesnės Liuterio pažiūros

1. Gimtoji nuodėmė visiškai sugadinusi žmogaus prigimtį. Žmogų galįs išganyti tik pasitikėjimas Kristaus nuopelnais. Išpažintis,

atlaidai, geri darbai, vienuoliški įžadai esą visai beprasmiški dalykai.

2. Liuteris paneigė bet kokią bažnytinę vyriausybę. Greitai paaiškėjo, kad be valdžios visai negalima apsieiti. Tada Liuteris pripažino, kad Bažnyčią turi tvarkyti pasaulinė vyriausybė.

3. Paneigė penkis sakramentus, palikdamas tik Krikštą ir Komuniją. Atmetus kunigystės sakramentą, Komunija savaime turėjo atkristi. Todėl faktinai buvo paliktas tik Krikšto sakramentas.

4. Paneigė šventųjų gerbimą ir liepė iš bažnyčių išmesti paveikslus, altorius nugriauti.

5. Vieninteliu tikėjimo šaltiniu paliko Šventąjį Raštą, Liuterio ištaisytą.

§ 16

REFORMACIJOS PLITIMAS VOKIETIJOJE

Liuteris daug šalininkų turėjo humanistų eilėse. Jie savo raštuose labai greitai Liuterio pažiūras išplatino Vokietijoje ir už Vokietijos. Be to, daug ką viliojo Liuterio žadamas lengvas sielos išganymas be gerų darbų. Pats Liuteris, savo pažiūras įgyvendindamas, su priemonėmis nesiskaitė.

Visokioms permainoms labai palankūs yra kuo nors nepatenkinti žmonės. O tokių nepatenkintųjų Liuterio laikais buvo labai daug.

1. **Bajorai,** netekę rimto užsiėmimo, virto plėšikais. Liuteris juos pirmuosius panaudojo savo naujajam mokslui platinti. Nepatenkintosios bajorijos vadas buvo Sikingenas. Bajorai su Sikingenu priešakyje mėgino užimti bažnytines kunigaikštijas, o po to įvesti Liuterio mokslą. Kur tik įsigalėdavo, ten plėšė ir degino. Bet 1523 metais Treviro arkivyskupas bajorų kariuomenę nugalėjo. Sikingenas toje kovoje žuvo. Tokiu būdu pirmasis mėginimas nepasisekė.

2. **Kaimiečių** gyvenimas buvo pasidaręs nepakenčiamas. Kad juos labai išnaudojo kunigaikščiai, tai Liuteris kunigaikščius už tai pavadino „kvailiausiais ir nedoriausiais žmonėmis pasaulyje". Tokiu būdu įgijo kaimiečių palankumo, juos suagitavo ir per juos mėgino įvesti savo mokslą. Kaimiečiai vildamiesi, kad, įvedus naująją „evangeliją", jie būsią laisvi nuo mokesčių ir sulauksią lygaus žemės padalinimo, pradėjo kelti maištus. Sukilėliai degino dvarus ir vienuolynus. Bet kunigaikščiai sukilusius kaimiečius nugalėjo, apie 150.000 iššudydami. Liuteris, pamatęs nugalėtus kaimiečius, pradėjo gerintis kunigaikščiams, o kaimiečius ragino žudyti, kaip pasiutusius šunis.

3. **Kunigaikščius** Liuteris ragino nusikratyti Romos valdžia ir savo žemėse įvesti „grynąją evangeliją". Tikėjimo dalykuose kunigaikščiams Liuteris pripažino visišką laisvę. Daugelis kunigaikščių Liuterio pasiūlymą priėmė. Iš savo žemių ištrėmė vyskupus ir kunigus, o jų vietoje pastatė pamokslininkus, skelbiančius Liuterio pažiūras.

4. Liuterio pasiūlymą priėmė ir **Prūsų** kryžiuočių magistras Albertas. Jis pasidarė pasauliniu kunigaikščiu ir ordino žemėse įvedė Liuterio mokslą. Daugumas kryžiuočių pasekė magistro pėdomis. — Panašiai pasielgė ir **Livonijos** ordinas, tuo būdu įvesdamas Liuterio mokslą Kurše, Livonijoje ir Estonijoje.

Visi šitie dalykai įvyko be ciesoriaus ir seimo sutikimo. 1529 met. tuo reikalu Spyroje buvo sukviestas seimas. Katalikai kunigaikščiai reikalavo, kad tie kunigaikščiai, kurie įveda naują tikėjimą, katalikams nedarytų prievartos. Liuterio šalininkai tokiam reikalavimui protestavo, dėl to ir buvo pavadinti **protestantais**. Šis vardas prigijo ir juo buvo vadinami visi to laiko reformatoriai ir įvedamos reformos.

1530 metų Augsburgo seimas nutarė palaikyti katalikus. Protestantų kunigaikščiai sudarė Šmalkaldeno sąjungą prieš katalikus ir prievarta platino protestantizmą. Katalikai matydami, kad gerumu su protestantais negalima susikalbėti, taip pat nutarė priešintis ginklu. Pradžioje katalikams sekėsi, bet kai netikėtai Saksonijos kunigaikštis Mauricijus perėjo į protestantų pusę, viršų gavo protestantai. 1555 metais Augsburge padaroma taika. Kunigaikščiams paliekama laisvė įvesti tokį tikėjimą, koks jiems patinka (cuius regio, eius religio).

Tokiu būdu Vokietija tikėjimo atžvilgiu suskilo į dvi dali.

§ 17

ULRICHAS CVINGLIS 1484—1531

Liuteris paneigė Bažnyčios vyriausybę ir paskelbė, kad Šventąjį Raštą kiekvienas gali aiškinti, kaip jam patinka. Tuo kai kas mėgino ir pasinaudoti.

Šveicarijoje tokiu būdu Bažnyčią mėgino reformuoti Cvinglis. Jis buvo palaido gyvenimo kunigas ir Ciuricho bažnyčioje sakydavo pamokslus. Girdėdamas Liuterio pasisekimą Vokietijoje, nori savo krašte pasidaryti panašiu reformatorium.

Cvinglio nuomonės daug kuo skyrėsi nuo Liuterio nuomonių. Cvinglio manymu, kiekvienam žmogui iš anksto esąs paskirtas dangus ar pragaras. Kaip žmogus begyventų, o savo likimo neišvengsiąs. Sakramentams daug reikšmės neskyrė. Sakramentai, anot Cvinglio, tai tik paprastos apeigos. Krikštas, tai tik į Bažnyčią priėmimo ženklas; Eucharistija, tai tik su Kristum jungimosi simbolis.

Kai jau turėjo pakankamą šalininkų skaičių ir įgijo valdžią Ciuricho miesto valdyboje, pradėjo kovą su katalikais: varinėjo katalikų kunigus, pasisavino bažnyčias, iš pasisavintųjų bažnyčių išmetė šventųjų paveikslus, išgriovė altorius ir tokiu būdu visame kantone (1525) įvedė protestantizmą. Panašiai buvo pasielgta ir dar keliuose kantonuose.

Cvinglis ragino, kad ir visoje Šveicarijoje būtų uždraustas katalikų tikėjimas, o jo vietoj būtų įvedamas Cvinglio skelbiamas protestantizmas. Katalikai pasiryžo savo teises ginti, o protestantai norėjo prievarta katalikus padaryti protestantais. 1531 metais kilo karas, kuriame žuvo ir pats Cvinglis.

Po šio karo tikėjimo atžvilgiu Šveicarija pasidalino į dvi beveik lygias dalis: į protestantus ir katalikus.

§ 18

JONAS KALVINAS 1509—1564

Jonas Kalvinas gimė Prancūzijoje 1509 metais. Jaunystėje mokėsi teisių ir teologijos.

Paryžiuje gyvendamas, pradėjo skleisti Liuterio pažiūras. Kad Prancūzijos vyriausybė Liuterio mokslui buvo nepalanki, Kalvinui iš Paryžiaus teko bėgti, o po kiek laiko teko kraustytis ir iš Prancūzijos. Apsigyveno Šveicarijoje. Ženevos mieste iš savo šalininkų sudarė pirmąją protestantiškąją bendruomenę.

Kalvinas, kaip ir Cvinglis, skelbė, kad pats Dievas žmogų paskyręs į dangų ar į pragarą. Bet vis tik žmogus nenustojąs laisvos valios ir geri darbai žmogaus religiniame gyvenime esą būtinai reikalingi.

Kalvinistų religinės bendruomenės pačios rinkosi vyresniuosius. Bet vėliau pripažino, kad į religinius reikalus turi teisės kištis ir pasauliniai kunigaikščiai.

Ženevoje kalvinistų religinei bendruomenei vadovavo pats Kalvinas. Griežtai reikalavo vy-

kinti savo skelbiamas pažiūras. Ženevos gyventojams nustatė laiką, kada jie turi gulti ir kelti. Uždraudė bet kokius pasilinksminimus. Kas nustatytos tvarkos nesilaikė, tuos baudė net mirties bausme. Ženevos kantone mirtimi buvo nubausti 58 asmens ir 76 ištremti.

Kalvinas mirė 1564 metais. Jo sekėjai buvo vadinami reformatais.

§ 19

REFORMACIJA PRANCŪZIJOJE

Kalvino pažiūros iš Ženevos nukeliavo ir į Prancūziją. Kalvinistai čia buvo vadinami hugenotais.

Katalikų Bažnyčia tuo laiku Prancūzijoje buvo gerokai demoralizuota. Karaliai dimisijos karininkus dažnai skirdavo vyskupais ir vienuolynų vyresniaisiais. Kaip karininkai ar kiti valdininkai tie žmonės galėjo būti be priekaištų, bet vyskupai ir vienuolynų vyresnieji išeidavo netikę. Kalvinistai sakėsi norį Bažnyčią sutvarkyti. Tie, kurie nesugebėjo į dalykus giliau pažvelgti, kalvinistams tikėjo ir patys pereidavo į kalvinistus. Be to, hugenotus palaikė vokiečiai.

Tose vietose, kur kalvinistai — hugenotai gaudavo viršų, prievarta primesdavo katalikams savo pažiūras, griaudavo katalikų bažnyčias, o katalikus žudydavo. Tarp katalikų ir hugenotų Prancūzijoje prasidėjo ilgi naminiai karai.

Jaunas Prancūzijos karalius Karolis IX pasidarė palankus hugenotams. Jo motinai Kata-

rinai Mediči, visai netikinčiai, sūnaus palankumas hugenotams nepatiko. Ji susibičiuliavo su kūnigaikščiais Giuzais ir tarėsi, kaip nusikratyti hugenotais. Tam reikalui nutarė panaudoti Karolio IX sesers Margaretos vestuves su Navaros karalium Henriku. Vestuvių proga į Paryžių susirinko daug hugenotų vadų. Katarina Mediči iš savo sūnaus išgavo sutikimą hugenotų vadus iššudyti. Šv. Baltramiejaus naktį (1572. VIII. iš 23 į 24) hugenotų vadai netikėtai buvo užpulti ir apie 2.000 jų žuvo. Taip pat ir provincijoje buvo iššudyta daug hugenotų.

Po šv. Baltramiejaus nakties Karolis IX išsiuntinėjo pranešimus į kaimynines valstybes, kad hugenotai kėsinęsi iššudyti karališkąją šeimą. Reikėję gintis ir dėl to žuvę tiek hugenotų. Romoje net buvo atlaikytos pamaldos dėkojant Dievui, kad išliko gyva Prancūzijos karalių šeima. Bet kai sužinojo tikrą tiesą, popiežius Grigalius XIII gailėjosi taip daręs.

1589 m. Prancūzijos sostas teko Navaros karaliui Henrikui IV, hugenotui. Nujausdamas, kad katalikai dėl to jo karalium nepripažins, išsižadėjo kalvinizmo ir sugrįžo į Katalikų Bažnyčią. Jo pavyzdžiu ir daugelis kitų hugenotų grįžo į Katalikų Bažnyčią. 1598 m. Henrikas IV hugenotams buvo davęs laisvę, o 1685 m. Liudvikas XIV vėl uždraudė kalvinizmą.

§ 20

REFORMACIJA ANGLIJOJE

Anglijoje reformaciją savotišku būdu įvedė karalius Henrikas VIII.

Kai visur siautė reformacija, Henrikas VIII visomis išgalėmis gynė katalikus, liepdamas deginti reformatų raštus. Net pats parašė knygą apie septynis sakramentus. Už tai jam popiežius Klemensas VII suteikė „tikėjimo gynėjo" titulą.

Po mirties savo brolio Arturo, Henrikas VIII vedė jo žmoną našlę, Aragonijos karaliaus dukterį Kataryną. 17 metų moterystėje buvo laimingi.

Katarina už Henriką buvo vyresnė. Kai karalius pradėjo flirtuoti su jaunesnėmis dvaro moterimis, ypač su Ona Boleyn, Katarina jam pradėjo nepatikti. Ona Boleyn Henrikui pareiškė, kad su juo gyventi sutiksianti tik būdama teisėta jo žmona.

Henrikas VIII pradėjo galvoti, kaip reiktų nusikratyti savo pirmąja žmona. Kad Kata-

rina buvo jo mirusio brolio žmona, Henrikas VIII pradėjęs abejoti, ar ši jo moterystė esanti tikra ir prašė popiežių, kad leistų išsiskirti. Henrikui vedant jo mirusio brolio žmoną, buvo duota dispensa. Popiežius neturėjo teisės tikrai įvykusios moterystės išskirti. Todėl į Henriko prašymą atsakė neigiamai.

Henrikas VIII, gavęs popiežiaus neigiamą atsakymą, buvo benusiraminąs. Bet kai kurie aukštesnieji valdininkai, o ypač Tomas Kromvelis, karaliui patarė eiti Vokietijos kunigaikščių keliais. Kancleriu (ministeriu pirmininku) tuo laiku buvo Tomas Morus, ištikimas katalikas. Jis buvo priešingas karaliaus išsiskyrimui su Katarina. Matydamas, kad dėl to karalius niršta, atsisakė iš savo vietos ir visai pasitraukė iš politinio gyvenimo. Kancleriu padaromas Tomas Kromvelis, protestantų šalininkas Pirmuoju Anglijos vyskupu Henrikas VIII paskyrė protestantiškai nusiteikusį Tomą Kranmerą. Kranmeras pirmąsias Henriko VIII jungtuves paskelbė neteisėtomis ir patvirtino jungtuves su Ona Boleyn.

Henrikas VIII, keršydamas popiežiui, pats pasiskelbė Anglijos bažnyčios galva. Reikalavo iš vyskupų ir visų katalikų, kad jį Anglijos bažnyčios galva pripažintų. Kurie atsisakė tai padaryti, turėjo mirti. Į šių pastarųjų skaičių įėjo Tomas Morus ir kardinolas Fišeris.

Daug nepatogumų karaliui teko turėti su Tomu Morum. Jei kancleris T. Morus karalių būtų pripažinęs Anglijos bažnyčios galva, būtų buvęs didelis karaliaus laimėjimas prieš kitus valdinius. Todėl padėjo visas pastangas T. Morų patraukti į savo pusę. Net T. Moraus žmona savo vyrą prikalbinėjo, kad būtų klusnus karaliui. T. Morus ir šiam gundymui nepasidavė.

1535 metų liepos mėn. 1 d. buvęs Anglijos kancleris buvo apkaltintas valstybės išdavimu. Tų pat metų liepos mėn. 6 d., 9 val. r. Tomui Morui, nenorėjusiam pritarti Henriko palaidam gyvenimui, buvo nukirsta galva.

1935 metais kardinolas Jonas Fišeris ir kancleris Tomas Morus buvo paskelbti šventais.

Henrikas VIII, pradėjęs lieti žmonių kraują, nesiliovė. Dėl jo užgaidų neteko gyvybės 2 kardinolai, 22 vyskupai, apie 500 kunigų ir vienuolių ir daugybė tikinčiųjų. 1536 m. gegužės mėn. 19 d. įsakė nukirsti galvą ir Onai Boleyn, nes jau buvo įsimylėjęs kitą moterį ir šita buvo nebereikalinga. Iš viso Henrikas VIII buvo vedęs 6 žmonas. Dviem iš jų liepė nukirsti galvas, dvi gyvas pavarė, viena savo mirtimi numirė ir viena ilgiau gyveno už patį Henriką VIII.

Henrikas VIII persekiojo ne tik katalikus, bet ir protestantus.

Henrikas VIII mirdamas paliko sūnų Eduardą ir dvi dukteris: Mariją ir Elzbietą. Eduardas buvo gimęs iš Joanos Seymour. Marija buvo

pirmosios Henriko VIII žmonos Katarinos Aragonietės duktė. Elzbieta buvo Onos Boleyn duktė.

Tėvui mirus, Edurdas turėjo tik 10 metų. Už jį valdė šešiolikos narių taryba. Taryba buvo labai protestantiškai nusiteikusi ir anglams liepė būti protestantais. Protestantu pasidarė ir Henriko VIII pastatytasis arkivyskupas Kranmeras.

Mirus Eduardui (1553), sostas teko Marijai, karštai katalikei. Marija į Angliją vėl sugrąžina katalikų tikėjimą. Protestantams taip pat suteikė tikėjimo laisvę.

1558 metais Marija miršta ir Anglijos sostas tenka Elzbietai, henrikiškosios bažnyčios šalininkei. Elzbieta pati save paskelbia Anglijos bažnyčios galva, iš sakramentų palieka tik Krikštą ir Komuniją. Taip sutvarkytoje bažnyčioje paliekama vyskupiška valdžia. Už Mišių laikymą ir sakramentų teikimą katalikų kunigus įsakė bausti mirties bausme. Mirties bausme grasino ir tiems katalikams, kurie į savo namus priimtų katalikų kunigą.

Daug kentėjo Anglijos katalikai, bet dar daugiau kentėjo Irlandijos katalikai. Tūkstančiai airių buvo iššudyta tik dėl to, kad jie buvo katalikai. Iš airių katalikų buvo atimama žemė ir atiduodama protestantams su ta sąlyga, kad į savo namus katalikams neleis nė užeiti. Nors ir tokiose sunkiose gyvenimo sąlygose, Airijos

katalikai daug geriau laikėsi už Anglijos katalikus.

Mirus Elzbietai, Anglijos sostas atiteko Škotijos karaliui Jokūbui.

Škotijos protestantai nepripažino vyskupų valdžios, o Anglijos protestantai vyskupų valdžią pripažino. Kai Jokūbas pasidarė karaliumi ir Škotiją sujungė su Anglija, norėjo sujungti ir abejus protestantus. Škotijos protestantai tos vienybės nenorėjo ir sudarė dar vieną naują protestantų atskalą, vadinamą independentais — nepriklausomaisiais, kurie religiniame gyvenime nepripažino jokios valdžios.

1562 metais galutinai susiformuoja Anglijos protestantiškoji religija. Tada sudaromas tam tikras kalvinizmo ir katalikybės mišinys. Vyriausia tokios bažnyčios galva paliekamas karalius. Iš sakramentų paliekama tik Krikštas ir Komunija. Bažnytinėje administracijoje paliekami vyskupai. Iki karaliaus Jurgio V Anglijos karaliai, darydami priesaiką, tarpe kitų dalykų, prisiekdavo nekęsti katalikų. Karalius Jurgis V žodžius, kuriais prisiekiama nekęsti katalikų, iš priesaikos išmetė. Jurgio V pėdomis eina ir dabartinis Anglijos karalius.

Dabar Anglijoje katalikai turi pilną laisvę. Kiekvienais metais daug anglikonų protestantų pereina į Katalikų Bažnyčią.

§ 21

REFORMACIJA LIETUVOJE

Kai Europoje pradėjo siausti reformacija, Lietuvoje katalikų tikėjimas dar nebuvo pilnai prigijęs; Lietuva su krikščionybe dar nebuvo susigyvenusi. Nors oficialiai Lietuva ir buvo apkrikštyta, bet krikščioniškojo gyvenimo praktikavimas buvo dar sunkiai įmanomas. Trūko bažnyčių ir kunigų. Kunigų seminarijų visai nebuvo. Lietuvai švietė Lenkijos religingumas, o šis pastarasis tuo metu buvo gerokai aptemęs.

Reformacija į Lietuvą skverbėsi įvairiais keliais.

Lietuvai darė įtakos bendravimas su vakarais. Didikai savo vaikus siųsdavo studijuoti į Vokietijos universitetus. Vokietijos universitetuose, ypač Karaliaučiaus, protestantizmas labai klestėjo. Į Karaliaučiaus protestantišką universitetą Lietuvos jaunimas tiesiog viliote buvo viliojamas.

Vokietijos universitetuose Lietuvos didikų vaikai virsdavo protestantais ir grįždavo į Lie-

tuvą. Lietuvoje pasidarydavo protestantizmo apaštalai.

Daug Lenkijos didikų suprotestantėjo. Jų pavyzdžiu sekė ir Lietuvos didikai.

Lietuvos prekybininkai palaikė nuolatinius ryšius su Prūsais. Lietuviai dažnai lankydavosi Prūsuose, o prūsai Lietuvoje. Lietuvos miestuose ne maža vokiečių ir visai apsigyveno. Lietuvos pirkliai Prūsuose užsikrėsdavo protestantizmu, o protestantai vokiečiai, apsigyvenę Lietuvoje, tuos apsikrėtėlius pribaigdavo ir pasidarydavo tolimesnio protestantizmo plėtimo apaštalai.

Didikai į Lietuvą importavo šveicarišką kalvinizmą, o pirkliai vokišką liuteranizmą.

Zigmantas Senasis (iki 1548) protestantiškąjį sąjūdį visomis išgalėmis tramdė. Jo sūnus Zigmantas Augustas protestantams davė laisvę. Zigmantas Augustas susirašinėjo su pačiu Kalvinu. Kalvinas Zigmantą Augustą karštai ragino Lietuvoje nedelsiant įvesti protestantizmą. Nors ir svyruodamas, bet gundymams nepasidavė. Tačiau su protestantizmu nekovojo. Radvilos visai laisvai Lietuvą reformavo. Jie palaikė santykius su Šveicarijos, Prūsijos ir Lenkijos reformatoriais. Į Šveicariją siuntė savo kunigus pasimokyti gryno kalvinizmo. Radvilų pavyzdžiu pasekė ir bajorų daugumas.

Lietuvos liaudis nuo protestantiškojo sąjūdžio laikėsi nuošaliai. Bet ponai juos prievarta vertė būti protestantais.

Lietuvos bajorijos intelektualis lygis buvo žemas. Jie tinkamai nesuprato nei katalikybės, nei kalvinizmo, nei liuteranizmo. Tuo pat laiku į Lietuvą iš Italijos buvo pradėta importuoti ir arianizmas. Radvila Juodasis, taip uoliai importavęs kalvinizmą, palinko į arianizmą.

Liaudis pasiliko kokia buvusi. Taip pat ir daugumas smulkesniųjų bajorų. Vilniaus ir Kauno katalikų bažnyčios išliko protestantų beveik nepaliestos.

Patys protestantai suskilo į sektas (jų buvo apie 34) ir savo tarpe pradėjo kovoti. Radvilų šeima sugrįžo į katalikybę. Ir daugelis kitų didikų pradėjo trauktis nuo protestantų ir grįžti į katalikų Bažnyčią. Tik Biržų Radvilai stipriai laikėsi kalvinizmo ir daugelį to krašto ir jiems priklausančių žmonių paliko kalvinizme. Mažoji Lietuva, valdoma Prūsų, pasiliko Liuterio moksle.

Dar prieš jėzuitams į Lietuvą atvykstant, reformacija Lietuvoje pradėjo skystėti. Reformacija griovė pati save. Po Tridento susirinkimo, atgyjant katalikiškai dvasiai, ir Lietuvoje tas sąjūdis didėjo. Kai jėzuitai atvyko į Lietuvą, protestantizmas Lietuvoje savo dienas jau buvo atgyvenęs.

Lietuvos katalikų reikalais ypač pradėjo rūpintis Varmijos vyskupas **Hosius** ir popiežiaus pasiuntinys **Komendonis.** Į Lietuvą buvo pakviesti tėvai jėzuitai, kurie Vilniuje 1570 metais įkūrė pirmąją kolegiją (gimnaziją), o 1579 m. ir akademiją su teologijos ir filosofijos fakultetais. Kiek vėliau įkūrė ir teisių skyrių. Ši įstaiga Lietuvai ruošė inteligentus ir dvasiškius.

Vyskupas Jurgis Radvila 1582 m. Vilniuje įkūrė kunigų seminariją. Į tą seminariją klierikus siuntė ir Žemaičių vyskupas Merkelis Giedraitis.

Žemaičiuose katalikų tikėjimą atgaivino vyskupas Merkelis Giedraitis (1575—1609). Jis iš Vilniaus parsikvietė lietuviškai mokančių kunigų ir kartu su jais stiprino tikinčiuosius. Daugelis žemaičių, geriau supratę katalikų tikėjimą, vėl virto katalikais. Vyskupas M. Giedraitis Vilniuje pastatydino namus, kuriuose apgyvendino žemaičių klierikus, einančius teologijos mokslus Vilniuje. Kan. M. Daukšą prikalbino parašyti lietuvišką katalikų katekizmą (1595) ir postilę (1599).

1622 m. vyskupas Motiejus Pacas ir Žemaičiuose įsteigė kunigų seminariją.

POPIEŽIAI [1])

151. Šv. Grigalius VII 1073—1085

Mokslus ėjo Romoje, vienuolis benediktinas (Hildebrandas), gimęs Toskanoje 1021 m. Buvo popiežių patarėjas. Kovojo prieš simoniją, kunigų vedybas ir investitūrą. Suėjo į griežtą konfliktą su imperatorium Henriku IV. Grigalius VII 1076 m. Henriką IV ekskomunikavo. Henrikas IV popiežių atsiprašė. Atsiprašymas nebuvo nuoširdus. Mirė ištrėmime tardamas: „Mylėjau teisybę, nekenčiau nedorybės, todėl mirštu ištremtas".

152. Viktoras III 1086—1087

Benediktas, Monte Cassino vienuolyno vyresnysis. Vienuolyną visais atžvilgiais pakėlė. 1059 m. skiriamas kardinolu. Kai buvo išrinktas popiežium, ilgą laiką nenorėjo tų pareigų priimti. Būdamas popiežium, toliau tęsė Grigaliaus VII darbus.

153. Urbonas II 1088—1099

Gimęs Marnoje 1042 m. benediktinas, Cluny vienuolyno viršininkas. Grigalius VII jį atsikvietė į Romą.

---

[1])Popiežių sąrašo pradžia yra atspausdinta veikale „BAŽNYČIA", psl. 183—216.

1078 m. skiriamas Ostijos kardinolu. Pradėdamas popiežiauti paskelbė, kad toliau varysiąs Grigaliaus VII darbus. 1095 m. Clermonto sinode sužadino Kryžiaus karų sąjūdį. Kovojo su investitūra ir netikru popiežium Klemensu III.

154. Paskalis II 1099—1118

Vienuolis benediktas, išauklėtas Cluny vienuolyne. Grigaliaus VII paskirtas kardinolu. Kovoja su investitūra.

155. Gelazijus II 1118—1119

Išauklėtas Monte Cassino vienuolyne. Popiežių Urbono II, Paskalio II kancleris. Ciesoriaus Henriko V persekiojamas. Henrikas V buvo pastatęs netikrą popiežių Grigalių VIII.

156. Kalikstas II 1119—1124

Tai Vienos arkivyskupas. Vormso konkordatu baigiamos kovos dėl investitūros: dvasinė investitūra — popiežiaus; žemiškoji — imperatoriaus. **1123 metais Laterane įvyko IX visuotinis Bažnyčios susirinkimas.**

157. Honorijus II 1124—1130

Kaliksto II patarėjas. Išsimokslinęs, pamaldus ir malonus. Pagerino Bažnyčios santykius su Anglija.

158. Inocentas II 1130—1143

Kovoja su netikru popiežium Anakletu II. **1139 metais Laterane įvyko X visuotinis Bažnyčios susirinkimas.**

159. Celestinas II 1143—1144

Kilęs iš Toskanijos. Taikingas.

160. Lucijus II 1144—1145

Daugiausia rūpinosi politiniais reikalais.

161. Eugenijus III 1145—1153

Vienuolis cistersas, šv. Bernardo mokinys. Rūpinosi kryžiaus karais. Civilinės valdžios buvo persekiojamas.

162. Anastazas IV 1153—1154

Popiežium išrinktas senatvėje. Atnaujino panteoną.

163. Hadrijanas IV 1154—1159

Vienintelis popiežius anglas. Rūpinosi materialiniu Romos miesto sutvarkymu. Darosi įtempti santykiai su Fridriku Rudbarzdžiu.

164. Aleksandras III 1159—1181

Popiežiaus Hadrijano IV patarėjas. Tvirto charakterio. Fridrikas Rudbarzdis Aleksandro III nenorėjo pripažinti popiežium ir prieš ji pastatė keturis netikrus popiežius. **1179 metais Laterane įvyko XI visuotinis Bažnyčios susirinkimas.** Buvo nustatyta, kad tas skaitysis išrinktas popiežium, už kurį balsuos $^2/_3$ kardinolų.

165. Lucijus III 1181—1185

Kovoja su kataru ir valdiečių erezijomis. Prasideda inkvizicija. Daug turėjo vargo su nerimstančia Roma.

166. Urbonas III 1185—1187

Romoje neramu. Popiežius gyvena Veronoje. Blogi Bažnyčios santykiai su pasauline valdžia.

167. Grigalius VIII 1187

Vienuolis benediktinas, popiežium išbuvo 57 dienas.

168. Klemensas III 1187—1191

Tai romėnas, rūpinosi tvarkyti finansinius reikalus.

169. Celestinas III 1191—1198

Popiežium išrinktas 85 metų amžiaus. Įkūriamas teutonų ordinas, kuris dideli vaidmenį suvaidino „krikštydamas Lietuvą".

170. Inocentas III 1198—1216

Didis popiežius. Gimė Ananijoje, studijavo Paryžiuje ir Bolonoje. 37 metų išrenkamas popiežium. Vyksta kryžiaus karai. Daugiau pradedama rūpintis misijomis. **1215 metais Laterane įvyksta XII visuotinis Bažnyčios susirinkimas.** Popiežiaus autoritetas labai iškyla. Įsikuria pranciškonai ir domininkonai.

171. Honorijus III 1216—1227

Tai romėnas. Senas išrenkamas popiežium. Tęsė toliau Inocento III darbus. Rūpinosi kryžiaus karais. Tvarkė pranciškonų, domininkonų ir karmelitų vienuolynus.

172. Grigalius IX 1227—1241

Mokslus ėjo Paryžiuje ir Bolonijoje. Paskelbė šventais Pranciškų Asyžietį ir Domininką. Palaikė pranciškonus ir domininkonus.

173. Celestinas IV 1241

Tik išrinktas popiežium mirė.

174. Inocentas IV 1243—1254

Popiežium išrinktas po pusantrų metų vakavimo. **1245 metais Lijone įvyko XIII visuotinis Bažnyčios susirinkimas.**

175. Aleksandras IV 1254—1261

Daugiau rūpinasi politika, kaip Bažnyčios reikalais.

176. Urbonas IV 1261—1264

Gimęs Prancūzijoje; kurpiaus sūnus. Romoje buvo labai neramu. Popiežius Romos visai ir neaplankė. Rezidavo Viterbe ir Orviete. Visoje katalikų Bažnyčioje įvedama Dievo Kūno šventė. Dauguma kardinolų skiriama pranzūzai.

177. Klemensas IV 1265—1268

Bažnyčios reikalai labai surišami su Prancūzija.

178. Grigalius X 1271—1276

Trejus metus Bažnyčia buvo išbuvusi be popiežiaus. Kryžiaus karų dalyvis. Kai buvo išrinktas popiežium,

dar nebuvo nė kardinolas, nė kunigas. Tapęs popiežium, daugiausia rūpinosi kryžiaus karais. **1274 metais Lijone įvyko XIV visuotinis Bažnyčios susirinkimas.** Įvyksta susijungimas graikų ir lotynų Bažnyčios.

179. Inocentas V 1276

Tai domininkonas. Popiežium išbuvo 5 mėnesius.

180. Hadrijanas V 1276

Gerai išsiauklėjęs, doras, popiežium išbuvo 39 dienas.

181. Jonas XXI 1276—1277

Gimęs Lisabonoje. Filosofas ir gydytojas. Rašė mediciniškus veikalus. Viterbe išrinktas popiežium.

182. Nikalojus III 1277—1280

Rūpinosi popiežių savarankiškumu. Už tai, kad per daug rūpinosi giminėmis, Dante savo „dieviškoje komedijoje" jį patalpino pragare. Vyksta savitarpiai pranciškonų nesutarimai.

183. Martynas IV 1281—1285

Visiškai priklauso nuo pasaulinės valdžios. Pranciškonams teikė daug visokių privilegijų.

184. Honorijus IV 1285—1287

Mokslus ėjo Paryžiuje. Popiežium išrinktas žiloje senatvėje. Palaikė pranciškonus ir domininkonus.

185. Nikalojus IV 1288—1292

Kilęs iš neturtingų tėvų. Pranciškonas. Rūpinosi misijomis.

186. Šv. Celestinas V 1294

Benediktinas. Pripratęs prie vienuoliško atsiskyrėliško gyvenimo, nesugebėjo vesti popiežiškų reikalų ir iš popiežiaus pareigų pats atsisakė.

187. Bonifacas VIII 1294—1303

Krikščioniškus kraštus ragino taikingai gyventi. Suėjo į didelį konfliktą su Prancūzijos karaliumi Pilypu Gražiuoju.

188. Benediktas XI 1303—1304

Tai domininkonas. Savo malonumu taikingai veikė karingai nusiteikusius pasaulinius valdovus.

189. Klemensas V 1305—1314

Bordo arkivyskupas. Gyventi pasilieka Prancūzijoje. Prasideda Avinjone vergija. **1311—1312 metais Vienoje įvyksta XV visuotinis Bažnyčios susirinkimas.**

190. Jonas XXII 1316—1334

Po dvejų metų vakavimo išrinktas Lijone. Prancūzas. Rūpinosi menu ir misijomis.

191. Benediktas XII 1334—1342

Tai prancūzas. Vienuolis cistersas. Avinjone statydina popiežiams gyventi pastatus. Iš Avinjono išsiuntė

kunigus, čia neturinčius darbo. Kunigams įsakė iš savo gyvenamų vietų be svarbios priežasties nesišalinti; gyventi ten, kur kas paskirtas. Ragino kurti mokslo įstaigas. Rūpinosi, kad Romos bažnyčios visai nesugriūtų.

192. Klemensas VI 1342—1352

Tai prancūzas. Paskyrė daug prancūzų kardinolų. Išstaigingas. Pats mėgo sakyti pamokslus. Mylėjo vargšus.

193. Inocentas VI 1352—1362

Tai prancūzas. Reformavo pranciškonų ir dominikonų ordinus. Žadėjo grįžti į Romą, bet nesiryžo. Globojo mokslininkus.

194. Urbonas V 1362—1370

Benediktinas, prancūzas, bažnytinės teisės profesorius Montpeliere ir Avinjone. Globojo mokslininkus ir universitetus. Keliami balsai, kad popiežius turėtų grįžti į Romą. Roma apleista ir naikinama.

195. Grigalius XI 1370—1378

19 metų amžiaus buvo paskirtas kardinolu. Paskutinis popiežius prancūzų tautybės. Pasmerkė Viklefo mokslą. Šv. Katarinos iš Sienos patariamas, 1377 metais grįžta į Romą.

196. Urbonas VI 1378—1389

Paskutinis popiežius, kuris išrinkimo metu nebuvo kardinolas. Prie popiežiaus Grigaliaus XI buvo kanceliarijos vedėjas. Kardinolai jį išrinko popiežium ir 3

mėnesius įvykusius rinkimus laikė teisėtais. Kai pradėjo tvarkyti išlepusių kardinolų netikusį gyvenimą, kardinolams tai nepatiko ir jie išsirinko netikrą popiežių Klemensą VII. Urbonas VI įvedė Marijos į Dangų Ėmimo šventę.

197. Bonifacas IX 1389—1404

Nusigyvenusių bajorų sūnus. Bažnyčios gyvenime labai neramūs laikai. Per daug susirišęs su giminėmis.

198. Inocentas VII 1404—1406

Darbštus ir taupus, rūpinosi iš Bažnyčios pašalinti susidariusią atskalą.

199. Grigalius XII 1406—1417

1414—1417 metais Konstancoje įvyko XVI visuotinis Bažnyčios susirinkimas. Grigalius tą susirinkimą patvirtino ir 1415 metais pats iš popiežiaus pareigų atsisakė.

200. Martinas V 1417—1431

Popiežium išrinktas Konstancos susirinkime. Stengėsi pakelti popiežiaus autoritetą. Su įvairiais kraštais susidarinėjo konkordatus. Kovojo su husistų sąjūdžiu Čekijoje.

201. Eugenijus IV 1431—1447

Grigaliaus XII giminaitis. Vienuolis augustinijonas. Vargšų tėvas. Prieš jį pastatomas netikras popiežius Feliksas V. **1439 metais Florencijoje įvyko XVII visuotinis Bažnyčios susirinkimas.**

202. Nikalojus V 1447—1455

1453 m. žlugo Konstantinopolis. Prasideda humanistinis sąjūdis. Globoja meną ir literatūrą. Rūpinosi Vatikano trobesių statyba. Atstatė daugelį Romos bažnyčių. **Įsteigė Vatikano biblioteką.**

203. Kalikstas III 1455—1458

Borjų giminės. Humanistai ir literatai, kad jų neglobojo, Kalikstą visokiais būdais juodino. Daugiausia rūpinosi turkų pavojų pašalinti. 1453 metais žlugus Konstantinopoliui, turkai grėsė Europai ir Bažnyčiai. Kaliksto gyvenime paliko tamsų šešėlį palaikymas nedorų giminių, ypač Rodrigero Borja, vėliau tapusio popiežium Aleksandru VI.

204. Pijus II 1458—1464

24 metus gyveno Vokietijoje. Didžiausias humanizmo atstovas 15 amž. 1442 metais ciesorius Fridrikas III ji vainikavo kaip poetą ir paskyrė karališkosios kanceliarijos sekretorium. Bet nuo šio laiko pakeičia gyvenimo kryptį ir pradeda rūpintis Bažnyčios reikalais. 1445 m. buvo įšventintas kunigu. Ir popiežium būdamas palaikė humanizmą. Krikščionis vienijo kovoti prieš turkus.

205. Povilas II 1464—1471

Protegavo meną ir literatūrą.

206. Sikstas IV 1471—1484

Labai buvo užsiėmęs menu. Pagražino Romos miestą. Prasideda protestantiškasis sąjūdis. Skelbiami atlaidai. Ispanijoje įvedama inkvizicija.

207. Inocentas VIII 1484—1492

Kai kurie kardinolai duoda blogo gyvenimo pavyzdį. Popiežius per daug susiriša su Mediči šeima.

208. Aleksandras VI 1492—1503

Rodrigo de Borja. Šio popiežiaus gyvenimas labai nepavyzdingas. Rūpinosi misijomis.

209. Pijus III 1503

Pijaus II sesers sūnus. Kilnaus būdo. Popiežium išbuvo 26 dienas.

210. Julijus II 1503—1513

Tai pranciškonas. Favorizavo meną. 1506 m. pradeda statyti šv. Petro baziliką. **1512—1517 metais Laterane įvyksta XVII visuotinis Bažnyčios susirinkimas.**

211. Leonas X 1513—1521

Artistų ir literatų mecenatas. Toliau tęsiamas visuotinis Laterano susirinkimas. Šv. Petro bažnyčios statyba ir atlaidų ginčas sukelia Liuterio sukilimą (1517). Leonas X to ginčo rimtumo neįvertino. 1520 m. Liuteris pasmerkiamas, o 1521 m. ekskomunikuojamas. Anglijos karalius Henrikas VIII drąsiai gina tikėjimo reikalus ir Leonas X jam už tai suteikia tikėjimo gynėjo titulą.

212. Hadrijanas VI 1522—1523

Paskutinis popiežius ne italas, o vokietis. Amatininko sūnus. Kurį laiką buvo klebonu. 1522 vienu bal-

su išrenkamas popiežium. Vyksta kovos su protestantizmu. Prasideda ir tikroji Bažnyčios reforma.

213. Klemensas VII 1523—1534

Daugiau pasaulinis kunigaikštis, kaip Bažnyčios galva. Per daug buvo įsitraukęs į pasaulinius reikalus; nekreipė dėmesio į vykstančią reformaciją. Dėl šio popiežiaus neveiklumo religinėje srityje reformacija daugelyje kraštų labai sustiprėjo. Prasideda Anglijos reformacija. Daug nusipelnė užjūrio misijose. Toliau tęsiama šv. Petro bažnyčios statyba. Prie tos bažnyčios gauna darbo Rafaelio mokiniai ir Mykolas Angelas.

TURINYS

	Psl.
Autoriaus žodis	5
§ 1. **Kristaus pažinimo šaltiniai**	7
1. Stabmeldžių rašytojai	7
2. Žydų rašytojai	9
3. Pirmųjų amžių krikščionių rašytojai	10
§ 2. **Evangelijų autentiškumas ir tiesumas**	13
1. Autentiškumas	13
2. Mato Evangelija	15
3. Morkaus Evangelija	17
4. Luko Evangelija	18
5. Jono Evangelija	19
6. Ar dabartinės Evangelijos tikros?	20
§ 3. **Jėzus Kristus**	24
1. Jėzus Kristus — tautų laukiamas Mesijas	24
2. Kristaus gyvenimo šventumas	26
3. Kristaus mokslo kilnumas	28
4. Kristus skelbiasi esąs Mesijas	30
5. Kas buvo Jėzus Kristus?	32
a. Jėzaus Kristaus pranašavimai	33
b. Jėzaus Kristaus padarytieji stebuklai	36
c. Stebuklai negyvoje gamtoje	38

Audros nutildymas 38
Duonos padauginimas 39
Petras vaikščioja jūra 41
d. Stebuklai gyvoje gamtoje 41
Fygos medžio prakeikimas 42
Kaparnaumo valdininko sūnus pagydomas 43
Stabo ištikto žmogaus pagydymas 44
Tris dešimtis aštuoneris metus sirgusio pagydymas 45
Jėzus pagydo aklą gimusį 47
Jėzus pagydo dešimts raupsuotųjų 49
Jėzus pagydo 18 metų sergančią sulinkusią moteriškę 50
Jėzus prikelia iš numirusių našlės sūnų 51
Jėzus iš numirusių prikelia Jajiro dukrelę 51
Jėzus Lozorių prikelia iš numirusių 52
e. Ar Kristus tikrai darė stebuklų?..... 56
f. Jėzaus Kristaus kančia ir mirtis 58
g. Jėzaus Kristaus prisikėlimas 64
Išvados 70
§ 4. **Žmonijos tragedija** 71
1. Išsiskyrimas su Dievu 71
2. Išsiskyrimo su Dievu pasekos 72
Gimtosios nuodėmės pasekos kūno pažiūriu 73
Gimtosios nuodėmės pasekos sielos pažiūriu 74
§ 5. **Dievažmogis** 75
§ 6. **Kristaus Motina** 77
1. Marija — Dievo Motina 78
2. Marija — Mergaitė 78

3. Marija yra be nuodėmės 79
4. Marijos gerbimas 79

§ 7. **Kristus Atpirkėjas** 81
1. Nekaltas atlygina už kaltuosius 82
2. Atpirkimo visuotinumas 83

§ 8. **Kristus tikinčiųjų vyriausias kunigas, pranašas ir valdovas** 85
1. Kristus kunigas 85
2. Kristus pranašas 88
3. Kristus Karalius — Valdovas 89

§ 9. **Kristus atpirkto žmogaus sieloje** 92
1. Pašenčiamoji malonė 92
2. Padedamoji malonė 94

§ 10. **Kristus Eucharistijoje** 95
1. Kaip Kristus Eucharistijoje atsiranda 97
2. Kaip Kristus Eucharistijoje būva 97
3. Eucharistijos garbinimas 98
4. Eucharistijos priėmimas..... 98
5. Duona iš dangaus — eucharistinė puota.... 99
6. Eucharistijos teikiamos malonės 100
7. Eucharistijos reikalingumas 101
8. Šv. Mišių auka 101
9. Šv. Mišios — tobuliausias bendravimas su Dievu 103

§ 11. **Kristaus gailestingasis Samarijietis** 106
1. Atgailos sakramento reikalingumas 107
2. Atgailos sakramento dalys 108
a. Nuodėmių prisiminimas 108
b. Gailestis už nuodėmes 108

c. Pasižadėjimas nenusidėti 109
d. Nuodėmių išpažinimas 110
e. Atsiteisimas 111

§ 12. Atlaidai 112
1. Kas yra atlaidai 112
2. Istorinės žinios apie atlaidus 113
3. Bažnyčios galia atlaidus teikti 114
4. Atlaidų padala 115
5. Atlaidų teikėjai 115
6. Sąlygos atlaidams gauti 116
a. Tolimesnis pasirengimas 116
b. Artimesnis pasirengimas 116
c. Veiksmai susiję su atlaidais 116
d. Pavyzdžiai maldų, už kurias yra suteikti atlaidai 117

§ 13. Kristus ligonių stiprintojas 119
1. Paskutiniojo Patepimo medžiaga ir forma 119
2. Paskutiniojo Patepimo teikiamos malonės.. 120
3. Paskutiniojo Patepimo reikalingumas 120

PRIEDAS

KRISTAUS BAŽNYČIA

§ 1. Bažnyčios kovos vakaruose 121
§ 2. Investitūra ir simonija 123
§ 3. Bažnyčios reformos 125
§ 4. Kryžiaus karai 132
§ 5. Viduramžių klaidos ir kova su jomis..... 136
§ 6. Pranciškonai 140
§ 7. Domininkonai 145
§ 8. Religinis gyvenimas 146

§ 9. Krikščionybė Pabaltijo kraštuose 151
1. Prūsai 151
2. Latviai 152
3. Lietuviai 153
a. Mindaugas 153
b. Vytenis 155
c. Gediminas 156
d. Algirdas ir Kęstutis 158
e. Jogaila ir Vytautas 159
f. Krikščioniškoji Lietuva 162
§ 10. Popiežiai Avinjone 166
§ 11. Viklefo ir Huso klaidos 170
§ 12. Persilaužimas į naujuosius amžius 173
§ 13. Humanizmas 175
§ 14. Reformacijos priežastys 177
§ 15. Liuteris ir jo mokslas 179
Svarbesnės Liuterio pažiūros 183
§ 16. Reformacijos plitimas Vokietijoje 185
§ 17. Ulrichas Cvinglis 188
§ 18. Jonas Kalvinas 190
§ 19. Reformacija Prancūzijoje 192
§ 20. Reformacija Anglijoje 194
§ 21. Reformacija Lietuvoje 199
Popiežiai 203

SKAITYTINOS KNYGOS

Kun. J. Stankevičius, **Bažnyčia.** 216 ps. Kaunas, 1939 m. Kaina Lt 2,—

Kun. J. Stankevičius, **Kristus.** Antra pataisyta laida. 214 ps. Kaunas, 1940 m. Kaina Lt 2,—

Kun. J. Stankevičius, **Dievas.** 155 ps. Kaunas, 1938 m. Kaina Lt 2,—

Kun. J. Stankevičius, **Dora.** 218 ps. Kaunas, 1939 m. Kaina Lt 2,—

RECENZIJOS APIE TAS KNYGAS

1938 metų **„Tiesos Kelias"**, religijos, doros mokslo ir visuomenės gyvenimo mėnesinis žurnalas.

„Yra rašytojų, kurie, taip sakant, „skaldo iš degtuko vežimą", jie paprastus ir aiškius dalykus stengiasi išdėstyti tokiu stiliumi, kad skaitytojui jie atrodytų nepaprasti ir neaiškūs. O kiti, priešingai, nepaprastas ir sunkiai suprantamas tiesas dėsto taip aiškiai ir paprastai, kad jos kiekvienam skaitytojui darosi aiškesnės, populiaresnės ir artimesnės. Prie šių pastarųjų tenka priskirti ir labai garsus religinis rašytojas K. J. Stankevičius, kuris šįmet su-

skubo išleisti net 3 religinius veikalėlius: Kristus, Dievas ir Šv. Povilas.

Veikalėlis: „Bažnyčia, Kristus, Dievas" pirmoje eilėje yra skiriamas moksleivijai. Jis tinka ir mokslo vadovėliu pagal naująją gimnazijų programą, kurioje religijos kursas IV, V ir VI kl. telkiamas į sintezę: Bažnyčia, Kristus, Dievas. Čia religinės tiesos pažinime mokinys pagal savo psichinio brendimo tarpsnį vedamas nuo konkretesnių prie daugiau atsietų dalykų".

K. J. Gudas

1939 m. **„T. K."**

„Tik-ką išėjo kun. J. Stankevičiaus gimnazijos IV klasei skiriamas veikalas „Bažnyčia" (220 pusl., 2 litai) ir VII klasei „Dora" (224 p., 2 litai). To paties autoriaus pereitais metais buvo išleista „Kristus" V klasei ir „Dievas" VI klasei. Reikia tik padėkoti autoriui už nepaprastą darbingumą ir už tobulinimą rankvedinės religinės literatūros, kuri iki šiol labai skurdžiai išrodė".

Kun. J. B.

1938 metų **„Draugija"**, religinio ir kultūrinio gyvenimo dvisavaitinis žurnalas.

„Būdamas teologas praktikas, per ilgus metus diena dienon susidurdamas su moksleiviais, autorius gerai žino akcentuotinas tiesas".

J. Kz.

Apie knygą **„Dievas"**:

„Autorius labai pedagogiškai supažindina skaitytoją su daugybe aktualių klausimų, kurie kasdieniam gyvenime ne vienam galvą kvaršina: kas yra tiesa, ar tą galima pažinti, tiesos

pažinimo sritys; Dievo problema — iš kur pasaulis, gyvybė; bendros pastabos apie religiją; apreiškimas, jo kriterijai; šv. Raštas ir tradicija; Dievo esmė ir tobulybės; Švč. Trejybė; angelai, žmogus ir Dievo Apvaizda. Visa tai autorius aiškina ne šabloniškai, bet gyvu stiliumi, nauju žodžiu ir aktualia mintimi. Kiekvienas teigimas gražiai formuluotas, pagrįstas ir įrodytas. Suponuodamas abejones, ir jas iškelia, gražiai paaiškindamas".

J. Kuzmickis

1939 m. **„Draugija"** apie knygą **„Dora"**.

„Mintys rutuliojamos logiškai, populiariai ir gyvenimiškai. Argi ne įspūdingas doro žmogaus akcentavimas: „Žmogus tik tada sugeba būti tikrai doras, kada jaučia atsakingumą ir už savo slapčiausius veiksmus" (13 psl.)! Arba vėl: kaip gražiai, objektyviai autorius atsiliepia, vertindamas moterų kovas dėl emancipacijos — „Didžiausias pralaimėjimas gal bus tas, kad konkurencijoje su vyrais daug kur nukentėjo moteriškosios dorybės ir gyvenimą skaudžiai sužeidė"

J. Kuzmickis

1939 metų **„XX Amžius"** apie knygą **„Bažnyčia"**:

„Knyga populiariai, sklandžiai, geriau už kitas parašyta, gražiai išleista, aprobuota. Jos žiniomis jau gali pasinaudoti ne tik moksleiviai, bet ir kiekvienas skaitytojas, net inteligentas".

St. Paulauskas

8943
10,—
2,90 €